

Täysistunto

Tiistai 19.2.2019 klo 14.00—19.01

Täysistunto alkoi klo 14.00. Täysistunto päättyi klo 19.01.

Puhetta johtivat toinen varapuhemies Tuula Haatainen (14.00—16.30 ja 18.15—19.01) ja ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen (16.30—18.15).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Ilmoituksia

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Perustuslakivaliokunta on pyytänyt tänään puhemiesneuvostolta lisääaikaa työtään varten, ja tämän vuoksi puhemiesneuvosto on päättänyt, että istunto päätetään tänään kello 19, ja sen jälkeen perustuslakivaliokunta voi jatkaa työskentelyään.

2.1. U-asiat

Puhemies on lähettänyt valiokuntiin Euroopan unionin asian U 106/2018 vp.

3. Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle valtioneuvoston jäsenten sidonnaisuuksista (Orpo, Vehviläinen, Grahn-Laasonen, Tiilikainen, Soini, Niinistö, Berner, Mykkänen, Mattila, Terho, Häkkänen, Saarikko ja Virolainen)

Valtioneuvoston kirjelmä VN 3/2018 vp

Keskustelu

Työjärjestyksen mukaan eduskunta ei tee päätöstä asiasta. Asian käsittely päättyi.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vuosilomalain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 219/2018 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 13/2018 vp

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Käsittelyn pohjana on työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietintö TyVM 13/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Yleiskeskustelu alkaa. — Valiokunnan puheenjohtaja Filatov, esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.01 Tarja Filatov sd (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on siis vuosilomalain muutos. Tässä esityksessä ehdotetaan vuosilomalakia muutettavaksi siten, että siihen tehtäisiin Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisuuden varmistamiseksi tietyt muutokset. Näillä muutoksilla turvattaisiin työaikadirektiiviä koskevassa oikeuskäytännössä edellytetyt vähimmäisvaatimukset. Kyse on siis siitä, että jokaisella työntekijällä olisi neljän viikon palkallinen vuosiloma, vaikka hän olisi pois töistä sairauden, tapaturman tai lääkärin määräyksestä ammattitaudin tai tapaturman johdosta työkyvyn palauttamiseksi tai sitten säilyttämiseksi.

Oikeuskäytännön perusteella on todettu, että Suomessa vuosilomalain säännökset eivät turvaa riittävällä tavalla työntekijän oikeutta palkalliseen vuosilomaan. Raja, joka katsotaan työssäolon veroiseksi, on 75 työpäivää. Jos taas työkyvyttömyys ja sairaus kestävät yli tämän, niin se ei enää jatkossa kumuloidu vuosilomaksi. [Hälinää]

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Anteeksi. — Voidaanko käytävällä käydä nämä ylimääräiset keskustelut, jotta kuulemme valiokunnan puheenjohtajan esittelyn?

Vuosilomalakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset oikeudesta vuosilomaa täydentäviin lisäpäiviin — joka on siis tällainen uusi termi — sekä lisäpäiviltä maksettavaan korvaukseen. Nämä lisäpäivät eivät ole vuosilomaa, eikä niitä lasketa työssäolon veroiseksi ajaksi, eikä niiden ajalta kerry uutta lomaa niin kuin normaaleilta vuosilomapäiviltä. Työntekijällä on oikeus lisäpäiviin, jos hänen lomanmääräytymisvuodelta ansaitsemansa vuosiloma alittaa tietyn kertymän näistä sairauteen tai työkyvyttömyyteen liittyvistä syistä, mutta oikeutta näihin lisäpäiviin ei ole silloin, jos sairausloma kestää yli 12 kuukautta.

Tällä säännöksellä pyritään turvaamaan se, että mahdollisuudet osasairaspäivärahalta työskentelyyn eivät vähenisi, ja siten osasairaspäivärahan kohdalla jäävät voimaan vanhat pykälät. Näiltä lisäpäiviltä — joka siis on uusi termi — kertyisi säännönmukaista tai keskimääräistä palkkaa vastaava korvaus. Tuo korvaus laskettaisiin yleensä sen mukaan, mikä on alkamishetken mukainen palkka, ja se ei oikeuttaisi työ- tai virkaehtosopimuksen mukaiseen lomarahaan, ellei sitten sopimuksissa ole toisin sovittu.

EU:n tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella ehdotetaan, että työkyvyttömyyden vuoksi siirretyн vuosiloman ajankohtaa koskeva säännös muutettaisiin, ja aikaa, jonka kuussa tuo siirretty vuosiloma voidaan antaa, ehdotetaan myös pidennettäväksi nykyisestä.

Valiokunta ehdottaa, että tämä lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana seuraavien huomautuksin:

Kyse on siis työaikadirektiivin säännösten toimeenpanosta ja näiden oikeuskäytännöstä johtuvien tapausten mukaisista muutoksista. On todettu, että tämä täyttää myös Kansain-

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

välisen työjärjestön ILO:n palkallista vuosilomaa koskevan sopimuksen. Työaikalakiin 7 artikla edellyttää, että jokainen työntekijä saa vähintään neljän viikon palkallisen vuosiloman, mutta sitä, miten se kertyy, voidaan kansallisessa lainsäädännössä ja sopimuksissa säädellä, ja tuo 7 artikla edellyttää, että vuosilomaa ei saa korvata rahalla. Työaikalaki mahdollistaa nämä käytännön ratkaisut paikallisella tasolla, mutta tähän 7 artiklaan ei ole säädetty poikkeamismahdollisuutta.

Suomessa vuosiloman ansaintajärjestelmä on hyvin monimutkainen. Luulen, että harva itse asiassa osaa laskea oman vuosilomansa, jos näin pitäisi tehdä. Sen vuoksi valiokunta edellyttää myös, että vuosilomaan tehtäisiin kokonaisuudistus. Se on siellä mietinnön loppupuolella. Ja meidän järjestelmämme poikkeaa myös useista EU-maista.

Sitten kun valiokunta pohti tätä lisäpäivää, joka siis on nyt uusi käytäntö, niin lisävapaa-päivän ja vuosilomapäivän oikeusvaikutukset poikkeavat toisistaan. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin näkemyksiä, joiden mukaan nämä lisäpäivät eivät täyttäisi EU-oikeuden perusteella niitä määrittelyjä, joita vuosilomalta edellytetään tuossa direktiivissä. Toisaalta sitten valiokunta on saanut myös selvityksiä, joiden mukaan työaikalakiin tai sitten näistä oikeuskäytännöistä ei voi tehdä sellaista johtopäätöstä, että vuosiloman tai sitä vastaavien lisävapaa-päivien olisi kerrytettävä uutta vuosilomaa. Tämä on sellainen asia, jota valiokunta pohti, mutta näistä ristiriitaisista tiedoista huolimatta valiokunnan enemmistö päätyi siihen, että nämä lisäpäivät voidaan ottaa käyttöön.

EU:n työaikalakiin lähtökohta on, että sillä on oikeastaan kaksi tarkoitusta, eli se mahdollistaa työntekijälle lepoa työsopimuksen mukaisten tehtävien suorittamisesta, ja se turvaa aikaa rentoutumiseen ja vapaa-aikaan. Näistä näkökulmista on sitten päädytty siihen, että voidaan näitä lisäpäiviä myös käyttää.

Lisäkustannuksia tästä esityksestä on arvioitu tulevan yksityisellä puolella noin 18 miljoonaa ja julkisella sektorilla noin 4,4 miljoonaa. Jos nämä lisäpäivät olisivat normaalia vuosiloman mukaista mekanismia, niin silloin lisäkustannukset olisivat noin 13 prosenttia verrattuna näihin nykyisiin arvioituihin kustannuksiin — ei siis nykykustannuksiin vaan näihin lisäkustannuksiin.

Tämän esityksen mukaan on mahdollista, jos valtakunnallisella työehtosopimuksella on sovittu vuosiloman antamisesta tai vuosiloman palkan ja lomakorvauksen maksamisen ajankohdasta toisella tavalla, että sitä voidaan tämän uuden mekanismin mukaisesti tehdä myös näissä tilanteissa, mutta järjestäytymättömillä työnantajilla ei ole tätä mahdollisuutta. Valiokunta toteaa, että tämä lisää niitä eroja, joita on järjestäytyneiden ja järjestäytymättömien työnantajien välillä.

Valiokunta katsoo kuitenkin, että nyt ehdotettua lainsäädäntöä ei voida ilman EU:n tuomioistuimen asiaa koskevia linjauksia yksiselitteisesti pitää lainsäädännön vastaisena ja sen vuoksi se voidaan hyväksyä annetussa muodossa. Lisäksi valiokunta siis edellyttää, että vuosilomalaista annetaan mahdollisimman pian kokonaisuudistus, jossa nämä oikeuskäytännöt otetaan huomioon.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ministeri Lindström. Riittääkö kolme minuuttia? Olkaa hyvä.

14.08 Työministeri Jari Lindström: Arvoisa rouva puhemies! Kiitos puheenjohtaja Filatoville mietinnön esittelystä ja valiokunnalle tästä mietinnöstä.

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

Ehkä tavoitteista ja taustasta sen verran, että tällä oli tavoitteena tehdä EU-tuomioistuinten oikeuskäytännön mukaisuuden varmistamiseksi välttämättömät työaikadirektiivin edellyttämän vähimmäistason turvaavat muutokset vuosilomalakiin. Niin kuin puheenjohtaja esittelyssään mainitsi, työaikadirektiivi on vähimmäissääntelyä ja se edellyttää neljän viikon palkallisen vuosiloman turvaamista työntekijälle myös pitkäaikaisissa sairauspoissaolotilanteissa.

Sisällöstä ehkä sen verran, että koska vuosilomalain työssäolon veroista aikaa koskeva sääntely ei turvaa vähimmäisvuosilomaoikeutta pitkiltä sairauspoissaoloilta, on hallituksen esityksessä ehdotettu vähimmäisoikeuden turvaamista lisävapaapäiväoikeudella, mikä tässä myös mainittiin. Tämä ehdotettu lisävapaapäiväjärjestelmä turvaa sen, että työntekijöillä on oikeus vähintään neljän viikon vapaaseen. Lisävapaapäivien ajalta työntekijälle maksetaan normaalia palkkaa vastaava korvaus. Työaikadirektiivin edellyttämä palkallisuus toteutuu tällä tavoin. Työaikadirektiivistä tai sitä koskevasta oikeuskäytännöstä ei siis voida tehdä, kuten myös puheenjohtaja mainitsi, sitä johtopäätöstä, että vuosilomaa tai lisävapaata olisi kerryttävä lisävapaan ajalta, kunhan nämä direktiivin edellyttämät vähimmäisvaatimukset täyttyvät.

Se iso kysymys oli tässä tietysti se, että EUT:n oikeuskäytännössä asetettuja vaatimuksia on tosi vaikea tuoda ajan myötä monimutkaistuneeseen vuosilomalakiin ja sen ansaitaan perustuvaan systematiikkaan. Hallitus katsoi, että vuosilomalaki on uudistamisen tarpeessa, oli tarve siis kokonaisuudistukselle, ja hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelman mukaan meillä oli tarkoitus tämä myös toteuttaa. Tavoitteena oli tehdä EU-oikeuskäytännön edellyttämät muutokset osana vuosilomalain yksinkertaistamiseen tähtäävää kokonaisuudistusta, ja tämä työ käynnistyi työaikalakia valmistelleen työryhmän työn päätyttyä. Vuosilomalaki on osa työaikasääntelyn kokonaisuutta, ja olisi toki ollut suotavaa, että me olisimme päässeet ratkaisuun nykyistä yksinkertaisemmasta vuosilomasääntelystä. No, työmarkkinajärjestöt kuitenkin katsoivat valmistelun aikana, että edellytyksiä kokonaisuudistukselle ei käytettävissä olevalla aikataululla ollut, ja tähän vaikutti myös työaikalaki, joka oli samaan aikaan käsittelyssä.

Vuosilomalain kokonaisuudistus todennäköisesti on sitten seuraavalla hallituksella edessä, ja toivotan jaksamista ja viisautta sille ministerille, joka tämän vie eteenpäin. Erittain monimutkainen kokonaisuus, mutta tarve kokonaisuudistukselle on ilmeinen.

14.11 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Lakiesitys sisältää sinänsä positiivisen muutoksen verraten pienen ryhmän lomaoikeuksien vahvistamiseksi. Sen ongelmana kuitenkin on, että toteutus ei vastaa valiokunnassa kuultujen asiantuntijoiden mukaan direktiivin edellytyksiä. Direktiivi puhuu oikeudesta vuosilomaan — siis oikeudesta vuosilomaan. Tässä on asia ratkaistu tarjoamalla oikeus lisäpäiviin. Lisäpäivät ja vuosiloma ovat kaksi eri asiaa.

Tämän ongelman aiheuttaa se, että Suomessa on kansallisessa lainsäädännössä kytketty vuosilomaan useita sellaisia etuja, joko työehtosopimusten kautta tai muuten, joita tämä EU-direktiivi ei edellytä ja joita ei nyt haluta laajentaa koskemaan näitä päiviä, jotka on nimetty lisäpäiviksi. Se ei kuitenkaan poista sitä, että vuosiloma on vuosilomaa ja lisäpäivät ovat sitten joitakin muita vapaita, jotka eivät ole vuosilomaa.

Jos se koetaan ongelmaksi, että meillä kansallisesti vuosilomaan liittyy sellaisia asioita, joita direktiivi ei erikseen suojele ja joita ei haluta laajentaa, niin tämä ongelma olisi pitänyt pyrkiä ratkaisemaan sitä kautta, että puretaan vuosiloma-käsitteen kytköstä näihin mui-

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

hin etuisuuksiin. Itse en näe tätä ongelmana, koska kyse on kuitenkin niin pienestä ryhmästä ja niin pienestä määrästä päiviä, että muutoksen taloudellinen vaikutus, siis jos me olisimme toteuttaneet tämän kiemurtelematta vuosilomana, olisi suuruudeltaan suurin piirtein samansuuruinen kuin ne tämän lisäpäiväratkaisun vaatimat tietotekniset uudistukset.

Mietinnössä todetaan, että ollaan päädytty sitten kannattamaan hallituksen esitystä lisäpäiviksi, koska EU-oikeuskäytännön ei voida yksiselitteisesti ja ihan varmasti katsoa pitävän tätä sopimattomana tapana vastata velvoitteeseen. Minun mielestäni se ei ole hyvää lainsäädäntöä. Jos on olemassa pieni mahdollisuus, että asiantuntijat olisivatkin valiokunnassa tulkinneet asiaa väärin, niin se ei voi olla pohjana sille, että me teemme uutta lainsäädäntöä. Tämän vuoksi mietintö ei ole yksimielinen siitäkään huolimatta, että verrattuna nykytilanteeseen se parantaa asioita.

14.15 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Esittelen tässä lyhyesti sosiaalidemokraattien, vihreiden ja vasemmistoliiton yhteisen vastalauseen koskien tätä lakiesitystä. Vuosilomalain korjaaminen vastaamaan Euroopan unionin työaikadirektiiviä ja erityisesti Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä on kestänyt kauan. Valitettavasti emme tälläkään kaudella saaneet tänne eduskuntaan käsiteltäväksi vuosilomalain kokonaisuudistusta, vaikka nimenomaan sitä me olisimme nyt tarvinneet. Nyt käsittelemme täällä varsin epäonnistunutta paikkausesitystä, jolla Suomen vuosilomalain on toivottu täyttävän EU-oikeuden vaatimukset. Me vastalauseen allekirjoittaneet emme hyväksy sitä, että Suomen voimassa olevan vuosilomalain viiden viikon vuosiloma typistyy direktiivin vaatimusten vastaisesti sen minimiin eli neljään viikkoon, kun on kyse sairauden, tapaturman tai lääkinnällisen kuntoutuksen aiheuttamasta poissaolosta.

Asiantuntijakuulemisessa on käynyt selvästi ilmi, ettei Suomen vuosilomalain perusrakenteen ja työaikadirektiivin rakenteen epäsuhtaa ole menestyksellistä yhteensovittaa luomalla lisää monimutkaisuutta ja monimutkainen malli vuosilomaa täydentävistä lisävapaiden päivistä, joka on kaiken lisäksi täysin uusi ja sääntelyä vieläkin monimutkaistava käsite. Kaiken lisäksi nämä vuosilomaa täydentävät lisäpäivät eivät olisi vuosilomalain mukaista vuosilomaa eivätkä työssäolon veroista aikaa. Lisäpäivien ajalta ei myöskään kertyisi uutta vuosilomaa, ja lisäpäivien ajalta maksettava korvaus poikkeaisi vuosilomapalkasta. Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan tällainen menettely ei ole EU-tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan sallittua. Emme siis hyväksy vuosilomalain vesittämistä emmekä niin monimutkaisen ja hallinnollista työtä lisäävän järjestelmän luomista, jonka laskentatapaa eivät edes palkkahallinnon asiantuntijat osaa toteuttaa hallituksen esittämässä muodossa.

Esityksen perusteluissa on arvioitu muutosten kohteeksi joutuvan vuodessa 13 000 henkilöä, joille kaikille on laskettava yksilöllisen kaavan mukainen korvaus lisäpäivistä. Hallituksen esitys joutuu vielä epäilyttävämpään valoon, kun otetaan huomioon se, että kyse on EU:n perusoikeuskirjassa turvatusta perusoikeudesta. Perusoikeuskirjan 31 artiklan 2 kohdan mukaan jokaisella työntekijällä on oikeus palkalliseen vuosilomakauteen. Suomalainen tuomioistuin on velvollinen suoraan soveltamaan tätä artiklaa ja jättämään kansallisen oikeuden soveltamatta, jos se on ristiriidassa EU-oikeuden kanssa.

Useat asiantuntijat valiokunnassa korostivat, ettei hallituksen esitys täytä EU-oikeuden vaatimuksia ja että se on ristiriidassa palkallisen vuosiloman käsitteen kanssa. Palkalliset vuosilomasta ei voida EU:n jäsenmaissa poiketa rikkomatta työaikadirektiivin 7 artiklaa. Onkin käsittämätöntä, että hallitus halusi viedä esitystä tässä muodossa eteenpäin.

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

Suomen eduskunnalla on merkittävä vastuu siitä, ettei säädetä lainsäädäntöä, joka on ristiriidassa EU-oikeuden kanssa, tai jos on edes epäily siitä, jolloin työmarkkinoilla voi syntyä epäselvyyttä ja kalliita riitoja. Olenkin melko varma, että joudumme palaamaan tähän asiaan pian uudelleen täällä eduskunnassa.

Arvoisa puhemies! Vastalauseessamme on siis pykälämuutosehdotuksia, jotka korjaisivat lakiesitystä vastaamaan paremmin EU-tuomioistuimen päätöksiä. Siitä olen ministerin kanssa samaa mieltä, että tarvitsemme vuosilomalain kokonaisuudistuksen pian.

14.19 Martti Talja kesk: Arvoisa rouva puhemies! Ehdotetuilla vuosilomalain muutoksilla on tarkoitus sisällyttää kansalliseen lainsäädäntöön EU:n tuomioistuimen vuosilomasaatantelyn tulkintaa koskevien linjausten mukaiset säännökset. Lakiehdotus parantaa pitkään työkyvyttömyyden vuoksi työstä poissa olleiden työntekijöiden asemaa.

Vuosilomalakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset oikeudesta vuosilomaa täydentäviin lisävapaapäiviin — siis erilliseen järjestelmään, joka ei ole rinnastettavissa vuosilomaa — sekä lisäpäiviltä maksettavaan korvaukseen. Lisävapaapäivät eivät ole vuosilomaa eivätkä työssäolon veroiseksi katsottavaa aikaa, eikä niiltä ajoilta kerry lakiehdotuksen mukaan uutta vuosilomaa. Työntekijällä on oikeus lisävapaapäiviin, jos hänen täydeltä lomanmääräytymisvuodelta ansaitsemansa vuosiloma alittaa sairaudesta, tapaturmasta tai lääkärin määräämästä ammattitaudin tai tapaturman johdosta työkyvyn palauttamiseksi tai säilyttämiseksi annettavasta lääkinällisestä kuntoutuksesta johtuvan poissaolon vuoksi 24 vuosilomapäivää. Työntekijällä on ehdotuksen mukaan oikeus saada lisävapaapäiviltä säännönmukaista tai keskimääräistä palkkaansa vastaava korvaus. Korvauksen perusteena on lisävapaapäivien pitämisen alkamishetken mukainen palkka. Lisävapaapäiviltä maksettava korvaus ei oikeuta työ- tai virkaehtosopimuksen mukaiseen lomarahaan, ellei näissä sopimuksissa toisin sovita.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on tuotu esiin näkemyksiä, joiden mukaan lisävapaapäivät tulisi EU-oikeuden perusteella määritellä vuosilomaksi, joka myös kerryttää uutta vuosilomaa. Toisaalta valiokunnan saaman selvityksen mukaan työaikadirektiivistä tai sitä koskevasta oikeuskäytännöstä ei voida tehdä sellaista johtopäätöstä, että vuosiloman tai sitä vastaavien lisävapaapäivien olisi kerrytettävä uutta vuosilomaa, eikä se siten myöskään oikeuta lomarahan kertymiseen.

Ehdotuksen työnantajiin kohdistuvan kustannusvaikutuksen on arvioitu olevan yksityisen sektorin osalta noin 18 miljoonaa euroa, kuten täällä on kuultu, ja julkisen sektorin osalta reilu 4 miljoonaa euroa. Uusi sääntö lisää myös jonkin verran hallinnollista työtä, tietojärjestelmien uudistamistarpeita sekä henkilöstöhallinnon henkilöstön koulutustarvetta.

Arvoisa puhemies! Vuosilomalakiin on tässä vaiheessa ehdotettu tehtäväksi vain kyseiset pienet EU-tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella välttämättömiksi arvioidut muutokset. Ministeri Lindström toi selkeästi esille, minkälaisia tavoitteita ministeriöllä on ollut työaikalain kokonaisuudistuksen suhteen, mutta niistä on nyt jouduttu luopumaan. Valiokunta toteaa, että vuosilomalaki on jo nykyisellään melko monimutkainen kokonaisuus, eivätkä ehdotetut uudet käsitteet ole omiaan yksinkertaistamaan sääntelyä. Valiokunta näkee, että vuosilomalain kokonaisuudistuksen valmistelua lainsäädännön päivittämiseksi tulee jatkaa mahdollisimman nopeasti.

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

14.22 Heli Järvinen vihr: Arvoisa rouva puhemies! Harvoin valiokunnassa törmää asiaan, josta saadaan niin ristiriitaisia asiantuntijalausuntoja kuin tämän vuosilomalain kohdalla on tapahtunut. Voin hyvin ymmärtää, että tätä keskustelua on hyvin vaikea seurata sieltä lehtereiltä, koska kuulemamme asiantuntijatkaan eivät oikein osanneet pätevästi ja vedenpitävästi joka kerran selittää, mistä on kyse.

On ilman muuta hankalaa lähteä siitä liikkeelle, että nyt Suomessa voimassa olevan vuosilomalain viiden viikon vuosiloma typestyy direktiivin vaatimusten vastaisesti sen minimiin eli neljään viikkoon silloin kun kyse on sairauden, tapaturman tai lääkinnällisen kuntoutuksen aiheuttamasta poissaolosta. Vaikeaa on hyväksyä myöskään sellaista mallia, jonka laskentatapaa eivät edes palkkahallinnon asiantuntijat osaa toteuttaa hallituksen esittämässä muodossa. Kannattaa muistaa, että valiokunta myös omassa mietinnössään sanoo, että tämä nyt tehty esitys ei yksiselitteisesti ole EU-lainsäädännön vastainen — siis se ei yksiselitteisesti ole EU-lainsäädännön vastainen — eli hipoen raja-aitoja mennään koko ajan.

Koska tämä uudistus tulee koskemaan noin 13 000:ta henkilöä, joille kaikille on laskettava yksilöllisen kaavan mukainen korvaus lisäpäivistä, haluan erityisesti kysyä ministeriltä: miten työnantajia ohjeistetaan nyt laskemaan tämän vaikean ja entisestään vaikeutuneen kaavan mukaisesti näille 13 000:lle vapaapäiviä?

Samalla esitän yhtyväni edustaja Mäkisalo-Ropposen esittämään vastalauseeseen.

14.24 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Tämän esityksen käsittelyprosessin aikana itselläni oli kohtalaisen vähän mahdollisuuksia olla valiokunnassa, mutta yhdyin kyllä tähän vastalauseeseen ihan koko sydämestäni. Tämä on tällä kertaa kyllä erittäin epäonnistunut paikkausyritys, niin kuin täällä todetaan. Se on monimutkainen laskentatavaltaan, ja ennen kaikkea se loukkaa työntekijän oikeusturvaa. Ihmisen sairastuminen ei saa leikata ihmisen oikeusturvaa ja oikeuksia suhteessa muihin työntekijöihin, ja todella toivoisin, että koko tämä sali ymmärtäisi tämän asian. Tämä koskee meitä kaikkia, jos satumme sairastumaan. Tämä ei nyt tarkoita vain jotakin osaa ihmisistä ja työntekijöistä vaan aivan meitä kaikkia.

Kun lukee tätä tekstiä ja menee vastalauseen loppuun, siellä todetaan näin: ”Meidän allekirjoittaneiden mielestä hallituksen esitys ei täytä EU-oikeuden vaatimuksia. Se on ristiriidassa niiden kanssa.” Tämän sinänsä jo pitäisi olla sellainen lausuma, johon tämä sali kokonaisuudessaan voisi yhtyä. Tässä on nyt tapahtumassa työtapaturma, ja kun vielä olemme siinä tilanteessa, että eivät edes asiantuntijat pääse selville tästä, niin tällaista lainsäädäntöä ei tästä talosta pitäisi lähteä.

14.26 Jari Myllykoski vas: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Laukkanen kuvasi juuri hyvin sitä, että tässä on tulossa tapaturma, josta johtuu pitkäaikainen poliittinen sairausloma — niin kuin edustaja Ihalainen tuossa vielä kuiskasi, kun olin sanomassa pelkästään sairaspöissaolo.

Meidän pitää uskaltaa nähdä näitä asioita sillä tavoin, ettemme joudu väkisin taas palaamaan tähän aiheeseen. Ammattiyhdistysliikkeen edustajana täytyy sanoa, että jos meidän oma järjestelmämme ei ole aina pystynyt olemaan ajan tasalla, me olemme joutuneet huu-tamaan EU:ta apuun työelämäkysymyksissä.

Tämä termistöjen sekamelska — mitä nyt taas lisätään yhdellä uudella termillä ”lisäpäivä” — monimutkaistaa tätä. Tosi tärkeätä olisikin ymmärtää, että jos vuosilomalaki onkin

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

pikkuisen mutkikas, niin se on kuitenkin sinällään selkeäjakoinen: meillä on kuukausipalkkalaisia ja tuntipalkkalaisia, ja heidän omilla sektoreillaan on aivan omat kriteerit. Eikä se nyt ihan mahdottoman sekamelskainen ole.

On toki hyvä, että täällä salissa on noussut keskustelu työaikalaista. Sinällään varmasti olisi hyvä, mitä ministerikin tässä toi esille, että pitäisi selkeyttää asioita, tuoda ymmärrystä tähän vuosilomalakiin. Sitä pitäisi tietyillä tavoin yksinkertaistaa ja tehdä selkeämmäksi. Meillä on siellä erinäisiä tulkinnanvaraisia asioita alkaen siitä, koska työsuhde alkaa, koska alkaa kertyä 2,5 päivää, kun meillä on työsuhteen alkamisajankohdasta kiinni, paljonko kertyy vuosilomaa tehdyille työajalle. — Mutta nyt näyttää kello käyvän. [Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle]

Arvoisa rouva puhemies! Aihe on todellakin keskustelun arvoinen, ja on hyvä, että tästä nyt keskustellaan. Luultavasti käy niin, että tämä sali äänestää hallituksen esityksen puolesta ja piste, mutta me joudumme palaamaan tähän aiheeseen, ja sen takia haluan käyttää tämän puheenvuoron.

Meillä esimerkiksi vuosilomalaissa pitkät sairaspöissaolat ovat erilaisessa asemassa, mikä varmasti vielä monimutkaistaa tätä vuosiloman karttumisaikaa: meillä on työnantajien maksuvelvollisia päiviä — yhdeksän päivän jälkeen tai sitten kolmen kuukauden jälkeen — ja meillä on erilaisia mekanismeja. Ne, jotka ovat tämän asian sisällä, pärjäävät sen kanssa. Mutta kun työmarkkinoillamme tapahtunut tätä kirjoa, että yritykset ovat ulkoistaneet palkanmaksua, niin siellä osaamisen taso ei tällä hetkellä ole tässä aihepiirissä niin kovinkaan hyvä. Ja täytyy myös huomata, että meillä työehtosopimuksissa on erilaisia määräyksiä. Itsessään laki on suhteellisen selkeä, mutta kun tähän tuodaan rinnalle se, että meillä on työehtosopimuksissa erilaisia tulkintoja taikka — sanotaanko nyt ihan oikeasti — me työmarkkinajärjestöt eli liitot keskenämme olemme päättäneet tietyistä asioista, kuinka niitä noudatetaan. [Matti Mölsän välihuuto] — Edustajalle täytyy sanoa, että olen pahoillani siitä, että yrittäjien osaaminen tähän monimutkaiseen järjestelmään ei ole kovinkaan hyvä. Haluaisin, että me voisimme yhdessä jopa parantaa tätä, kun tämä nimittäin tulee ensi vaalikaudella uuteen käsittelyyn.

Mutta kuten täällä edustaja Mäkilä-Ropponen toi esille, vastalauseessa on tuotu hyvin kiteytetysti esille ne ongelmat, mitä tästä tulee seuraamaan ja mitä tästä pitää jatkossa kehittää. Minä toivoisin, että tämä voitaisiin nyt raapia pois, mutta niin tuskin tulee käymään. EU-tuomioistuimien tulee, jos tässä tulee sellaisia tulkintoja, käsittelemään näitä asioita, ja ne ovat varmasti meidän suomalaisten työntekijöiden ja yritysten kannalta pitkiä prosesseja, joissa maksajaosapuoli on kuitenkin työnantaja, jos tehdään virheellisiä tulkintoja.

Rouva puhemies! Ei sairasteta tätä pidempään.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Tähän yritän yhtyä. — Edustaja Filatov.

14.32 Tarja Filatov sd: Arvoisa puhemies! Pitäisi kai sitten sanoa, että terveydeksi. — Se, miksi olen yhtynyt tähän vastalauseeseen, liittyy siihen, mitä valiokunnassa tapahtui. Valiokunta siis kirjasi mietintöön: ”Valiokunta katsoo, että nyt ehdotettua lainsäädäntöä ei voida ilman EU-tuomioistuimen asiaa koskevia linjauksia yksiselitteisesti pitää EU-lainsäädännön vastaisena.” Sitä ei voida myöskään pitää yksiselitteisesti lainsäädännön mukaisena. Ja meillä itse asiassa juuri ne asiantuntijat, jotka ovat EU-lainsäädännön asiantuntijoita, olivat sitä mieltä, että tämä lisäpäivämenettely ei ole direktiivin mukainen, ja se toi sen huolen, että nyt me teemme osauudistuksen — minä ymmärrän ministerin tuskan täs-

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

sä, tämä ei ole helppo asia — tiettyjen oikeuskäytäntöjen perusteella. Sen jälkeen meillä on vielä tulossa oikeuskäytäntöjä, jotka koskevat Suomea ja joiden jälkeen me taas teemme uudistuksen, jonka jälkeen ehkä tehdään kokonaisuudistus. Ja kaikissa näissä tilanteissa yrittäjä joutuu muuttamaan tietojärjestelmiänsä, jotta ne lomapalkat pystytään laskemaan. Nyt tässä laissa otetaan riski muutaman sadantuhannen euron säästön vuoksi: jos nämä lisäpäivät olisivat yksiselitteisesti lomapäiviä, niin kustannusvaikutus olisi muutama satatuhatta euroa lisää verrattuna siihen, mitä arviot ovat nyt — ei puhuta miljoonista vaan puhutaan sadoistatuhansista niiden arvioiden mukaan, mitä valiokunta on kuullut. Ja tämän vuoksi me otamme EU-riskin, tämän vuoksi me otamme riskin, jossa työnantaja useamman kerran joutuu muuttamaan it-järjestelmiänsä ja kouluttamaan palkanlaskijansa ja monta muuta hallinnollista ja byrokraattista asiaa tekemään tässä matkan varrella. Siksi olisi ollut viisasta tässä tilanteessa pysyä lomapäivissä.

14.34 Martti Talja kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tuo edustaja Filatovin esille tuoma summa on kuitenkin 2,8 miljoonaa euroa eikä muutamia satojatuhansia [Tarja Filatov: 13 prosenttia lukee valiokunnan mietinnössä!] eli 13 prosenttia tästä kokonaisuudesta. Tässä on ristiriitaisia tietoja tämän asian suhteen.

Tämähän on osaparannus kuitenkin niiden osalta, jotka ovat sitten pitkään sairauden takia ilman vuosilomaa, ja itse asiassa tämä nyt tuo kansalaisia yhdenvertaisempaan asemaan. Tämä on aivan selkeä tilanne, ja sairaudet ja vammat eivät ole tietenkään koskaan kaivattuja. Pitkään sairauslomalla olevat henkilöt ovat helposti jo vaarassa ajautua eränlaisiksi työmarkkinoiden ja tukijärjestelmien väliinputoajiksi. Tätäkin näkökulmaa kavennetaan nyt tässä lakiehdotuksessa.

Sitten meillä tulevaisuudessa tulee olemaan entistä suurempi kirjo työn tekemisessä. Työn murros uhkaa, ja itse asiassa tälläkin hetkellä noin yksi kolmasosa työstä tehdään muissa kuin täysiaikaisissa työtehtävissä. Alustataloudesta ja siihen liittyvistä probleemista, kun työtä tehdään yrittäjänä tai sitten itsensä työllistäjänä/palkollisena, käydään keskustelua kaiken aikaa, ja niin kuin edustaja Myllykoski toi esille, se monimutkaistaa tätä kokonaisuutta, tätä yksinkertaista järjestelmää, jossa on joko kuukausipalkkalainen tai yrittäjä. Meillä ei ole vaihtelevaa työaikaa tekevien ja sitten osatyöaikaisten sopimusten osalla täyttä yhdenvertaisuutta.

Miten tämä kaikki otetaan huomioon sitten tulevassa lainsäädännössä, tämä tarvitsee nyt sitten kokonaisvaltaisen valmistelun. Tällä hallituskaudella on ollut monia asioita, jotka ovat jääneet liian suurien kokonaisuuksien myötä kesken, ja minusta tämä olisi sellainen hyvä kokonaisuus, josta seuraavan hallituksen olisi hyvä aloittaa heti työnsä.

14.36 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Nyt kun ministeri on vielä täällä paikalla ja varmaan kohta vastaa, niin kun kerran olivat näin laajasti tiedossa nämä työaikalakiin liittyvät erilaiset tarkennettavat kohdat, jotka ovat ikään kuin siellä työpöydällä ja työjonossa, niin tekee mieli kysyä: Miksi tällä esityksellä oli niin kiire, että ei voitu odottaa sitä kokonaisuudistusta? Miksi se piti tuoda nyt tällaisena yhtenä erillisenä kohtana? Jos tähän saisi hieman lisävaloa, niin helpottaisi tuskaa hieman.

14.37 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Kaikkein surullisinta tässä prosessissa on se, että EU-lainsäädäntöön ja EU-tuomioistuimen päätöksiin suhtauduttiin niin, että ”katsotaan, miten käy, ja korjataan sitten joskus myöhemmin, jos siltä näyttää”. Kyllä

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

parempi käytäntö laadukkaan lainsäädännön näkökulmasta olisi ollut tarkistaa ja varmistaa asia ennen kuin se tuodaan päätettäväksi tänne eduskuntaan. Ongelma tunnistettiin valiokunnassa, ja koko valiokunta ja nyt kaikki edustajat täälläkin tiedämme, että riski siihen, että EU-tuomioistuin kumoaa tämän lain, on kyllä suuri. Mielestäni tätä riskiä ei olisi kannattanut ottaa tässä vaiheessa. Tämä olisi kannattanut siirtää eteenpäin ja varmistaa asia, sillä kumoutuessaan tämä laki tulee aiheuttamaan myös työnantajille lisäkustannuksia, ja ainakin se tulee aiheuttamaan hämminkiä ja huomattavasti lisää työtä.

14.38 Jari Myllykoski vas: Arvoisa rouva puhemies! Yrittäjän asiallahan minäkin olen: myös se kustannusten nousu on yksi asia, mikä huolettaa tässä.

Mutta olisin nyt kyllä halunnut — oikeastaan kohdennan tämän ministerille — että hän olisi se kirkko keskellä kylää. Kun täällä ollaan kuultu arvostamani edustaja Taljan puheenvuorossa yli miljoonan euron kustannukset ja sitten valiokunnan puheenjohtajan mainitsemat muutaman sadantuhannen kustannukset, niin nyt kysyn ministeriltä, että missäs haarukassa sitten ollaan. Kuinka me täällä, jotka sitten äänestämme tästä, voimme käsitellä tätä asiaa? Minä en haluaisi suomalaisille pk-sektorin yrittäjille tästä ainakaan yhtään lisäkuluja enkä myöskään isommillekaan yritysorganisaatioille. Missä me olemme miljoonan ja muutaman sadantuhannen välillä? Jos ministeri voisi ystävällisesti oman näkemyksensä tuoda tähän keskusteluun.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Valiokunnan puheenjohtaja Filatov.

14.39 Tarja Filatov sd: Arvoisa puhemies! Minäkin oletin ensin, että ne kustannukset ovat muutaman miljoonan, niin kuin edustaja Talja sanoi, koska sellaisen tiedon me valiokuntaan saimme. Mutta jos lukee hallituksen esitystä, niin siinä sanotaan kustannuksista, että jos nämä lisäpäivät olisivat normaaleita lomapäiviä, ne toisivat lisäkustannusta siihen esityksen tuomaan kustannukseen 13 prosenttia. Ja jos esityksen tuoma kustannus on 22 miljoonaa, niin silloin itse asiassa minun prosenttilaskuni mukaan ei kyllä päästä lisäprosentteissa moniin miljooniin.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Sitten ministeri Lindström, vastauspuheenvuoro, 3 minuuttia.

14.40 Työministeri Jari Lindström: Rouva puhemies! Jos ylipäätään nyt lähdetään tästä kokonaisuudesta liikkeelle. Siis muistutuksena, että työaikalaki ja vuosilomalaki olivat yhtä aikaa kolmikannassa. Työaikalaki vei tosi paljon aikaa: se oli puolitoista vuotta, kun sitä väännettiin. Sen seurauksena, vaikka meillä oli halu tehdä vuosilomalain kokonaisuudistus, meillä ei ollut siihen enää resursseja. Aika loppui kesken. Ja niin kuin sanoin, myös työmarkkinajärjestöt totesivat, että ei pystytäkään kokonaisuudistusta tässä aikataulussa.

Kyllä käytiin ministeriössä keskustelua siitä, tuodaanko tämä ylipäätään vai ei. Kävin siitä kyllä hyvinkin vakavaa pohdintaa, nimenomaan näistä, mitä edustajat ovat tuoneet esille, että on vielä tämä epävarma tilanne, että mikä on nyt EU-käytäntö. Minä olen ymmärtänyt tämän kyllä täysin. Ei ollut helppo asia tehdä päätös, mutta tein päätöksen, että asia on tällä lailla, että eduskuntaan tuodaan, tehdään se, mikä minimissään on tehtävä. Mutta olen samalla tunnustanut ja tunnistanut sen, että tarve kokonaisuudistukselle on ai-

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

van selvä. Vuosilomalaki on niin monimutkainen, että tuskin kovin montaa tässä maassa on, jotka sen hallitsevat — en aikanaan minä — ilman apukirjaa, ja sittenkin voi olla vähän haastavaa. Eli se on selvää, että tähän asiaan joudutaan palaamaan, koska, niin kuin edustaja Talja sanoi, työn tekemisen ja työn murros, uudenlaiset tavat tehdä töitä, tämä kaikki pakottaa siihen, että paitsi työaikalakiin myös vuosilomalakiin täytyy tehdä sellaiset uudistukset, että ne vastaavat tämän päivän haasteisiin.

Minä toivon, edustaja Laukkanen, että vaikka minun vastaukseni, joka oli tämmöinen ympäripyöreä, ei ehkä rauhoita teidän elämäänne, niin se helpottaa sitä siltä osin, että minä jouduin tämän asian kanssa painiskelemaan ja ymmärsin. Minä kävin valiokunnan puheenjohtajan kanssa useampaankin kertaan keskusteluja tästä, kun hän sanoi, hän viestitti, että onko tässä nyt tarve tälle vai ei, voisiko tämän ehkä vetää jo pois. Minä mietin tätä asiaa vakavasti mutta päädyin joka tapauksessa siihen, että tehdään se minimi. Tämä on osaratkaisu, joka ei ole ongelmaton. Minä ymmärrän sen, että tässä on tiettyjä haasteita.

Näistä kustannuksista. Kyllä minulla on tietenkin se sama tieto, mikä on mietinnössä ja valiokunnan kuulemisessa, mitä edustaja Filatov toi esille. Eihän näissä asioissa nyt pelkästään kustannukset ole se juttu. Pitää muistaa, että voimassa olevassa vuosilomalaissa meillä on esimerkiksi säädetty, perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella, että sairautteen tai tapaturmaan perustuvaa työssäolon veroista aikaa koskevaa sääntelyä — eli siis vuosilomaa kertyy vain 75 työpäivän ajalta — ei ole pidetty perustuslain kannalta ongelmallisena. Tällä esityksellä me parannamme sellaisten työntekijöiden, joilla on pitkiä sairauspoissaoloja, oikeuksien tasoa verrattuna voimassa olevaan vuosilomalakiin, eli tässä on myös plussaa verrattuna nykytilanteeseen. Mutta en mene piiloon minkään puun taakse. Totean, että tämä ei ole ongelmaton, mutta seuraava hallitus palaa tähän aivan varmasti.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 273/2018 vp

Lakialoite LA 7/2015 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 32/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 32/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Avataan yleiskeskustelu. — Valiokunnan puheenjohtaja Eerola, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.43 **Juho Eerola ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutoksia viiteen ulkomaalaislaissa säädettyyn kokonaisuuteen. Muutokset koskevat uusintahakemuksen tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä ja käännättämisen täytäntöönpanoa, kansainvälistä suojelua hakevan työnteko-oikeutta, kansainvälistä suojelua hakevan matkustusasiakirjan haltuunottoa sekä ulkomaalaislain edellytystä per-

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

heenkokoajan alaikäisyydestä. Valiokunta pitää ehdotettuja muutoksia tarpeellisina ja taroituksenmukaisina.

Näitten uusintahakemusten määrä ja osuus kaikista Suomessa jätetyistä turvapaikkahakemuksista ja kansainvälistä suojelua koskevista hakemuksista ovat viime vuosina kasvaneet. Maahanmuuttoviraston tilastojen mukaan vuonna 2018, viime vuonna, kaikista turvapaikkahakemuksista — joita siis oli viime vuonna 4 548 kappaletta — 47 prosenttia eli liki puolet oli tällaisia uusintahakemuksia. Näitten uusintahakemusten suuri osuus ei saadun selvityksen mukaan johdu ainoastaan vuoden 2015 poikkeuksellisen suuresta turvapaikkahakemusten määrästä, kuten usein kuullaan väitettävän.

Tämän lakiehdotuksen tavoitteena on vähentää uusintahakemusten määrää ohjaamalla hakijat esittämään kaikki tiedossaan olevat kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen kannalta merkitykselliset seikat ja perusteet jo sen ensimmäisen hakemuksen tai sitä koskevan muutoksenhaun yhteydessä. Osa näistä hakijoista tekee nimittäin uusintahakemuksen ainoastaan viivyttääkseen maasta poistamista.

Tämän esityksen tavoitteena on myöskin vähentää uusintahakemusmenettelyn väärinkäyttömahdollisuuksia. Valiokunta kuitenkin tähdentää, että jos uusintahakemuksessa esitetään uusia ratkaisuihin vaikuttavia perusteita, hakemus on otettava tutkittavaksi kansainvälisen suojelun tarpeen arvioimiseksi. Ehdotetuilla uusintahakemuksen tutkittavaksi ottamista koskevilla säännöksillä pyritään tehostamaan uusintahakemusten käsittelyä Euroopan unionin lainsäädännön ja perustuslain 9 §:n 4 momentin asettamissa rajoissa.

Valiokunta toteaa, että hakijalla ei ole menettelydirektiivin mukaan kaikissa tilanteissa oikeutta jäädä uusintahakemuksen käsittelyn yhteydessä jäsenvaltion alueelle. Toinen uusintahakemus estää nykyisin tämän käännättämispäätöksen täytäntöönpanon, jos aiempi uusintahakemus on jätetty tutkimatta. Lainkohtaa ehdotetaan nyt muutettavaksi siten, että käännättämispäätöksen täytäntöönpanon näkökulmasta ei ole enää merkitystä, onko aiempi hakemus jätetty tutkimatta vai käsitelty tavallisessa, tai sitten vaikka nopeutetussakin, menettelyssä. Ensimmäinen uusintahakemus estää nykyisin yleensä käännättämispäätöksen täytäntöönpanon. Ehdotuksen mukaan ensimmäinen uusintahakemus ei enää estä aikaisemman hakemuksen nojalla tehdyn lainvoimaisen käännättämispäätöksen täytäntöönpanoa, jos uusintahakemuksen tarkoituksena on vain tämän päätöksen välittömän täytäntöönpanon esto tai viivyttäminen. Välitön täytäntöönpano on kyseessä esimerkiksi silloin, kun maasta poistamisen käytännön valmistelut on aloitettu ja maasta poistamisen arvioitu ajankohta, tai sen päivä jopa, on jo tiedossa. Hakijalla on näissä tilanteissa tiedossaan aikaisempaan päätökseen perustuva velvoite poistua maasta tykkänään. Valiokunta korostaa, että täytäntöönpanoa koskevassa harkinnassa on näissäkin tilanteissa otettava huomioon, että hakijan oikeusturvan toteutuminen edellyttää, että hänellä on ollut tosiasiallinen mahdollisuus jättää se hakemus aikaisemmin.

Sitten kansainvälistä suojelua hakevan työnteko-oikeuteenkin vähän puututaan. Kansainvälistä suojelua hakeneen henkilön työnteko-oikeuden alkamisen ajankohtaa ehdotetaan nyt vähän täsmennettäväksi. Valiokunta ei pidä sääntelyn kannalta johdonmukaisena, että henkilöllä olisi työnteko-oikeus niissä tilanteissa, joissa hänellä on velvollisuus poistua Suomesta pois.

Mitä tulee tähän matkustusasiakirjan haltuunottoon, josta alussa mainitsin, valiokunta pitää edelleen perusteltuna, että ulkomaalaislakiin lisätään säännös kansainvälistä suojelua hakevan matkustusasiakirjan haltuunotosta. Tavoitteena on varmistaa turvapaikkame-

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

nettelyn sujuvuus sillä viisiin, että puuttuva matkustusasiakirja ei estä esimerkiksi hakijan tunnistamista tai kielteisen päätöksen saaneen henkilön maasta poistamista.

Edelleen työntekijän oleskeluluvan jatkolupaa hakevalla on ehdotuksen mukaan jatkossa mahdollisuus ilman saatavuusharkintaa hakeutua myöskin sellaisen työnantajan palvelukseen, joka toimii muulla kuin edellisessä työntekijän oleskeluluvassa mainitulla alalla. Muutoksella ei ole vaikutusta työsuojelun valvontaviranomaisen toimintaan. Valiokunta korostaa tässäkin yhteydessä työehtojen ennako- ja jälkivalvonnan tehokkuuden ja ulkomaalaisten työntekijöiden oikeuksien turvaamisen merkitystä.

Arvoisa puhemies! Tässä tämä mietintö. Tähän jätettiin kaksi kappaletta vastalauseita, ja niistä varmaan kuulemme tänään myöhemmin.

14.50 Reijo Hongisto sin: Arvoisa rouva puhemies! Jätin 3.8. hallitukselle kirjallisen kysymyksen turvapaikkahakemuksen uudistamisesta. Kysymyksen johdannossa totesin: ”Nykyisen lain mukaan sama henkilö voi hakea Suomesta turvapaikkaa useita kertoja. Julkisuudessa olleen tiedon mukaan vastaanottokeskuksissa majailee tuhansia kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneita henkilöitä. Osa näistä on hakenut turvapaikkaa jopa viisi kertaa.” Esitin hallitukselle kysymyksen: ”Onko hallitus tietoinen, että kielteisen turvapaikkapäätöksen saanut turvapaikanhakija voi uudistaa hakemuksensa useita kertoja, ja mihin toimiin hallitus ryhtyy, jotta tällainen toistuva hakeminen kielletään?”

Tämä käsittelyssä oleva lakialoite on mielestäni konkreettinen näyttö hallituksen toimista. Kiitos siitä. Minun mielestäni ihmisiä ei saa syrjiä sen enempää positiivisesti kuin negatiivisestikaan. Kaikkia meitä täytyy kohdella yhdenvertaisesti, samalla tavalla, erityisesti oikeusistuimissa asioitaessa. Kun esimerkiksi Suomen kansalainen prosessoi asiaansa alioikeudessa, hän voi osoittaa tuomioistuimen päätöksestä tyytymättömyyttä hovioikeuteen ja sieltä voi anoa valituslupaa korkeimpaan oikeusasteeseen saakka. Kun nämä oikeusasteet ovat asian ratkaisseet ja päätöksensä antaneet, asian käsittely loppuu siihen. Muistamani mukaan taitaa tulla päätöksessä sinetti, että tätä päätöstä kaikki asianosaiset noudattakoot. Siis asian käsittely loppuu siihen. Suomalainen ei saa asiaansa yhä uudestaan ja uudestaan esille.

Näin ollen, arvoisa puhemies, kun tavallista suomalaista edellytetään kertomaan kaikki tiedossaan olevat, asian käsittelemisen kannalta merkittävät seikat heti ensimmäisessä oikeuskäsittelyssä, niin mielestäni ihan samaa merkittävän tiedon kertomista ensimmäisessä käsittelyssä taikka puhuttelussa voidaan edellyttää perustellusti myöskin turvapaikkaa hakevalta. Tämän takia, arvoisa puhemies, minä pidän tärkeänä, että kaikkia kohdellaan oikeusjärjestelmässämme yhdenvertaisesti ja samalla tavalla. — Kiitoksia.

14.53 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Jälleen meillä käsittelyssä on liuta muutoksia ulkomaalaislakiin, joka kyllä tällä kaudella on ollut monen muutoksen kohteena. Tämänkertaisista muutoksista keskeisin liittyy juuri siihen, että näillä hallituksen esityksillä pyritään siihen, että turvapaikanhakija ilmoittaa kaikki hakemuksen kannalta merkitykselliset tai sen myönteistä johtopäätöstä puoltavat asiat siinä ensimmäisessä käsittelyssä. Tätä muutosta voi pitää kyllä varsin perusteltuna, jotta todella päästäisiin siihen tilanteeseen, jolloin myös tämä turvapaikkaprosessi selkeytyy ja ensimmäisessä käsittelyssä käydään kaikki ne seikat läpi, jotka liittyvät hakijan suojelupäätökseen. Sen jälkeen pääsemme sitten eteenpäin näissä muissa toimenpiteissä elikkä siinä, että heidät, jotka saavat sitten

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

myönteisen päätöksen, tulee kotouttaa, ja heidät, jotka saavat kielteisen päätöksen, tulee kotiuttaa, ja molemmissa meillä on kyllä tehostamisen varaa.

Arvoisa puhemies! Tässä paljon on matkan varrella tullut huomioita liittyen siihen, millä tavalla tämä suhteutuu turvapaikanhakijoiden oikeusturvaan ja niihin aikaisempiin muutoksiin, joita tässä salissa vuonna 2016 on tehty, ja siitä syystä sosiaalidemokraattinen valiokuntaryhmä jätti tähän lausumaehdotuksen, jolla haluttaisiin, että eduskunta toteaisi selkeästi, että nämä muutokset, jotka 2016 tehtiin — jolloin siis oikeusturvaa heikennettiin, kun valitusaikoja rajattiin ja myös avustajan käyttömahdollisuutta rajattiin — tuotaisiin uudelleen käsittelyyn ja niissä voitaisiin tehdä vähän toisenlaisia ratkaisuja, jolloin päätäisiin myös siihen, että tämä turvapaikkaprosessi kestäisi vähän tarkempaa tarkastelua. Tämä tukisi myös sitä tämän esityksen tavoitetta, että turvapaikkakäsittely menisi mahdollisimman jouhevasti ja selvittäisiin yhdellä käsittelyllä, eikä tarvitsisi sitten turvautua niin hakijan kannalta kuin myöskään yhteiskunnan kannalta siihen, että näitä hakemuksia täydennetään aina jälkivaiheessa, mikä on johtanut siihen, että tämä prosessi on pidentynyt. Nämä käsittelyaikojen pidentymiset totta kai näkyvät myös siinä, että ihmiset, joille sitten loppuviimein ei myönteistä oleskelulupaa tule, ovat kuitenkin edelleen täällä Suomessa, eikä päästä siihen tilanteeseen, että heidät voitaisiin palauttaa, mikäli lainvoimaisen kielteisen oleskelulupapäätöksen saavat.

14.55 Anders Adlercreutz r: Ärade talman! Tässä esityksessä on joitain hyviä asioita. On hyvä, että tämän kautta saatavuusharkintaa helpotetaan. On hyvä, että alaikäisenä Suomeen tulleen turvapaikanhakijan tilannetta myöskin parannetaan. On tietenkin ikävää, että tämä ei tullut hallituksen omasta tahdosta vaan sen kautta, että EU:sta tuli noottia tämän asian suhteen.

Mutta tässä esityksessä on huomattavan paljon ongelmia. Tässä esityksessä ei ole arvioitu ihmisoikeusvaikutuksia, mitä tietenkin tulisi tällaisessa asiassa ihmisoikeusvaltiossa tehdä. Tässä sovelletaan EU:n menettelydirektiiviä tavalla, joka vie Suomen standardit niitten minimistandardien tasolle — eli ei enempää, ei vähempää kuin nimenomaan ne nimimit — ja tietenkin sopii kysyä, onko tämä Suomen kannalta oikea linja.

Me tiedämme, että jo nyt meillä on ongelmia turvapaikkaprosessien käsittelyn kanssa. Tämän on sisäministeriö myöntänyt, tämän on korkein hallinto-oikeus myöntänyt. Tämä on Suomen asianajajien toteama asia. Tästä tehdään selvitystä parhaillaan. Me tiedämme, että vuonna 16 tehdyt heikennykset ovat ihmisoikeustilannetta ja tasavertaisuutta loukanneet, heikentäneet. Siitä huolimatta tehdään nyt muutos, joka asiantuntija-arvioiden mukaan heikentää oikeusturvaa, vaarantaa ehdotonta palautuskieltoa. Kysymys on, haluammeko tällaista muutosta tällaisessa tilanteessa, jossa järjestelmän ongelmat ovat ilmeiset ja ne on tunnustettu.

Toisin kuin edustaja Eerola totesi, niin saadun selvityksen mukaan suuri määrä uusintahakemuksia johtuu nimenomaan siitä, että menettelyjä on heikennetty, että kaikilla ei ole oikeutta avustajaan prosessin alkuvaiheessa. Selvityksestä ilmenee myöskin, että se mitä suurimmassa määrin johtuu siitä, että meillä oli kymmeniätuhansia hakemuksia vuosina 15—16. Tänä vuonna niitä on muutama tuhat. Eli on selvä, että uusintahakemusten määrä on silloin iso. Saadun selvityksen mukaan toisia uusintahakemuksia on huomattavan vähän, kolmansia uusintahakemuksia vielä vähemmän.

Oleellista tässä on, että jos me huomaamme, että esityksen todetaan vaarantavan oikeusturvaa, niin me reagoimme siihen. Jos joku esitys vaarantaa edustajan äidin oikeustur-

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

vaa, ystävän oikeusturvaa, veljen, siskon oikeusturvaa, niin emme me silloin sellaista halua. Jos se vaarantaa tänne tulleen ulkomaalaisen oikeusturvaa, haluammeko sellaistaakaan esitystä? Mielestäni oikeusvaltiossa sellaista esitystä ei tulisi viedä eteenpäin. Siitä huolimatta tämä hyväksyttäneen. Siitä huolimatta tämä hyväksyttäneen muun muassa demareiden äänillä, mikä minun mielestäni on valitettavaa.

14.59 Matti Semi vas: Arvoisa rouva puhemies! Tässä hallituksen esityksessä todella on hyviäkin asioita, eli ei nyt ihan suoranaisesti voi moittia kokonaisuutta. Mutta näitten positiivisten muutosten lisäksi tämä hallituksen esitys sisältää hirmu paljon ongelmallisia asioita, joita on hirmu vaikea perustella ja jotka ovat heikosti perusteltavissa kokonaisuudessaan.

Ulkomaalaislain 95 §:ään on ehdotettu uusi momentti, mikä antaisi viranomaisille mahdollisuuden ottaa turvapaikanhakijan matkustusasiakirjat haltuun. Tällainen rajoitus on heikosti perusteltavissa, kun otetaan erityisesti huomioon, että ulkomaalaislain 7 luvussa säädetään jo nyt prosessin turvaamiseksi mahdollisista turvatoimista, joista yksi on 119 §:n mahdollisuus määrätä luovuttamaan matkustusasiakirja poliisin haltuun. Siihen nähden tämä tuntuu tarpeettomalta.

Sitten jos katsotaan ulkomaalaislain 79 ja 80 §:ää, niin ehdotetuilla muutoksilla turvapaikanhakijan työnteko-oikeus halutaan säätää katkeavaksi, eli jos hän on töissä aiemmin mahdollisessa uusintahakemusvaiheessa, kielteisen päätöksen saatuaan hän menettää työpaikkansa. Tämän lisäksi ehdotettujen muutosten myötä uusintahakemuksen jättämisestä alkaisi uusi karenssiaika työoikeutta koskien vastaavasti kuin ensimmäisen hakemuksen jättämisvaiheessa. Näin ollen henkilö joutuisi riippuen siitä, onko hänellä voimassa olevaa matkustusasiakirjaa, odottamaan 3 tai 6 kuukautta uusintahakemuksen jättämisestä saadakseen työskennellä. Elikkä näin estetään tällaisen ulkolaisen ja pakolaisen, joka haluaa tulla Suomeen, työskentelymahdollisuudet ja näin hänet syrjäytetään meidän työelämästä pois.

Turvapaikanhakijan työnteko-oikeus on paitsi järkevää yhteiskunnan kannalta myös keskeinen väline henkilölle itselleen kiinnittyä ja vahvistaa osallisuutta suomalaiseen yhteiskuntaan. Työnteko-oikeus vahvistaa henkilön itsenäisyyttä ja on keskeinen tekijä onnistuneen kotouttamisen käynnistämisessä. Inhimillisten näkökohtien lisäksi työnteko-oikeuden rajoittaminen on taloudellisesti epärationaalista ja sitoo hakijat vastaanottopalvelujen ja vastaanottorahan piiriin. Elikkä näin heiltä viedään pois mahdollisuus hankkia omalla työllään elantoa.

Mielestämme tällaisia uusia turvapaikkapoliittisia tiukennuksia ei olisi syytä nyt tässä vaiheessa tehdä, ennen kuin lukuisia aiempia kiristyksiä on arvioitu ja niiden aiheuttamia ongelmia turvapaikkamenettelyssä ja ne virheet on korjattu. Erityisesti turvapaikanhakijoiden oikeusapuun ja valitusaikoihin vuonna 2016 tehdyt kiristykset ovat aiheuttaneet vakavia oikeusturvaongelmia, jotka oikeusministeriön oma selvityskin on tunnustanut ja ehdottanut korjattavaksi.

Viime vuonna 11,4 prosenttia loppuun käsitellyistä uusintahakemuksista johti myönteiseen päätökseen, eli useampi kuin joka kymmenes sai myönteisen päätöksen näistä valituksista. Se osoittaa sen, että näitten käsittely ensimmäisellä kerralla on epäonnistunut. Uusintahakemuksen rajoittaminen ja palautusten nopeuttaminen merkitsisivät tämän hetken tilanteessa lisääntyvää riskiä sille, että Suomi loukkaa kansainvälisen oikeuden ehdotonta palauttamiskieltoa ja käännäyttää henkilöitä maihin, joissa heitä uhkaa vaino, kidutus tai

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

joku muu epäinhimillinen kohtelu. Myös uusintahakemukset on lähtökohtaisesti tutkittava yksilöllisesti ja perusteellisesti.

Kaiken kaikkiaan jos miettii näitä prosesseja, niin jos ne olisi tehty kunnolla, koko homma, alusta lähtien ja saataisiin ensimmäisellä kerralla luotettava ja hyvä päätös aikaan, niin me emme tarvitsisi näitä uusintahakemuksia, silloin asiat toimisivat hyvin ja kunnolla. Mutta se vaatii resurssia, mistä on ollut koko ajan pulaa.

15.04 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa rouva puhemies! Niin kuin tässä edellä sekä edustaja Adlercreutz että Semi toivat esille, tässä lakiesityksessä on paljon semmoisia ongelmia ja yksittäisiä lakimuutoksia, joita ei olisi nyt tässä vaiheessa syytä tehdä ennen kuin on todellakin tehty selkeästi kokonaisarvio ja pystyttäisiin varmistautumaan siitä, että prosessit ovat kunnossa ja jokainen turvapaikanhakija todellakin saa oikeudenmukaisen kohtelun. Niin kuin oikeusministeriön oma selvityskin on tunnustanut, nämä kiristykset, mitä viime vuosina on tehty, ovat aiheuttaneet hyvin vakavia oikeusturvaongelmia, ja ne pitäisi ensin korjata, ennen kuin ruvetaan tekemään uusia kiristysia.

Oikeusapuun kohdistunut tiukennus niin, että ei enää ole avustajaa käytössä, on kaiken suurin ongelma, ja se johtaa nimenomaan siihen, että ensimmäisessä käsittelyssä tai ensimmäisessä haastattelussa ei välttämättä saa kaikkia asioita kerrottua, ja sen takia tarvitaan myöhemmin näitä uusintahakemuksia. Meidän pitäisi huolehtia prosessien aivan alusta lähtien, että jokainen saa sen tarvitsemansa oikeusavun, riittävät tulkkaukset ja kaikki, niin että nämä prosessit voivat edes lähtökohtaisesti olla oikeudenmukaisia. Nythän on tilanne se, että sen takia näitä uusintahakemuksia joudutaan paljon tekemään, ja tässä vaiheessa ei näitä uusintahakemuksia olisi syytä nyt rajoittaa, koska tilanne ei ole kunnossa prosessin alusta alkaen.

Mutta niin kuin tässä ihan alussa tuli myös todettua, tässä esityksessä on jotain ihan hyvääkin, ja se on nimenomaan se, että työvoiman saatavuusharkinnasta luovutaan tapauksissa, joissa henkilö on oleskellut ja työskennellyt Suomessa yhden vuoden ajan, ja tämä on erittäin tärkeä muutos. Erittäin hyvä on myös, että tätä perheen yhdistämiskäytäntöä muutetaan niin, että jos prosessi on pitkittynyt ja hakija on ehtinyt täyttää 18 vuotta, niin se ei keskeytyisi. Valitettavasti, kuten edellä tuli edustaja Adlercreutzin puheesta ilmi, tämä ei suinkaan ollut hallituksen oma esitys, vaan tämä johtuu nyt Euroopan unionin tuomioistuinten käytännöistä, mutta hienoa, että se nyt tänne lakiin saadaan.

Mutta kaiken kaikkiaan, niin kuin me tiedämme, turvapaikanhakijoiden määrä on merkittävästi vähentynyt. Meillä ei ole nyt mitään tarvetta tehdä mitään erityisiä kiristysia tähän prosessiin, vaan meidän täytyisi huolehtia siitä, että kaikki prosessit on hyvin resursoitu. Sitä kautta me saamme niitä myös nopeutettua.

Vihreiden edustaja ei ollut mukana valiokunnassa asian ratkaisevassa käsittelyssä, mutta olemme tämän RKP:n ja vasemmiston vastalauseen takana.

15.07 Arja Juvonen ps: Arvoisa rouva puhemies! Kiitän hallintovaliokunnan puheenjohtajaa, perussuomalaisten Juho Eerolaa, hyvästä mietinnön esittelystä tuolta puhujapöytästä ja totean sen, että tosiaankin tämän hallituksen esityksen tarkoituksena on vähentää kansainvälistä suojelua koskevan uusintahakemusmenettelyn väärinkäyttömahdollisuuksia ja ohjata hakijat esittämään kaikki tiedossaan olevat kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen kannalta merkitykselliset seikat ja perusteet jo ensimmäisen hakemuksen tai sitä koskevan muutoksenhaun yhteydessä.

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

Totta kai on erittäin tärkeää, että jokainen hakija saa oikeudenmukaisen käsittelyn ja kohtelun. Se on merkityksellistä ja tärkeää, ja pidän erittäin tärkeänä myös sitä, että nämä prosessit ovat sujuvia, ne ovat nopeita ja kaikki asiat, jotka henkilöä koskettavat ja joita hänellä on tiedossaan, tuodaan julki ja sitä kautta myös prosessit nopeutuvat. Se tuo myös meille säästöjä yhteiskunnassa.

Pidän myös erittäin tärkeänä sitä, että siinä vaiheessa, kun tämä pitkälinen prosessi ja mahdollisesti ne monet hakemukset on käyty läpi ja kun henkilö saa sen päätöksen, saako jäädä vai saako kielteisen päätöksen, se myös otetaan käyttöön ja se toteutuu — ja erityisesti, että maasta poistutaan sen jälkeen, jos on saanut kielteisen turvapaikkapäätöksen, koska näen, että ei ole kenenkään etu, että tällaiset henkilöt jäävät Suomeen.

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta hyväksyi taannoin lakiesityksen, jolla sosiaalihuoltolakeja muutettiin. Valtion budjetissahan on 5,4 miljoonaa kohdennettu resursseja juurikin paperilla maassa oleskelevien sosiaalihuoltoon, elikkä he saavat yösijan, ravinnon ja sitten lääkkeitä tarvittaessa. Pidän tärkeänä sitä, että ensiavun jälkeen, kun akuutti hätä on ohi ja esimerkiksi talvipakkasilla tämä apu on annettu, kyllä näiden henkilöiden tulee poistua maasta. En pidä hyvänä, että luomme vetovoimatekijöitä ja on mahdollista jäädä tänne Suomeen ja käyttää sitten näitä palveluja. Eli kun me puhumme näistä asioista, niin pitää huomioida myös realistisesti se, että me emme tiedä, kuinka paljon laittomasti maassa oleskelevia on Suomessa — se määrä on tuhansia — ja niin kauan kuin emme tiedä, ketkä täällä maassamme oleskelevat, niin silloin tilanne on huolestuttava. Se ruokkii myös rikollisuutta, niin ikävää kuin se on sanoa, mutta varkauksia, taskuvarkauksia ynnä muita, tapahtuu tuolla kadulla. Sain juuri eilen tiedon, että eräs rouva tuli pahoinpidellyksi rautatieasemalla juurikin ulkomaalaistaustaisen taholta. Siitä on tehty myös rikosilmoitus, ja asia on siltä osin käsiteltyssä. Mutta niin kauan kuin emme tiedä, keitä ihmiset ovat, niin maasta pitää poistua. [Silvia Modig: Mistä se rouva tiesi, oliko ulkomaalainen? Kysyikö paperit?]

15.10 Jukka Kopra kok: Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallituksen esitys ulkomaalaislain muuttamisesta on tarpeellinen ja tervetullut. Kun tilastoja katsoo, yli puolet Suomesta turvapaikkaa hakeneista ei ole kansainvälisen suojelun tarpeessa, mutta siitä huolimatta näitä hakemuksia uusitaan ja yritetään turvapaikkaa saada muuttuneilla tarinoilla. Järjestelmä on kuormittunut sen johdosta, että tehdään näitä tarpeettomia uusintahakemuksia, ja voi kysyä, kohdistuvatko meidän rajalliset resurssimme sitten aidosti niille, ketkä apua tarvitsevat, kun sitä hyväksikäyttävät sellaiset henkilöt, jotka hyötyvät prosessin pitkittymisestä sekä tarpeettomasta hakuprosessista.

Nykyinen järjestelmä tietyllä tavalla palkitsee epärehellisyydestä. Tarinoita kannattaa keksiä, jotta uuden hakemuksen saa vireille. On oikeudenmukaista, että turvapaikanhakijan asia ratkaistaan kerralla oikein ja rajatonta uudelleenhakemisen mahdollisuutta siis rajoitetaan.

Turvapaikanhakijoiden lukumäärään viitattiin täällä. Siitä lukumäärästä riippumatta meidän pitää kehittää tätä järjestelmää kohti oikeudenmukaista toimintaa ja varmistaa sen toimivuus kaikin keinoin. Apu pitää kohdistaa todellisille hädänalaisille, ja tämä hallituksen esitys vie meidät kohti sitä tavoitetta.

15.11 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Kun keskustelun aikana on annettu ehkä vähän väärin ymmärtää, että tällä muutoksella, jolla siis tähdätään todella siihen, että hakija esittää kaikki merkitykselliset syyt jo ensimmäisen hakemuksen yhteydessä, nyt rajataan

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

aivan valtavasti mahdollisuuksia tuoda näitä uusia perusteita myöhemmin, niin on ehkä syytä käydä tämä prosessi läpi.

Ensinnäkin, kun hakija jättää ensimmäisen hakemuksensa, niin hän siinä esittää ne perusteet, joilla hän ajattelee, että on oikeutettu saamaan kansainvälistä suojelua. Hänellä on mahdollisuus esittää lisäperusteita koko sen prosessin ajan, kun se prosessi on vireillä, siis koko sen prosessin ajan. Senkin jälkeen, kun hän saa Maahanmuuttovirastosta ensimmäisen päätöksen, jos se on kielteinen, hän luultavasti siitä valittaa, ja hänellä on tämän valituksenkin osalta mahdollisuus esittää uusia perusteita. Se, mitä tämä lakimuutos nyt koskee, on se tilanne, kun oikeusasteesta tulee lainvoimainen päätös, ja vielä senkin jälkeen jos on merkityksellisiä syitä suhteessa siihen, saako hakija kansainvälistä suojelua, nekin otetaan vielä käsittelyyn. Joten, arvoisa puhemies, on ehkä pikkuisen väärin antaa ymmärtää, että tällä aivan valtavasti ollaan nyt niitä mahdollisuuksia rajoittamassa, joissa tilanteissa voi tuoda niitä perusteltuja syitä ilmi, jotka liittyvät siihen, saako hakea kansainvälistä suojelua vaiko ei.

Sitten kyllä herää se kysymys, mikä on se syy, minkä takia niitä kaikkia syitä, joita hakijalla on, ei voitaisi esittää jo ensimmäisen käsittelyn yhteydessä. Se on aivan selvää, että totta kai meidän prosessien ja viranomaistoiminnan tulee kannustaa siihen, että tämä on mahdollista tehdä ensimmäisen käsittelyn yhteydessä. Siihen liittyvät ne kysymykset, joista täällä jo 2016 keskusteltiin liittyen vaikkapa avustajan käyttöoikeuteen, joka olisi syytä palauttaa, jotta prosessi menisi kertaheitolla läpi ja näitä tarpeettomia uusintahakemuksia olisi sitten vähemmän.

15.13 Anders Adlercreutz r: Ärade talman! Siis tässä esityksessä on ongelmallista esimerkiksi se suunnaton epämääräisyys, joka liittyy siihen, että arvioidaan, onko uusintahakemus tehty ilmeisessä tarkoituksessa viivästyttää asiaa. Kun tästä kysyttiin valiokunnassa, niin ei kukaan pystynyt vastaamaan, miten tämä todetaan, onko se ajallinen asia, miten se arvioidaan, minkälaisin objektiivisin perustein, ja se tekee tästä epämääräisen ja ongelmallisen esityksen.

Edustaja Räsänen totesi, että pitää tietenkin ohjata siihen, että kaikki sanotaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, ja näinhän on. Sehän on aivan selvä asia, ja ideaalitalanteessa näin tehtäisiin. Mutta ihan niin kuin edustaja Räsänen totesi aikaisemmin, vuoden 2016 muutokset ovat nimenomaan vaarantaneet tämän asian. Eli jos me haluamme ajaa sitä, mitä edustaja Räsänen ja edustaja Kopra totesivat, että mahdollisimman aikaisessa vaiheessa tuodaan mahdollisimman täydelliset selvitykset siitä, mitkä ovat perusteet, niin silloin on ilmiselvää, että pitäisi taata avustaja jokaiselle, jotta varmuudella saataisiin viesti tuotua perille asti. Minun mielestäni nämä asiat kytkeytyvät toisiinsa.

Jos meillä on täydelliset, hyvät prosessit, niin silloin tällaiset muutokset ovat vähemmän ongelmallisia, mutta koska meillä on osittain heikentyneet prosessit, ja tämä on laajasti tunnustettu, niin silloin ei pidä lähteä tekemään muutoksia, jotka vaarantavat oikeusturvaa, ovat ihmisoikeuksien näkökulmasta ongelmallisia — siis asiantuntija-arvioiden mukaan, ei nyt edustaja Adlercreutzin mukaan vaan asiantuntija-arvioiden mukaan. Kyllä nämä yhteydet pitää nähdä ja ne pitää tunnistaa ja pitää toimia vastuullisesti niitten johtopäätösten mukaisesti.

Mitä tulee vetovoimatekijöihin, niin sellainen vetovoimatekijä, joka perustellaan sillä, että Suomeen olisi jotenkin houkutteleva tulla, värjötellä talvessa jossain suojassa yhteis-

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

kunnan ulkopuolella ilman rahaa, ilman mitään — ei se nyt kauhean vetovoimaiselta tunnu. Minusta tuntuu, että ei näitä asioita pidä vetovoimatekijöihin sekoittaa.

15.16 Sirpa Paatero sd: Arvoisa rouva puhemies! Varmuuden vuoksi tulin tänne puhujakorokkeelle, ettei tarvitse katsoa tuota kelloa niin tarkasti koko ajan.

Tämä lakiesitys, joka tässä on käsittelyssä, sisältää monta erityyppistä asiaa. Niin kuin täällä on todettu ja itsekin olen todennut, olisipa ollut kiva, jos ulkomaalaislakeja muutettaisiin sillä lailla, että niistä jokainen pysyisi jotenkin kärryllä. Nyt kun näitä on tullut muistaakseni viimeisen puolentoista vuoden aikana kuusi vai seitsemän kertaa, niin joskus meillä oli samaan aikaan käsittelyssä useampi esitys ulkomaalaislaista ja sitten jouduttiin tekemään yhteensovitusta ja katsomaan, mikä siellä oikeasti muuttui, ja se on aina ongelmallista valiokuntakäsittelyssä ja varmaan eduskunnan isonkin salin käsittelyssä.

Vuonna 2015, kun tuli suuri määrä turvapaikanhakijoita, on eittämättä ollut tilanne, jossa kaikkia ei ole pystytty haastattelemaan samalla tavalla, koska pikaisesti haettiin Migriin lisää työntekijöitä. Siinä kohtaa, kun haetaan paljon lisää työntekijöitä semmoisella kokemustaustalla, että ei aikaisemmin ole käsitelty turvapaikkahakemuksia, on ymmärrettävää, että ne eivät olleet tasalaatuisia. Tästä syystä me vastustimme silloin 2016 oikeusturvan heikentämistä sekä oikeusavustajan tilanteen heikentämisen että näitten valitusaikeiden osalta, koska kun me sen prosessin laitamme käyntiin, niin siinä kohtaa se kaikkein tarkoituksenmukaisin ja paras keino on tietenkin se, että ihmisellä olisi mahdollisimman helppoa ja kunnolla aikaa ja kunnolla tukea laittaa se ensimmäinen hakemus. No, tämän me hävisimme tässä salissa, ja sen takia nyt sitten on varmaan osa näistä hakemuksista ollut puutteellisia, ja sen takia niitä on jouduttu sitten myöhemmin täydentämään ja toisaalta ehkä myöskin hakemaan uudelleen.

Pitää ensin myöskin todeta, että tässä lakiesityksessä ei kielletä hakemasta toista, kolmatta, neljättä, viidettä tai kuudetta kertaa. Ainoa, mikä tässä on muutos, on, että joissakin tapauksissa voidaan arvioida, että maasta poistamista voidaan toteuttaa jo ennen kuin nämä kaikki prosessit on käyty läpi. Tässä ei kielletä toista kertaa hakemista. Mutta mikä se on se olennainen syy siihen? Tästä meillä oli valiokunnassakin keskustelua. Jonkun mukaan se on poliisi, joka päättää. Ei päätä. Missään tapauksessa se ei ole se poliisi, joka sitä maasta poistamista on järjestämässä, vaan poliisille voi tulla aavistus, jonka jälkeen Migri elikkä maahantuloviranomaiset arvioivat sen tarpeen, onko tässä jotakin syytä vai eikö ole jotakin syytä. Sen takia tämä ei ole ihan niin mustavalkoista kuin joistakin ulkopuoleltakin tulleista kommenteista on voinut saada käsityksen.

Tässä lakiesityksessä on hyvää se, että nyt tulee selkeämmin esille se 18 vuoden raja: vasta siinä kohtaa on täysi-ikäinen, kun on koko prosessi käyty läpi, elikkä perheenyhdistäminen helpottuu.

Matkustusasiakirjan haltuunotto, joka tässä kohtaa joittenkin puolueitten mielestä on ongelmallinen, on minun näkemykseni mukaan enemmän nykyisen käytännön kirjaamista lakiin. Jo tälläkin hetkellä on tilanteita, joissa matkustusasiakirja otetaan viranomaisten huostaan siksi ajaksi, mutta tietenkin, jos sitä tarvitsee johonkin toisen viranomaisen käyttöön tai johonkin asiointiin, se on aina saatavissa takaisin. Mutta tämmöinen käytäntö on yhä edelleenkin.

Sitten tämä työntekijöiden asema. Työn tekemisen kieltö siinä kohtaa, kun maasta poistaminen on tullut oikeuden päätöksen jälkeen lainvoimaiseksi: Itsekin mietin, että siinä on mahdollisesti hieman tämmöinen harmaan talouden ongelma, jos kuitenkin se ajanjakso

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

siitä varsinaisesta oikeuden päätöksestä ja sen lainvoimaisuudesta siihen varsinaiseen maasta poistumiseen on kovin pitkä, ja tietenkin toivoisi, että se aika ei olisi kovin pitkä. Mutta kun tässä meillä asiantuntijoina oli työntekijä- sekä työnantajajärjestöjä ja molemmat puolet olivat sitä mieltä, että kun kerran on lainvoimainen maastapoistamispäätös, sen jälkeen sen työskentelyn ei pidä enää olla mahdollista, niin olemme tämän esityksen takana.

Sitten tästä saatavuusharkinnasta on puhuttu muissakin lakiesitysten osissa, ja tässä kohtaa ymmärrettävää on, että kun ihminen kerran on täällä työssä ja vaikka hän vaihtaa sitten työtä, niin siinä kohtaa sitä saatavuusharkintaa ei näiden ihmisten osalta, jotka ovat turvapaikanhakijoina saaneet oleskeluluvan, enää tarvitse tehdä, ja se on vähintäänkin kohtuullista, jotenka päästään parempaan. Meillä on paljon esimerkkejä eri puolilta Suomea, kuinka ihminen on integroitunut yhteiskuntaan, kun on saanut työpaikan, ja jos yhtäkkiä sitten siinä kohtaa työpaikka vaihtuu ja olisi taas arvioinnin alaisena, että voiko sitä työtä tehdä, niin se olisi kohtuutonta. Tästä syystä tuemme myöskin tätä ajatusta.

Palaan alkuun ja siihen kohtaan, että me olemme jättäneet tähän ponnen, niin kuin edustaja Räsänen täällä jo kertoi, ja tulemme esittämään toisessa käsittelyssä, että eduskunta palaisi hallituksen esityksellä siihen kohtaan, missä tätä oikeusturvasuojaa on rajusti heikennetty, minkä jälkeen suurin osa näistäkin ongelmista, joita nyt tällä lailla yritetään torpata, olisi ollut vältettävissä.

15.22 Arja Juvonen ps: Arvoisa puhemies! Tuo edellinen puheenvuoroni aavistuksen verran jäi vielä kesken. Haluan vielä tähdentää sitä, että pidän itse erittäin tärkeänä, että prosessit ovat oikeudenmukaisia ja jokainen saa oikeudenmukaisen, ajallisen ja hyvän käsittelyn asialle, jotta sitten lopputulos on hyvä. Sitten siinä vaiheessa, jos tulee kielteinen päätös, on poistuttava maasta. Muu ei ole kenenkään etu. Tähän vielä lisään sen, että pidän erittäin tärkeänä sitä, että meillä Suomessa kiinnitetään huomiota myös siihen rikollisuuteen, mitä mahdollisesti meillä on, ja valvudutaan ja ollaan etukäteen tietoisia siitä, mitä kaikkea voi olla tulossa, ja myös se, että me tiedämme, keitä meidän maassamme oleskelee, on osa tätä. Olen samaa mieltä, että vetovoimatekijöitä ei tule Suomeen luoda eikä niitä tule ylläpitää, ja siinä mielessä koen, että on hyvä puhua asioista avoimesti ja reilusti, ja myös hallituksen tulisi tietää, kuinka paljon meillä Suomessa on ihmisiä, joilla on kielteinen päätös ja joilla ei ole lupaa tänne jäädä. Se ei ole kenenkään etu. Tämä on se kanta, joka on mielestäni erittäin hyvä muistaa.

15.23 Olli Immonen ps: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kiitokset hallintovaliokunnan puheenjohtaja Eerolalle mietinnön esittelystä. Näin yleisesti voisi todeta, että tämä hallituksen esitys on askel oikeaan suuntaan. Itse asiassa jokainen askel, jolla turvapaikkapolitiikkaa tiukennetaan, on Suomessa askel oikeaan suuntaan.

Tosiasia on se, että Suomella on tällä hetkellä Pohjoismaiden löysin turvapaikkapolitiikka, mitä tulee esimerkiksi perheenyhdistämiskäytäntöihin. Tämä näkyi esimerkiksi vuonna 2007, kun Suomeen tuli enemmän turvapaikanhakijoita kuin väestöllisesti samankokoiseen Tanskaan ja Norjaan. Tämä kertoo ainoastaan siitä, että meillä on Suomessa sellaisia vetovoimatekijöitä, joita muista Pohjoismaista ei tällä hetkellä löydy. Perussuomalaisten mielestä Suomessa tulee tähdätä siihen, että Suomesta tehdään vähiten houkutteleva Pohjoismaa turvapaikanhakijoiden silmissä, ja tämä tarkoittaa sitä, että näitä tarpeettomia vetovoimatekijöitä Suomessa karsitaan minimiin.

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

Tällaisen kysymyksen vain haluaisin hallituksen suuntaan esittää: Silloin kun vielä perussuomalaiset istuivat hallituksessa, laadimme yhdessä 80-kohtaisen turvapaikkapoliittisen toimenpideohjelman. Mikä on tämän ohjelman tilanne tällä hetkellä, miten tämä ohjelma etenee, ja onko sitä tarkoitus saattaa voimaan vielä tämän hallituskauden aikana?

15.25 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Kun keskustelua näistä uusintahakemuksista käydään ja siitä, mistä se johtuu, että näiden uusintahakemusten määrä on kasvanut, niin vielä on hyvä todeta, kuten valiokunta myös tässä mietinnössään toteaa sen selvityksen pohjalta, jonka saimme, että eiväthän nämä kaikilta osin liity siihen vuoden 2015 tilanteeseen, jolloin hakijamäärät olivat paljon suurempia kuin ne aikaisemmin ovat olleet, vaan meillä on aikaisemminkin ollut nähtävissä kehitys, että uusintahakemusten määrä kasvaa. Se on ihan ymmärrettävää, koska jokainen, joka on sitten saanut kielteisen päätöksen, on siitä valittanut ja jos ei ole ollut tarkoitustakaan poistua maasta, on silloin hakenut sitten turvaa uudella hakemuksella. Eli pelkästään vuoden 2015 syyksi tätä ei voi laskea.

Sitten, arvoisa puhemies, ehkä muutama asia vielä liittyen siihen, minkä takia näitä eri lainsäädäntömuutoksia tehdään: Ne tehdään sen takia, että todella me voisimme kohdistaa ne resurssit, joita meillä on hädänalaisten auttamiseen, juuri heille, jotka ovat siinä suurimassa hädässä. Tämä tarkoittaa silloin sitä, että kun meillä lainsäädännössä on tietyt kriteerit, jotka täyttämällä saa kansainvälistä suojelua ja saa myönteisen oleskelulupapäätöksen, niin apu kohdistetaan heihin — eikä heihin, jotka eivät näitä kriteereitä tule täyttämään. Silloin heidän osaltaan täytyy toimia niin kuin laki sanoo, eli kun kielteisen, lainvoimaisen päätöksen saa, silloin myös sitten maasta poistuu. Näitä maasta poistamisia on aivan järkevää tehostaa, koska muuten meillä on se tilanne, että meillä on täällä tuhansia henkilöitä, joilla ei ole myönteistä oleskelulupaa mutta jotka silti ovat täällä. Kysynpähän vain sitten: jos joku tätä vastustaa, niin millä tämä asia ratkaistaan? Eihän siinä ole kuin kaksi ratkaisua: joko sitten kaikille annetaan lupa, jolloin pohja vedetään pois tältä lainsäädännöltä, tai sitten todella tehdään niitä toimenpiteitä, joilla näitä maasta poistamisia voidaan tehostaa, ja siihen kyllä keskeisesti liittyvät ne kolmansien maiden kanssa tehdyt sopimukset, jotka pitäisi saada solmittua, jotta näitä saataisiin liikkeelle. Tässä kyllä hallitus kohtuullisen verkkaisesti on edistynyt näiden vuosien aikana, joten siinä vielä paljon työtä riittää.

15.27 Anders Adlercreutz r: Ärade talman! Siis meidän puhumme tässä nyt esityksestä, jossa hallitus yrittää korjata ongelman, jonka se on itse pitkälti synnyttänyt sen myötä, että lähti toteuttamaan järjelle vierasta politiikkaa vuonna 16. Nyt tässä erilaisin laastarein kömpelönpuoleisesti asiaa yritetään korjata ja luodaan sen kautta lisää ongelmia, jotka Suomen kaltaisessa ihmisoikeuksien ja oikeusturvaa kunnioittavassa valtiossa pitäisi tunnistaa.

Vetovoimatekijöistä: Minä asun mielelläni vetovoimaisessa maassa, ja jos joku katsoo asiaa toisella tavalla, niin tietenkin pitää sitten vain hyväksyä sekin tosiasia. Mikä sitten maahanmuuton suhteen on vetovoimatekijä, niin joutuu kyllä hakemalla hakemaan sellaista tieteellistä tutkimusta, joka tunnustaisi esimerkiksi edustaja Immosen esille nostaman asian. Ei asioita siltä pohjalta ajatella. Tietenkin se, asuuko maassa oman taustan omaavia ihmisiä, on varmaan vetovoimatekijä, ja siksihän tietenkin Suomeen on tullut erityisen paljon irakilaisia ja syyrialaisia on tullut enemmän Ruotsiin. Nämä ovat ihan todellisia asioita, mutta ei näitä vastaan oikein voi taistella. Mitä meidän sen sijaan pitäisi tehdä, niin tie-

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

tenkin, kun tänne joku tulee, katsoa, miten kotouttaminen hoidetaan parhaalla mahdollisella tavalla, ja siinä hallitus on itse asiassa kiitettävästi parantanut tahtiaan loppukautta kohden. Ne ennakkoasenteet, jotka olivat vielä voimassa hallituksen alkutaipaleella, ovat onneksi näiltä osin hävinneet, ja hyvä niin, koska hyvästä kotouttamisesta kaikki lähtee.

Tästä huolimatta nostaisin kuitenkin mielelläni esiin myöskin sitten ne hyvät asiat, joita tässä eittämättä on, muun muassa saatavuusharkinnan keventäminen. Se on ollut pitkä polku hallitukselle. Hyvä, että tässä asiassa nyt siihen on uskallettu lähteä. Ja se, että tosiaankin alaikäisten asemaa tässä uskalletaan parantaa tavalla, joka on kansainvälisten ihmisoikeusperiaatteiden mukaista.

15.29 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Korjaisin muutamia keskustelussa esiin nousseita virheellisiä väittämiä:

Vetovoimatekijöistä meillä on varsin laaja tutkimus, ja me tiedämme, mitkä ovat siirtolaisuuden vetovoimatekijät. Sosiaaliturva ei ole vetovoimatekijä, ei liioin hyvä valitusoikeus tai oikeusvaltiorakenne sinällään, eivät myöskään hyvät terveyspalvelut. Sen sijaan vetovoimatekijöitä ovat aikaisemman muuton rakenne, työllistymismahdollisuudet, joko virallisille tai epävirallisille työmarkkinoille, ja noususuhdanne. Mikä näistä on se tekijä, johonka nyt halutaan vaikuttaa?

Paperittomista: Paperittomuutta ei tästä maasta poisteta tai ratkaista tällä lainsäädännöllä millään tavalla, koska paperittomuudessa on kyse tästä erillisestä ilmiöstä. Osa edustajista tuntuu edelleen elävän siinä harhassa, että meillä olisi jotenkin yksinkertaisesti ratkaistavissa oleva paperittomuusilmiö Suomessa. Näin ei ole eikä ole ollut koko 2000-luvulla. Olisi aika herätä jo tähän päivään, katsoa vähän ympärilleen, miten tilanne muissa maissa on kehittynyt, ja hyväksyä se seikka, että meillä on jonkin verran paperittomia ihmisiä ja todennäköisesti, ellei Suomeen tule valtavaa laskusuhdannetta, valtavaa työttömyyttä ja yleistä elintason laskua, paperittomuus ei tule ainakaan poistumaan tästä maasta.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

6. Kumotaan HE 124/2017 vp

Kansalaisaloite KAA 3/2018 vp

Valiokunnan mietintö StVM 32/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 32/2018 vp. Valiokunta ehdottaa, että kansalaisaloite hylätään.

Avataan yleiskeskustelu. Ensimmäinen puheenvuoro, valiokunnan puheenjohtaja Kiuru, esittelypuheenvuoro. — Olkaa hyvä.

Keskustelu

15.31 Krista Kiuru sd (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kansalaisaloitteessa ehdotetaan, että työttömyysturvan aktiivimalli kumottaisiin välittömästi. Työttömyystur-

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

valakiahän muutettiin täällä eduskunnassa 1.1.2018 alkaen siten, että työttömyysetuutta alennetaan 4,65 prosenttia 65 päivän ajaksi, jos työtön ei ole osoittanut riittävää aktiivisuutta edeltävien 65 maksupäivän eli noin kolmen kuukauden tarkastelujakson aikana. Aktiivimalli koskee niin työmarkkinatuen, peruspäivärahan kuin ansiopäivärahan saajia.

Arvoisa puhemies! Valiokunta käsitellessään tätä kansalaisaloitetta kiinnitti huomiota siihen, että jo aktiivimallia koskevan hallituksen esityksen käsittelyn yhteydessä nousi esiin se, että tähän esitykseen liittyy erityisiä haasteita alueiden työpaikkatarjonnan ja työnhakijoiden työllistymisedellytysten erilaisuudesta johtuen. Näin ollen hallituksen esityksessä mutta myös perustuslakivaliokunnan lausunnossa sekä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössä kiinnitettiin jo aikoinaan näihin asioihin huomiota.

Aktiivisuusedellytyksen täyttymiseen vaikuttavat tosiasiaissa oman aktiivisuuden lisäksi eri alueilla tarjolla olevien työpaikkojen määrä ja niiden laatu. Tältä osin eduskunta edellytti aikoinaan, kun asiaa käsiteltiin isossa salissa, hyväksyessään tämän esityksen, että uudistuksen vaikutuksia tulee seurata tarkasti ja tarvittaessa laajentaa myös keinoja siihen, millä tavalla aktiivisuutta voi osoittaa. Silloin ehdotettiin, että jos ongelmia ilmenee siinä, etteivät ehdotetut keinot ole riittäviä estämään aktiivisesti työnhakua tai palveluun pääsyä yrittäneen työnhakijan joutumista vähennetylle etuudelle, toimiin tulee ryhtyä. Tältä osin valiokunta pitää tärkeänä, että tästä uudistuksesta tehdään seurantatutkimus ja uudistuksen vaikutuksia myös seurataan. Näin päätettiin jo aikoinaan aktiivimallista päätettäessä.

Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunnan saamien tietojen mukaan aktiivimallin vaikutuksia seurataan tilastotietojen avulla sekä kolmessa eri selvityshankkeessa. Eri-tyisen painava tilastotieto tuli siitä, että tätä alennettua työttömyysetuutta sai ensimmäisellä aktiivimallin tarkastelujaksolla eli käytännössä huhti—kesäkuussa vuonna 2018 noin 150 000 henkilöä, eli käytännössä tämä oli työmarkkinatuen ja peruspäivärahan saajista noin 38 prosenttia ja ansiopäivärahaa saaneista 32,8 prosenttia. Näin ollen valiokunta kiinnittää nyt huomiota siihen, että aktiivimalli näyttää kohdistuvan työttömyysetuuden saajiin erityisesti niin ikäryhmittäin kuin alueittain epätasa-arvoisesti. Erityisesti iäkkäiden työttömien asema on ollut esillä. Joka kolmas jo alennetun ansiopäivärahan saajista on täyttänyt 60 vuotta, ja maantieteellisesti eniten työttömyysetuutta alennettuna saaneita on Itä-Suomessa, Uudellamaalla ja Käsivarren Lapissa.

Valiokunta toteaa, että erityisesti työllisyysmäärärahojen jakamisessa on kehittämisen tarvetta, sillä rahoja tulisi kohdentaa alueille, joilla niille on eniten tarvetta, erityisesti vaikeasti työllistyville, pitkäaikaistyöttömille ja ikääntyville, jotta voitaisiin välttää se, että työnhakija joutuu tälle vähennetylle etuudelle.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että jo nyt on selvää, että ensisijaisen etuuden alentaminen aktiivimallin johdosta on lisännyt viimesijaisen toimeentulotuen tarvetta ja myös uusia toimeentulotuen saajia. Tämä on vakava juttu.

Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että aktiivimalliin kohdistunut voimakas kritiikki ja nyt käsiteltävä aloite osoittavat sen, että aktiivimallissa on epäkohtia. Malli ei ole pystynyt tarjoamaan työllistymiseen pyrkineille ja palveluun pääsyä yrittäneille työnhakijoille riittävästi keinoja osoittaa aktiivisuutta. Valiokunta myös katsoo, että joihinkin havaittuihin epäkohtiin on puututtu ja aktiivimallia on kehitetty sen voimaantumisen jälkeen, jotta aktiivisuutta voisi osoittaa laajemmin. Valiokunta korostaa, että aktiivimallin vaikutuksia työttömien asemaan ja työllistymiseen tulee seurata ja arvioida jatkossakin. Valiokunta myös muistuttaa, että aktiivimallin kehittämistä valmistellaan tällä hetkellä kolmikantaisessa työryhmässä ja tuloksia tulee 28.2.2019 mennessä.

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

Valiokunnan päätösehdotuksena on, että eduskunta hylkäisi tämän kansalaisaloitteen.

Lopuksi totean, että tästä aktiivimallia koskevasta aloitteesta ja valiokunnan tästä äsken lukemastani päätösehdotuksesta on jätetty neljä vastalauseita. Näin ollen asiasta ja tästä päätösehdotuksesta on äänestetty.

15.38 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Salin kokoonpanosta voi nähdä, että kaikki tietävät, mistä tässä on kysymys. [Pia Viitanen: Missä on hallituspuolueet?] Kaikki tietävät, kuinka nolo laki aktiivimalli on. Kaikki tietävät, että mikään sen tavoitteista ei ole toteutunut ja kaikki ne uhat, joita siihen asetettiin, ovat toteutuneet. Tästä syystä salissa ei ministereitä lukuun ottamatta ole lainkaan hallituspuolueiden edustajia. Eivät kehtaa tulla puolustamaan lakia, jonka kaikki tietävät epäonnistuneeksi. [Vasemmalta: Juuri näin!]

Aktiivimalli on sanktiomuotoisena toteutettu leikkaus työttömyysturvaan. Se ei ole Suomen historian pahin leikkaus eikä se ole Suomen historian pahin sanktio, mutta kummankin suhteen sen iso, iso haitta on se, että se on hyvin, hyvin epäoikeudenmukainen. Se on epäoikeudenmukainen leikkauksena, koska se painottuu muutenkin pienituloisimpiin työttömien joukossa. Se on epäoikeudenmukainen sanktiona, koska se rankaisee, vaikka olisi yrittänyt parhaansa tai olisi kiistattomasti työkyvytön. Lainsäädännön tulisi oikeusvaltiossa vastata edes perustavalla tasolla ihmisten oikeuskäsitystä ja yleistä ymmärrystä lakien säätämisperusteista. Aktiivimallin kohdalla näin ei ole, ja sen takia ihmiset ovat vihaisia ja loukkaantuneita.

Henkilökohtaisesti olen erittäin huolissani siitä, miten tämän tyyppiset lait vaikuttavat yhteiskunnalliseen koheesioon ja luottamukseen järjestelmää kohtaan. Eivät kovin hyvin — ja aktiivimallista jätetyn kansalaisaloitteen käsittely ei ainakaan paranna tilannetta.

15.40 Anneli Kiljunen sd: Arvoisa rouva puhemies! Heti aluksi haluan todeta, että sosiaalidemokraatit eivät ole koskaan hyväksyneet hallituksen aktiivimallin mukaista toimintamallia. Se on epäoikeudenmukainen, työttömiä alistava ja nöyryyttävä, ja tästä syystä me annamme kaiken tukemme niille yli 140 000 kansalaiselle, jotka ovat tämän kansalaisaloitteen allekirjoittaneet.

Arvoisa rouva puhemies! Esittelen sosiaalidemokraattien vastalauseen, jota käsiteltiin sosiaali- ja terveysvaliokunnassa:

Kuten äsken totesin, aktiivimalli on epäoikeudenmukainen. Vaikka työn hakisi aktiivisesti töitä, mutta hän ei työllisty, hänen työttömyysturvaansa leikataan. Vaikka työn hakisi työllisyyttä vahvistavia palveluita, eikä hänelle niitä tarjota, niin hänen työttömyysturvaansa leikataan. Tästä syystä sosiaalidemokraatit eivät hyväksy tätä mallia. Tämä on erittäin epäoikeudenmukainen. Perimmäisenä lähtökohtana on nimenomaan epäoikeudenmukaisuus tätä kokonaisuutta kohtaan.

Malli on myös alueellisesti epäoikeudenmukainen. Työpaikkojen ja työllistymistä edistävien palveluiden saatavuus vaihtelee alueellisesti merkittävästi. Kelan tutkimusten mukaan alennettua työttömyysetuutta saaneita oli maantieteellisesti eniten Itä-Suomessa, Uudellamaalla ja Käsivarren Lapissa. Aktiivimalli vaaransi kansalaisten tasa-arvoisuuden siinä mielessä, että malli ei kohdellut eri alueilla asuvia työttömiä tasa-arvoisesti, vaikka työn olisi toimissaan yhtä aktiivinen asuinalueestaan tai muusta tilanteesta riippumatta.

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

Malli on myös aloittain epäoikeudenmukainen. Malli myös leikkaa eniten iäkkäiltä työttömiltä. Aktiivimalli oli elokuuhun 2018 mennessä leikannut erityisesti iäkkäiden työttömien etuutta. Esimerkiksi SAK:laisilla aloilla vain 13 prosenttia ikääntyvistä onnistui täyttämään aktiivisuusehdon ensimmäisellä tarkastelukierroksella. Yhdenvertaisuuden toteutumiseksi ja palveluiden kohdentumiseksi paremmin olisi selvitettävä, miksi aktiivimalli on alentanut enemmän iäkkäiden kuin nuorempien henkilöiden työttömyysturvaa.

Malli ei myöskään huomioi ihmisten toimintakykyä. Työttömissä työnhakijoissa on paljon henkilöitä, joilla on työ- ja toimintakykyä alentava sairaus tai toimintakyvyn rajoite. Suurella osalla pitkäaikaistyöttömistä työkyky on heikentynyt erityisesti mielenterveyden häiriöiden takia. Tästä syystä osa työkyvyttömistä pikemminkin tarvitsisi kohentuvaa hoitoa tai kuntoutusta eikä leikkausta. On epäoikeudenmukaista olla huomioimatta ihmisten toimintakykyä ja edellyttää kaikilta samanlaista aktiivisuutta, vaikka he tarvitsisivat työ- ja toimintakyvyn sekä terveydellisten rajoitteiden selvityksen sekä ohjauksen asianmukaiseen hoitoon, kuntoutukseen, työkyvyn selvitykseen tai muihin tarpeenmukaisiin palveluihin.

Malli lisää myös byrokratiaa eikä tarjoa riittäviä palveluita. Aktiivimalli on myös työttömyysturvan toimeenpanon kannalta kohtuuttoman raskas, kun arvioidaan mallin työllisyysvaikutuksia. Työttömien aktiivisuuden tarpeetonta valvontaa ja sanktioita tulisi vähentää ja panostaa työttömien työllistymistä edistäviin palveluihin ja positiivisiin kannustuksiin. Aktiivimallin keskeinen epäkohta on se, että aktiivistakaan omatoimista työnhakua ei katsota mallin mukaan sellaiseksi aktiivisuudeksi, jolla itsessään voi välttää työttömyysturvan alenemisen.

Malli myös lisää toimeentulovaikeuksia. Pieniin tuloihin kohdistuva leikkaus on tuntuva työttömän arjessa. Kelan maksamat työttömyysetuudet, esimerkiksi peruspäiväraha ja työmarkkinatuki, ovat ilman lapsikorotuksia kuukaudessa bruttona keskimäärin 696 euroa. Aktiivisuusehdon täyttämättä jättäminen leikkaa toimeentuloa 32,40 euroa kuukaudessa. Vastaavasti esimerkiksi SAK:laisilla aloilla keskimääräinen ansiopäiväraha on 1 236 euroa kuukaudessa, josta leikkaus on 57 euroa 50 senttiä. Näillä kaikilla on suuri merkitys perheen ja yksittäisen henkilön toimeentuloon. Tämä on myös aiheuttanut sen, että toimeentulotuen hakijoiden ja saajien määrä on lisääntynyt. Tämä on myös entisestään vaikeuttanut työttömien tilannetta, sillä yleisesti voidaan todeta, että toimeentulotuki heikentää ihmisten mahdollisuutta työllistyä.

Sosiaalidemokraattien mielestä leikkurista on luovuttava ja palveluita on kehitettävä. Mielestämme aktiivimallin epäoikeudenmukaisesta leikkurista on luovuttava ja on kehitettävä aktiivisia työvoimapalveluita asiakaslähtöisesti. On tärkeää selvittää, millaisia työllisyystukevia palveluja eri kohderyhmät tarvitsevat. Palvelujen vaikuttavuutta on mahdollista arvioida esimerkiksi laatimalla mittarit, joilla arvioidaan, miten työllisyyttä tukevat palvelut ovat edistäneet työ- ja toimintakykyä ja työmarkkinoille siirtymistä. Samalla on mahdollista selvittää työ- ja toimintakykyä tukevien palveluiden sisältöä tarkemmin. On huomioitava erilaisten työttömien tuen, ohjauksen ja neuvonnan palvelutarpeet. Sosiaalityön ja terveydenhuollon, psykologipalveluiden, työllisyysneuvonnan, koulutus- ja urasuunnittelun tukemisen ja etuuksien hakemiseen liittyvien palveluiden tarpeeseen on vastattava ja palveluihin on satsattava. Samoin tulee kartoittaa palveluiden edellyttämä ammatillinen osaaminen, tarvittavat resurssit ja organisointi. Tuki- ja neuvontapalveluita on siirrettävä lähemmäs ihmisiä ja on tehtävä kokonaisvaltaisia ja integroitua tuki- ja neuvontapalveluita erityisesti vaikeasti työllistettäville henkilöille.

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

Arvoisa puhemies! Edellä mainitun perusteella ehdotamme, että kansalaisaloite hyväksytään ja aktiivimalli kumotaan. Tästä syystä ehdotan, että käsittelyn pohjaksi otetaan vastalauseen 1 mukainen ehdotus.

15.48 Arja Juvonen ps: Arvoisa rouva puhemies! Hyvät kansanedustajat! Sali ei ainaakaan osoita aktiivisuutta, aika tyhjää on. Toki edustajilla on varmasti myös paljon muita menoja, mutta ehkäpä he kuulevat vaikkapa siellä työhuoneissaan tätä keskustelua. On äärettömän arvokasta, että olemme täällä paikalla ja käymme läpi kansalaisaloitetta, joka on kansan järein ase saada äänensä kuuluviin täällä eduskunnassa. 140 944 kansalaista ei ole voinut olla väärässä allekirjoittaessaan tämän aloitteen ja tuodessaan äänensä tänne eduskuntaan.

Nöyryyttävä, väheksyvä ja ilkeä ovat olleet ne sanat, joita minulle on kerrottu liittyen aktiivimalliin. Työttömyys ei ole valinta. Työttömyys on pakko hyvin monelle ihmiselle, ja se voi kestää jopa vuosia. Me emme puhu suinkaan matalakoulutetuista ihmisistä vaan myös erittäin korkeakoulutetuista ihmisistä, joilla on hyvinkin pitkä, jopa vuosien työttömyys.

Arvoisa rouva puhemies! Perussuomalaisten valiokuntaryhmä kannattaa kansalaisaloitteella esitettyä aktiivimallin kumoamista. Esittelen tässä perussuomalaisten eduskuntaryhmän vastalauseen numero 2.

Eduskunta edellytti aktiivimallia koskevaa muutosta hyväksyessään, että uudistuksen vaikutuksia tulee seurata tarkasti. Saamiemme tietojen mukaan asiantuntijat ovat katsooneet, että aktiivimalli on aiheuttanut monia ongelmia sen piirissä oleville ja asettanut ihmiset eriarvoiseen asemaan ympäri Suomen. Alennettua työttömyysetuutta saaneita oli maantieteellisesti eniten Itä-Suomessa, Uudellamaalla ja Käsivarren Lapissa. Työttömien työnhakijoiden alueellinen jakautuminen ja vaikeasti työllistyvien työttömien määrä on jätetty kokonaan huomioimatta, ja siitä johtuen ihmisten eriarvoisuus on lisääntynyt. Suomi on laaja maa, tilanteet ovat erilaisia, ja työllisyystilanne ja työpaikat jakaantuvat epätasaisesti.

Erityisesti kärsijöinä ovat olleet vaikeasti työllistyvät, pitkäaikaistyöttömät ja ikääntyvät työnhakijat. Elokuuhun 2018 mennessä alennetun ansiopäivärahan saajista joka kolmas oli täyttänyt 60 vuotta. THL:n asiantuntijalausannon mukaan perustoimeentulotuen määrä on kasvanut aktiivimallin käyttöönoton jälkeen, ja THL arvioi, että vuosittain 4 000—5 000 ihmistä tulee lisää tämän tuen piiriin.

Perussuomalaiset katsovat, että aktiivimallissa on vakavia puutteita. Asiantuntijalausuntojen mukaan työttömissä työnhakijoissa on myös niitä henkilöitä, joilla on työ- tai toimintakykyä alentava sairaus tai toimintakyvyn rajoite. Nämä henkilöt eivät sovellu aktiivimallin kohteeksi, vaan he tarvitsevat työ- ja toimintakyvyn sekä terveydellisten rajoitteiden selvityksen sekä ohjauksen asianmukaiseen hoitoon, kuntoutukseen, työkyvyn selvitykseen tai muuhun tarpeenmukaiseen palveluun.

Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta totesi mietinnössään, että aktiivimalliin kohdistettu voimakas kritiikki ja nyt käsiteltävänä oleva aloite osoittavat, että aktiivimallissa on epäkohtia. Malli ei ole kaikissa tilanteissa tarjonnut työllistymään pyrkineelle ja palveluun pääsyä yrittäneelle työnhakijalle riittävästi keinoja osoittaa aktiivisuutta estääkseen joutumista vähennetylle etuudelle.

Perussuomalaiset katsovat, että työttömiä työnhakijoita tulee kannustaa työnhakuun, mutta se ei saa tapahtua nöyryyttämällä ja etuisuutta leikkaamalla varsinkaan, jos yhteis-

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

kunnalla ei ole tarjota yhdenvertaista mahdollisuutta kaikille onnistua yrityksissään työllistyä.

Tämän edellä mainitun perusteella ehdotan, että kansalaisaloite hyväksytään ja aktiivimalli näin kumotaan. Esitän, että käsittelyn pohjaksi otetaan vastalauseen 2 mukaiset ehdotukset.

Meiltä tulee hylkäysesitys, ja esitämme, että 1.—4. lakiehdotus hyväksytään meidän vastalauseemme mukaisesti.

15.52 Silvia Modig vas: Arvoisa rouva puhemies! Myös vasemmistoliitto on jättänyt vastalauseensa, ja kaikki nämä vastalauseethan esittävät saman kritiikin ja tekevät saman esityksen, että kansalaisaloite hyväksytään ja aktiivimalli kumotaan. Emme kai me voi niistä keskenään äänestää? Se jää puhemiehen ratkaistavaksi.

Arvoisa puhemies! Kun aktiivimallilakia käsiteltiin täällä, niin vasemmistoliitto sanoi, että me pelkäämme, että tästä tulee massaleikkuri. Meitä syytettiin silloin vastuuttomasta pelottelusta. Nyt katsotaan lukuja — mitä on käynyt? Viimeisimmät luvut: 158 000 ihmistä on joutunut leikkurin kohteeksi. Kun verrataan ensimmäistä tarkastelujaksoa ja toista tarkastelujaksoa, vain 10 prosenttia ensimmäisen tarkastelujakson leikkuriin joutuneista pystyi täyttämään aktiivimallin vaatimukset seuraavalla tarkastelukaudella. Lukujen valossa tämä on massaleikkuri.

Nämä aktiivisuusehdot ovat heikosti perusteltuja ja mielivaltaisia. Ne kohtelevat ihmisiä eriarvoisesti riippuen siitä, missä asutaan ja mimmoinen todellinen mahdollisuus ihmisellä on työllistyä. Tämä ydin on aivan järjetön. Vaikka sinä lähettäisit kuinka monta työhakemusta, mutta et saa työpaikkaa, ja vaikka sinä hakisit kuinka monelle TE-keskuksen kurssille, mutta sinä et pääse niille kursseille, niin katsotaan, että sinä et ole aktiivinen ja sinun työttömyyskorvaustasi leikataan.

Eikö se ole aktiivisuutta, että yrittää? Nyt me rankaisemme työttömiä siitä, että he eivät löydä sitä työpaikkaa. Ja eri alueilla on eri määrä työpaikkoja tarjolla. Niitä on eri määrä, ja ne ovat erilaatuisia. Sen lisäksi eri TE-keskuksissa on eri resurssit. Toisissa pystytään tarjoamaan niitä kursseja kaikille, toisissa sinä et pääse millekään kurssille, vaikka haluaisit. Sen lisäksi tämä kohtelee ihmisiä epätasa-arvoisesti sen mukaan, mitkä mahdollisuudet työllistyä ovat. Heihin, jotka ovat pitkäaikaistyöttömiä ja joiden on jo valmiiksi kaikkein vaikeinta työllistyä, tämä osuu kaikkein voimakkaimmin. Heitä, joilla on työkyvyssä heikentymistä, jotka ovat tosiasiallisesti työkyvyttömiä sairautensa vuoksi, rangaistaan omasta sairaudestansa tämän aktiivimallileikkurin kautta.

Aivan järjetön esimerkki — tästä minä haluaisin kysyä ministeri Lindströmiltä: Oletteko te tietoinen siitä, että aktiivisuudeksi ei katsota edes matalan kynnyksen työtoimintaan osallistumista? Matalan kynnyksen työtoiminta on siis mahdollisimman matalalla kynnyksellä tarjottua palvelua heille, jotka ovat olleet kaikkien palveluiden ulkopuolella, mahdollisesti yhteiskunnan ulkopuolella. Ja kun he nyt ottavat sen ensimmäisen askeleen — he eivät pysty menemään suoraan töihin tai suoraan opiskeluun, mutta he ottavat sen ensimmäisen askeleen takaisin täysivaltaiseksi yhteiskunnan jäseneksi, kohti työtä tai kohti opiskelua — osallistumalla matalan kynnyksen työtoimintaan, TE-keskuksilta on tullut päätöksiä, että sitä matalan kynnyksen työtoimintaa ei katsota riittäväksi aktiivisuudeksi. Mikä voi olla suurempaa aktiivisuutta kuin se, että se, joka on ollut kokonaan ulkopuolella, haluaa osallistua ja lähtee mukaan matalan kynnyksen työtoiminnan kautta?

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

Tämä massaleikkuri on epäreilu ja julma, ja sen suurin ongelma pahentaa meidän sosiaaliturvan yhtä keskeistä ongelmaa entuudestaan, eli yhä useampi ihminen joutuu pitkäaikaisesti turvautumaan toimeentulotuen varaan. Se on jo tällä hetkellä meillä ongelma, ja tämä lisää sitä entisestään. Toimeentulotuki on tarkoitettu viimesijaiseksi turvaksi ihmiselle. Mitä pidempään sillä on, sitä enemmän se ihmistä passivoi ja sitä enemmän se haittaa sitä polkua takaisin työmarkkinoille. Tämä lisää näiden ihmisten määrää. Sen takia aktiivimalli pitää kumota ja tämä kansalaisaloite pitää hyväksyä.

15.56 Heli Järvinen vihr: Arvoisa rouva puhemies! Hatunnosto ensinnäkin ministereille, jotka jaksavat urhoollisesti olla ainakin kuuntelemassa tätä kritiikkiä ja palautetta, jota tästä mallista tulee.

Käymme keskustelua siis aktiivimallista. Kannattanee tässä kohtaa ehkä muistaa, että se malli edellyttää, että 65 päivän tarkastelujakson aikana työtön tekee vähintään 18 tuntia töitä, ansaitsee yrittäjätuloa 241 euroa tai osallistuu viitenä päivänä työllistämispalvelujen toimintaan. Jos tätä aktiivisuusedellytystä ei täytty, työttömyysetu vähenee 4,65 prosenttia. Tässä edellisessä puheenvuorossa tuli aika hyvin lueteltua kaikki ne perusongelmat, jotka tähän malliin liittyvät siitä huolimatta, vaikka työtön itse tekisi parhaansa. Eräs kollegani kuvasi hyvin sopivasti mallin ongelmaa siten, että malli on ikään kuin edellytys jokaiselle työttömälle uida viisi kilometriä päivässä riippumatta siitä, löytyykö kylästä uimahallia tai itseltä uimataittoa, mutta viisi kilometriä pitäisi uida, jottei rankaista.

Kannattaa muistaa se, kun keskustelemme nyt aktiivimallista ja sen epäinhimillisyydestä, että se on vain yksi osa niitä toimia, joita työttömiin on tällä kaudella kohdistettu: Työttömyysturvan enimmäiskesto on lyhennetty sadalla päivällä. Työttömyysturvan tasoa on alennettu, samoin aikuiskoulutustuen perusosaa on alennettu. Pitkäaikaistyöttömän palkkaamista määräaikaiseen työsuhteeseen on helpotettu, nyt sen voi tehdä täysin ilman syytä. Koeaikoja on pidennetty kuuteen kuukauteen, ja myöskin takaisinottovelvollisuutta on lyhennetty yhdeksästä kuukaudesta peräti neljään kuukauteen, joka on siis vähemmän kuin Euroopan länsimaissa keskimäärin. Eli näitä toimia mukaan lukiessa aktiivimallista tulee entistä omalaatuisempi.

Valitettavasti tämän mallin kanssa on käynyt juuri niin kuin arvelimme etukäteen. Se on todella epäoikeudenmukainen, se kohdistuu eri tavalla eri alueille ja eri-ikäisille. Jos malli on nyt leikannut tukia noin 150 000 henkilöltä, on ikävä todeta, että se on kohdistunut työttömiin erityisenä leikkurina etenkin Itä-Suomessa, Uudellamaalla ja Käsivarren Lapissa. Haluan nyt Itä-Suomesta, sieltä Savonlinnan Kerimäeltä tulevana muistuttaa siitä, että myös hallituksen muut toimet, esimerkiksi kansaneläkeindeksin jäädytys, eläketurvan heikennykset, terveydenhuoltomaksujen omavastuiden korotukset ja niin edelleen, ovat kohdistuneet isolta osalta juuri näihin samoihin ihmisiin ja samoille alueille, eli vaikutukset ovat olleet siltä osin moninkertaisia. On hienoa, että nyt aktiivisuusehtoihin luetaan jo sivutoimisia opintoja ja lyhytkestoisia, enintään kuusi kuukautta kestäviä opintoja, mutta ne eivät itsessään riitä korjaamaan tätä epäreilua mallia.

Me vihreät kannatamme tätä kansalaisaloitetta ja tuemme vahvasti aktiivimallin peruuttamista. Meillä on asiasta myös oma vastalauseemme, mutta koska asia on yhteinen, voimme hyvin olla mukana myös sosiaalidemokraattien ja vasemmistoliiton esittämässä hylkäysesityksissä. [Leena Meri: Entäs perussuomalaisen?]

Me vihreät toivomme, että saisimme työttömyysturvaa kehitettyä eteenpäin. Ensimmäinen askel on tämän aktiivimallin hylkäys, mutta sen jälkeen lähtökohdaksi palveluihin pi-

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

täisi ottaa nimenomaan ihmisten aito palvelu. Me tarvitsemme palveluiden järjestämiseen lisää rahaa ja palveluita, joita tarjotaan tarpeen mukaan. Nyt kun meillä on ollut hyvin toimineita työllisyyskokeiluita eri puolilla Suomea, niissä on havaittu, että myös TE-toimijat itse ovat paljon motivoituneempia. He kokevat olevansa hyödyksi ja avuksi työttömille, kun he saavat luoda työttömälle aitoja polkuja työllistyä, kouluttautua ja päästä eteenpäin elämässään. Eli meidän tulee päästä erilaisista näennäistoimista pois.

Kaiken kaikkiaan tulevan hallituskauden iso tarve ja haaste on tehdä sosiaaliturvastamme kannustavampi ja kattavampi niin, että todellakin kaikkia ihmisiä kannustetaan töihin mutta ettei siitä huolimatta lyödä silloinkaan, kun ihmisellä siihen ei itsellä voimavaroja tai kuntoa riitä.

16.02 Pia Viitanen sd: Arvoisa rouva puhemies! Puhumme tänään hyvin tärkeästä kansalaisaloitteesta, ja haluan kiittää kaikkia niitä ihmisiä, jotka tätä tärkeää aloitetta ovat tehneet. Jo se, että lähestulkoon hetkessä tähän saatiin liki 150 000 nimeä, varmasti kuvaa aika hyvin sitä tosiasiaa, että tällainen niin sanottu aktiivimalli on vahvasti ihmisten oikeustajua loukkaava. Ei ihminen voi ymmärtää sitä, että aktiivisuudesta huolimatta henkilö, joka ei työllisty, ikään kuin palkitaan hallituksen toimesta sillä, että viedään työttömyysturvaa pois ja leikkauksia tulee. Tämä sotii oikeudenmukaisuudentajua vastaan, ja siitä on nyt kyse.

Kaiken kaikkiaan oli iso pettymys se, että tämä aloite nyt sitten päättyy hylättäväksi. Ymmärsin esittelystä, että valiokunnassakin on myönnetty, että tässä on ongelmia ja paljon korjattavaa, mutta kyllähän tällainen esitys kokonaisuudessaan tulisi laittaa ihan ehdottomasti roskakoppaan. Tämä on leikkausmalli, tämä on julma leikkausmalli, tämä on kansalaisten oikeustajua loukkaava leikkausmalli, ja kuten täällä todettiin, kaikki ne uhkat, mitä jo etukäteen tässä salissa käytiin läpi, ovat toteutuneet. Työpaikkoja tämä ei tuo. Tämä lisää toimeentulotukimenoja ja kerta kaikkiaan nöyryyttää ihmisiä.

Eli kuten sanottu, oli iso pettymys, että nyt sitten hallituspuolueet eivät tätä halua peruuttaa ja pistää koko mallia roskakoppaan. Aluksi katsoin, että eipä taida juurikaan hallituspuolueiden edustajia täällä näkyä. Kappalemäärä oli aluksi nolla, mutta annan tunnustusta niille kahdelle, jotka tänne nyt ovat saapuneet. Mutta ehkä tuo aition tyhjyys tuolla, puhemies, todistaa, että voipi olla, että siellä monella saattaa olla huono omatunto, kun tällaista lainsäädäntöä tehdään. Puhemies, tekee mieli kysyä, kuka oikeastaan haluaa tätä tai miksi tällainen on väen vängällä tehtävä. Muistan ihmetelleeni tätä aiemmin, silloin kun tämä aktiivimalli tuli, ja kysyin silloin ministereiltä, että miksi tällainen malli täytyy tehdä, kuka tätä haluaa. Muistan, ministeri Lindström, että te vastasitte minulle jotakin tyyliin, että tämä nyt vain on tällainen kivi pullassa, joka nyt vain on nieltävä. [Silvia Modig: Joo!] Muistan ihmetelleeni sitä kovasti: kyllähän nyt maalaisjärkikin sanoo, että mitä järkeä on leipoa pullaan kivi. [Silvia Modig: Ei mitään!] Kaikki sanovat, että ottakaa nyt kivi pois ja sitten maistuu paremmalta. Minä en ymmärrä sitä, että jos jopa esittelevät ministerit itse sanovat tätä kiveksi pullassa, niin miksi tällaista tuodaan, koska tästä ei ole mitään hyötyä ja päinvastoin tämä loukkaa monia työttömiä ihmisiä. Eli tämä on kerta kaikkiaan käsittämätöntä.

Vielä viimeinen vetoamus tälle salille, sillekin puolelle, joka nyt ei ole paikalla: otetaan kivi pois pullasta, ihan oikeasti, kerta kaikkiaan. [Välihuutoja] — Minä annoin näille läsnäolijoille tunnustusta. Minusta se on tärkeä asia, että he ovat täällä, eli se on kyllä hyvä,

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

mutta mielestäni ehkä sitten se huono omatunto estää sen, että täällä ei tämän sankemmin joukkoja ole.

Täällä on hyvin perusteltu sitä, että kaikki uhkakuvat kävivät toteen. On kerrottu, kuinka epäoikeudenmukainen tämä malli jo sinänsä on. On kerrottu, että jopa valiokunta huomasi kirjata omaan mietintöönsä, että tähän ei työpaikkoja lisää, ja kaikki nämä kritiikit on sinänsä esitetty myös ulos puhuttuna, mutta sitten johtopäätös on tietenkin eduskunnan enemmistöllä kaiken kaikkiaan väärä.

Puhemies! Näillä sanoilla totean, että tässä on käytetty hyviä puheenvuoroja. Edustaja Kiljunen tuossa aiemmin esitteli myös sosiaalidemokraattien vastalauseita. Se on erittäin hyvä, ja kannattaa kyllä varmasti myös hallituspuolueiden vielä kerran käydä läpi nämä kaikki vastalauseet ja myös valiokunnan mietinnössä oleva kritiikki.

Puhemies! Otetaan kivi pois pullasta. [Vasemmalta: Hyvä ehdotus!]

16.07 Satu Taavitsainen sd: Arvoisa puhemies! Hyvät ministerit! Edustajakollegat! SDP ja koko oppositio vastusti tämän eriarvoistavan työttömyysturvan aktiivimallin viemistä läpi. Sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnitti jo aktiivimallia koskevan hallituksen esityksen käsittelyn yhteydessä huomiota siihen, että esitykseen liittyy muun muassa eri maakuntien työpaikkatarjonnan erilaisuudesta johtuvia ongelmia, ja samoja huomioita teki myös perustuslakivaliokunta.

Noin vuosi sitten runsas joukko työttömiä osallistui aktiivimallin vastaiseen mielenilmaukseen Senaatintorilla, ja noin vuosi sitten yli 140 000 ihmistä allekirjoitti kansalaisaloitteen aktiivimallin kumoamiseksi. Mutta mitä tekee Sipilän uppiskainen hallitus? Ei kuuntele kansaa, ei kansanedustajia, ei järjestöjä, ei ketään. Arvoisat ministerit, miksi ette kuuntele kansaa?

Työllistymistä edistävien palvelujen saatavuus ja esimerkiksi palkkatuetun työn mahdollisuudet vaihtelevat eri puolilla maata. Meillä Itä-Suomessa ihmiset ovat joutuneet todella paljon kärsimään, koska työpaikkoja ja työllistymispalveluja ei ole ollut riittävästi tarjolla. Aktiivimalli kohdistuu siis alueittain epätasa-arvoisesti. Ei se ole ihmisten vika, ettei Itä-Suomessa ole riittävästi työpaikkoja. Aktiivimalli vain syyllistää työttömiä, vaikka työnhakijat eivät voi pelkästään itse vaikuttaa siihen, tuottaako aktiivinen työnhaku aktiivimallin edellyttämiä tuloksia, joilla työtön voi välttyä työttömyyskorvauksen alentumiselta. Lisäksi aktiivimalli sorsii erityisesti iäkkäitä työttömiä. Työttömyysturvan leikkauksiin joutuneista kolmasosa on yli 60-vuotiaita.

Tällä hetkellä maan hallituksen asenne työttömiin on kohtuuton. Aivan kuin olisi unohdettu se, että työttömyys ei ole ihmisten vika vaan Suomessa harjoitetun epäonnistuneen talouspolitiikan vika. Työttömyyttä ei ratkaista yksilötasolla vaan yhteiskunnan talouspolitiikan tasolla. Tulee muistaa, että missään maassa ei ole saatu leikkaamalla aikaan kasvua ja työllisyyttä. Valtion velvollisuus on huolehtia työllisyydestä. Jokaisella on oikeus työhön, eikä mihin tahansa pätkätyöhön tai nollasopimustyöhön vaan sellaiseen työhön, jolla pystyy elättämään itsensä ja perheensä. Tällaisia työpaikkoja vain on hyvin vähän tarjolla.

Arvoisa puhemies! Erityisen huonoa on, että aktiivimalli ei keskity työnhakijan vahvuuksien löytämiseen ja sitä kautta uuden työn ja työpaikan löytymiseen. Se ei myöskään painota yhteiskunnan vastuuta työllisyydestä tai kannusta yrityksiä luomaan voimakkaammin lisää työpaikkoja. Näiden sijasta se heikentää työttömyysturvaa ja kurjistaa yhä lisää jo ennestään vaikeassa taloudellisessa tilanteessa elävien asemaa ja lisää näin köyhyyttä.

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

Työmarkkinatuella elävien työttömien perusturva Suomessa on alle Euroopan unionin, Euroopan sosiaalisen peruskirjan edellyttämän tason. Sitä ei olisi saanut leikata keneltäkään. Työmarkkinatuen heikennykset johtavat siihen, että työttömät kääntyvät sosiaalitoimen puoleen. Tällä lailla hallitus onkin aikaansaanut sen, että perustoimeentulotuen saajien määrä on kasvanut. Vuonna 2018 perustoimeentulotuen saajia oli 7,4 prosenttia väestöstä eli noin 408 000 henkilöä, mikä on melkein 6 000 henkilöä enemmän kuin vuonna 2017. Kela rikkoo jatkuvasti lakia, kun ei pysty tekemään päätöksiä toimeentulotuesta lainmukaisessa 7 arkipäivässä, vaikka siellä ovat kaikki työntekijät käytössä ja ylityöt paukkuvat. Tämän seurauksena valtio joutuu tänä keväänä lisätalousarviossaan laittamaan Kelalle lisää rahaa 4,1 miljoonaa euroa palkatakseen lisää toimeentulotuen käsittelijöitä.

Arvoisa puhemies! Hyvät ministerit, aktiivimalli johtaa herkästi ihmisten ajautumiseen maksuvaikeuksiin ja ulosottotilanteisiin. Aktiivimalli on pahentanut Suomen massaulosotto- ja maksuhäiriöongelmaa, koska se leikkaa työttömyysturvaa, jolloin ihmiset eivät enää selviydy arjen kuluistaan, esimerkiksi sairaalamaksuistaan. Pelkästään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja meni viime vuonna yli 386 000 ulosottoon. Kasvua on vuoden aikana tapahtunut 21 prosenttia. On moraalisesti väärin, että sadoillatuhansilla työttömillä ei ole varaa mennä lääkäriin, ostaa lääkkeitä ja ruokaa, kun samaan aikaan 10 prosenttia suomalaisista on niin rikkaita, että omistavat yhtä paljon kuin loput 90 prosenttia yhteensä, ja viime vuonna varakkaimpien pienessä piirissä kasvatettiin tuloja tuhansilla euroilla.

Suomessa valtiontalous on ajautunut negatiiviseen tilaan rikkaiden liiallisten vaatimusten takia. Rikkaiden tulot ja omaisuus ovat lisääntyneet. Tämä on seurausta erityisesti hyvätuloisille annetuista edullisista veronalennuksista. Sipilän hallitus on hyvätuloisille löysä ja pienituloisille tiukka. Matteuksen evankeliumin jaetta voi verrata Sipilän hallituksen politiikkaan: ”Jokaiselle, jolla on, annetaan, ja hän on saava yltä kyllin, mutta joilla ei ole, siltä otetaan pois sekin, mitä hänellä on.” Matteus-vaikutus tarkoittaa etujen kasautumista niille, joilla niitä on jo ennestään. Rikkaille on annettu rahaa, köyhiltä on otettu. Hallitus on leikannut työttömiltä, kun ei ole tohtinut lisätä suurten tulojen ja omaisuuksien verotusta, jotta Suomi voisi huolehtia kansalaisistaan. Arvoisat ministerit, miksi puolustatte tällaista arvomaailmaa?

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ministerit ovat pyytäneet vastauspuheenvuoroa. Annan heille nyt molemmille 2 minuutin vastauspuheenvuoron, ja sitten jatketaan. — Ministeri Mattila, olkaa hyvä.

16.14 Sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattila: Arvoisa rouva puhemies! Kiitoksia valiokunnan puheenjohtajalle mietinnön esittelystä ja valiokunnalle mietinnön laatimisesta.

Kyseessä on siis kansalaisaloite, jolla vaaditaan kumottavaksi hallituksen esitystä työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta. Sosiaali- ja terveysministeriö on tästä myöskin antanut valiokunnalle oman lausuntonsa, josta totean seuraavaa:

Työttömyysturvalain muutosta koskeva eduskunnan lausuma edellyttää, että muutoksen vaikutuksia tulee tarkasti seurata ja tarvittaessa laajentaa keinoja, joilla aktiivisuusedellytyksen voi täyttää. Ja näin vaikutuksia on seurattu ja näitä aktiivisuusmahdollisuuksia, aktiivisuuden osoittamista, on laajennettu.

Ensi vaihetta on seurattu työttömyysetuuksien maksamista koskevan tilastotiedon avulla, josta saadaan tietoa muun muassa alennettua tukea saavien edunsaajien iästä, sukupuol-

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

lesta ja alueesta, jolla he asuvat, ja nämä käyvät ilmi mietinnöstä. Edellä mainittujen tietojen lisäksi saadaan tietoa muun muassa tavasta, jolla he ovat edellytykset täyttäneet. Tätä tilastotietoa täydennetään myös kolmen selvityksen kautta, kuten tässä mietinnössä on todettu. Lisäksi sekä sosiaali- ja terveysministeriössä että työ- ja elinkeinoministeriössä on menossa kolmikantainen valmistelu tavoista osoittaa aktiivimallin edellyttämä aktiivisuus määräajalla 28. helmikuuta, siis tänä vuonna. Lisäksi viime budjettiriihessä on laajennettu työttömälle lisää mahdollisuuksia täyttää aktiivimallin vaatimukset, ja hallitus on antanut tätä asiaa koskevan asetuksen. Muutokset tulevat voimaan 1.4.2019. Ja kuten täällä on todettu, jo tämän vuoden alusta myöskin omaehtoinen opiskelu kerryttää aktiivisuutta.

Tässä monessa yhteydessä on tullut esille myös palvelujärjestelmän merkitys, jonka al-lekirjoitan aivan myöskin niitten tutkimusten ja kokeilujen perusteella, joita hallitus on tehnyt. Tutkimusten perusteella eli perustulokokeilussa tuli hyvin selkeästi ilmi se, että on merkitystä juuri sillä, että henkilö, työtön, pääsee oikeaan kuntoutusjärjestelmään. Sitten pidän perusteltuna myöskin Lex Lindström kakkosta tai Oivo—Kerätär-tutkimusta, jossa myöskin tutkittiin sitä työttömyyden kovaa ydintä, pitkäaikaistyöttömiä, ja siellä myöskin nousi esille se, että oikea-aikainen kuntoutus ja oikea-aikaiset palvelut ovat erittäin merkittäviä. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä vasemmalta]

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Otetaan vielä ministeri Lindström ja sitten debatti, kun kerran siihen on tarvetta. — Ministeri Lindström, 2 minuuttia.

16.17 Työministeri Jari Lindström: Arvoisa rouva puhemies! Lähden suoraan reagoimaan täällä käytettyihin puheenvuoroihin:

Olen aivan samaa mieltä siitä, että tässä ovat ongelmana alueelliset erot. Olen aivan samaa mieltä siitä, että tässä on epäoikeudenmukaisuutta. Olen tästä kaikesta samaa mieltä, mutta se filosofinen kysymys kuuluu: mitä tilalle? Minua hämmentää tämä, että toisaalta sanotaan, että tästä leikkurista on luovuttava. Okei, se on oma asiansa. Mutta sitten sanotaan, että kaadetaan tämä koko malli. Mitä tilalle? Onko se filosofia oikein, että jos ei tee jotakin, mitä pitää tehdä, niin siitä rangaistaan, ja jos tekee, siitä palkitaan. Itselleni tämä on aika selvää, että näin tämän pitäisi olla. En ole missään vaiheessa kiistänyt sitä, etteikö tässä mallissa ole ongelmia — minkä takia tämä malli on kolmikannassa parasta aikaa. Me olemme tehneet kaikkia niitä toimenpiteitä, mitä me olemme asetusten kautta voineet tehdä, ja jokainen tässä talossa ymmärtää sen — ainakin luulisi ymmärtävän — että sitten kun mennään lainsäädännöllä muuttamaan jotain, se on paljon pitempi prosessi.

Täällä jo vedetään yhteen johtopäätöksiä, jotka varmaan osin ovat ihan totta. Kelalta on tullut tietoja, ja minä en kiistä niitä tietoja. Mutta samaan aikaan meillä on selvitys menossa — VATT selvittää tosi monipuolisesti, mitä vaikutuksia tällä aktiivimallilla oikeasti on — ja väliraportti tulee huhtikuussa, elikkä siis aivan kohta, ja loppuraportti lokakuussa, ja sen jälkeen kun se tulos tulee, me tiedämme tämän kokonaisvaikutuksen.

En kiistä, etteikö tällä ole negatiivisia vaikutuksia, mutta sillä kokemuksella, mikä minulla on, kun tämän maan TE-toimistoja olen kiertänyt, tällä on ollut myös se vaikutus, jota alun perin tällä tavoiteltiin. Se oli se, että otetaan vastaan myös lyhyitä työsuhteita, että kannustetaan ihmisiä myös tähän, ajatuksena se, että kun ottaa lyhyitä työsuhteita vastaan, toivottavasti saa sitä kautta jalan oven väliin ja sitten myös pääsee työelämään kunnolla kiinni. Se oli se lähtökohta, johon tätä ruvettiin rakentamaan. Siltä pohjalta tämä malli on tehty. Siellä oli paljon muitakin malleja esillä, tähän päädyttiin, ja se ei ole täydellinen, ja

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

sitä pitää korjata. Muun muassa näiden toimien, jotka ovat aktiivimallin mukaista aktiivisuuden osoittamista, laajentamista pitää edelleen jatkaa. [Puhemies koputtaa]

Suhtautuminen työttömiin hallituksella ei ole syyllistävää. Hallitus on saavuttanut 72,5 prosentin työllisyysasteen. Muun muassa sen takia näitä asioita on tehty. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä]

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Avataan debatti. Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat käyttää puheenvuoron, nousemaan seisomaan ja painamaan V-painiketta.

16.20 Tarja Filatov sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä filosofia tässä esityksessä ja laissa on juuri se ongelma. Elikkä valtiolla ei ole velvollisuutta tarjota näitä aktiivisia toimenpiteitä, mutta työttömällä on velvollisuus joko löytää patkätöitä tai onnistua saamaan yritystoimintaa tai päästä aktiivitoimiin — jotka ovat rajattuja.

Sosiaali- ja terveysministeri viittasi tässä Oivon ja Kerättären tekemään tutkimukseen, ja itse asiassa se on mielestäni yksi peruste, miksi tämä malli pitäisi kumota. He ovat käyneet läpi hyvin aktiivisesti ja hyvin perusteellisesti sitä pitkään työttömänä olevien joukkoa ja heidän ongelmiaan työllistyä, ja tuo selvitys osoittaa, että yksi kolmasosa pitkäaikaistyöttömistä — yksi kolmasosa — ei ole työkykyisiä. Tämän jälkeen he toteavat, että osa näistä ihmisistä voisi työllistyä työmarkkinoille, jos työelämä olisi toisenlaista, jos he saisivat kuntoutusta ja jos he saisivat hoivaa. Mutta mitä tekee tämä aktiivimalli? [Puhemies koputtaa] Se ei hyväksy esimerkiksi Kelan kuntoutusta aktiivitoimeksi.

16.21 Juhana Vartiainen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on otettu esille monia asioita. Täällä on moneen kertaan vedottu siihen, että aktiivimallin epäonnistumista muka jotenkin osoittaa se, että kaikki työttömät eivät ole täyttäneet aktiivisuusehtoa, mutta sehan perustuu aivan kummalliselle logiikalle. Voisi kysyä, mikä olisi sitten se lopputulema, jonka nojalla oppositio pitäisi aktiivimallia onnistuneena. Jos olisi niin, että kaikki työttömät olisivat onnistuneet täyttämään aktiivisuusehdon, silloinhan sillä tuskin olisi minkäänlaista työttömyyttä alentavaa vaikutusta ja aktiivisuusehdon täyttäminen olisi samalla tavalla helppoa kuin valon nappaiseminen päälle valokatkaisimesta. Toisaalta, jos työttömyysturvaa olisi leikattu kaikilta, niin silloinkin varmaan tämä aktiivisuuden kriteeri olisi asetettu väärin. Se, että osa on sen täyttänyt ja osa ei, osoittaa, että se on nyt mennyt suunnilleen oikein. Ja juuri siihen perustuu aktiivimallin työttömyyttä alentava vaikutus, arvoisat edustajat. [Puhemies: Aika!] Työttömyyteenhän tällä yritetään vaikuttaa.

16.22 Maria Tolppanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä täytyy sanoa, että nyt en ymmärrä tätä puhetta, jota juuri äsken kuulin. Voin kertoa, mikä on se tapa, millä tämä olisi vaikuttanut työttömyyttä alentavasti. Se tapa olisi ollut se, että olisi rakennettu myöskin mekanismi sille, mihin ihmiset voivat mennä, mitä työtä he voivat tehdä ja minkälaiseen työvoimapolitiittiseen koulutukseen he voivat mennä. Näitä koulutuksia ei ole eri puolilla Suomea.

Yksi käytännön esimerkki Vaasasta: Tarjottiin kaverille töitä sadan kilometrin päästä — ei siinä mitään. Julkisilla tämä matkaa kestää 4 tuntia 55 minuuttia. Palkka 1 280 euroa kuukaudessa miinus verot. Matkakustannukset 1 072 euroa kuukaudessa, josta olisi voinut

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

tietenkin saada 480 euroa TEMiltä korvausta. Ja kun henkilö ei voinut ottaa tällaista työtä vastaan, niin mitä tapahtui: 90 päivää karenssia. [Puhemies: Aika!]

16.23 Heli Järvinen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On ilman muuta selvää, että meidän täytyy aktivoida työttömiä, mutta keino ei voi olla se, että uimataidoton henkilö heitetään järveen ja sanotaan, että ui. Se ei voi toimia tällä tavalla.

Mutta jäämättä jankkaamaan tähän asiaan haluan kysyä erästä hyvin ajankohtaista asiaa. Moni nuori on tällä hetkellä valmennuskurssilla: pyrkii työllistymään ja pyrkii pääsemään opiskelemaan, urallaan ja elämässään eteenpäin. Kun nyt sivutoimiset opinnot ja lyhytkes-
toiset, enintään kuusi kuukautta kestävät opinnot lasketaan aktiivimallin täyttämiseksi, niin suora kysymys, ministeri Lindström: voivatko nämä nuoret vedota nyt siihen, että he ovat suorittamassa aktiivimallin täyttävää koulutusehtoa ollessaan valmennuskurssilla, vai eivät?

16.24 Simon Elo sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin huomio siihen keskusteluun, mitä julkisuudessa tässä vuosien aikana on käyty. On annettu jopa sellaista kuvaa, että ylipäättään se, että aktiivisesti työttömän pitää töitä hakea työttömyys-
turvan ehtona, olisi jotain uutta. Sehän ei tietenkään uutta ole, [Sosiaalidemokraattien ryhmästä: Ei tietenkään ole!] ja se pitää sanoa ääneen. En väitä, että tässä salissa tänään näin olisi väitetty, mutta tässä keskustelussa välillä jopa tällainenkin väite esiin on tullut.

Mistä sitten aktiivimalli mallina tulee, niin tässähän oli työmarkkinajärjestöjen kanssa niin sanottu kymppilista, jota neuvoteltiin, ja tämä liittyy siihen. Mallihan tuli STTK:n asiantuntijalta Ralf Sundilta, joka nyt ei mikään varsinainen oikeistolaisen arkkityyppi kä-
sittääkseni ole. Ja miten hän on vielä viime vuonna kommentoinut tätä mallia: hän on sanonut, että kyllä meidän kannattaa muiden Pohjoismaiden tapaan kokeilla ihmisten herätelyä myös taloudellisella patistelulla, koska tiedetään, että sillä on vaikutusta ihmisten toimintaan. Hän sanoi myös, aivan oikein, että keskustelussa on jäänyt vähemmälle huomiolle se, että tässä mallissa parannetaan työttömyysturvaa työttömyyden alkupäässä [Puhemies koputtaa] poistamalla kaksi karenssipäivää, ja ne karenssipäivät ikään kuin sijoitetaan loppupäähän. [Puhemies koputtaa] Tämä alku pitää muistaa, [Puhemies: Aika!] kun tästä mallista keskustellaan.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Minä pyydän, että pysytään nyt tässä minuutissa, [Silvia Modig: Ja asiassa!] että kaikki saavat käyttää puheenvuoronsa.

16.26 Veronica Rehn-Kivi r (vastauspuheenvuoro): Värderade talman, arvoisa puhemies! Me olemme tässä yhteisesti todenneet, että tämä malli ei kohtelee yhdenvertaisesti työttömiä. Olisinkin nyt kysynyt, eikö olisi tuloksellisempaa aktivoida työttömiä kepin sijasta porkkanalla, joka aidosti kannustaa työntekoon? Eikö jokaiselle työttömälle tulisi räätälöidä hänelle sopiva etenemismalli? Eikö tästä aktiivimallista nyt pitäisi luopua ja sen sijaan uudistaa tämä sosiaali- ja työttömyysturva kannustavaksi kokonaisuudeksi?

16.26 Aino-Kaisa Pekonen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Mattila, te puolustatte täällä aktiivimallia ja vetoatte siihen, että aktiivimallia seurataan, korjataan ja selvitetään. Aktiivisuusehtoon esitettävät viilaukset eivät kuitenkaan ratkaise sitä aktiivimallin keskeistä valuvikaa, johon jo perustuslakivaliokunta otti kantaa omassa

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

lausunnossaan. Valiokunnan mielestä lakiehdotuksessa olisi tullut varmistaa, että henkilö, joka tekee kaiken häneltä kohtuudella vaadittavan, ei joudu etuuden alennuksen kohteeksi. Tämä ehto ei edelleenkään toteudu, kun yksilöllinen harkinta puuttuu jatkossakin. Jos henkilö ei jostain syystä pääse työhön, koulutukseen eikä palveluihin tai hänellä ei esimerkiksi terveydentilansa vuoksi ole edes mahdollisuutta osallistua, niin leikkuri puree edelleen. Kansalaisaloitteen hyväksyminen ja aktiivimallin purkaminen on ainoa esitetty ratkaisu, jolla tällaiset kohtuuttomat tilanteet voidaan estää.

Ministeri, me tarvitsemme porkkanaa, emme keppiä.

16.27 Toimi Kankaanniemi ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ihmiset ovat erilaisia. On aktiivisia ja on passiivisia ja siinä välissä olevia. Täällä eduskunnassakin näyttää tämä toteutuvan varsin hyvin. [Naurua] Hallituspuolueitten edustajia, jos ei arvoinnista — kiitos teille, että olette — oteta huomioon, on kaksi, ja meitä opposition edustajia laskin 22, eli ilmeisesti tämä asia ei kiinnosta.

Mutta asia on tavattoman tärkeä, ja kun aikaa on vähän, niin kysyn ministeriltä: Miten te arvioitte, miksi itäsuomalaiset, uusmaalaiset ja Käsivarren Lapin asukkaat ovat passiivisempia ja onko siihen joku selitys? Voitaaisiinkohan ajatella, että näillä alueilla erityisesti tehtäisiin joitakin kohdetoimenpiteitä?

16.28 Kristiina Salonen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Kankaanniemelle pitää sanoa, että tiedätte hyvin, että myöskään tämän salin läsnäolo ei kerro aktiivisuudesta tai passiivisuudesta, koska taustalla voi olla monia vaikuttavia tekijöitä, aivan niin kuin tässä aktiivimallissakin.

Hyvä ministeri Lindström, käsitinkö oikein, että työttömyysasteen nousu on mielestänne aktiivimallin ansiota? Itse katson, että näin ei ole. Eikä mielestäni kyse ole palkitsemisesta tai rankaisemisesta vaan siitä, että rangaistaan ilman omaa syytä, niin kuin täällä on hyvin tullut jo esille. Siitä syntyy epäoikeudenmukaisuuden tunne. Syntyy tunne siitä, että nöyrytetään ja ihmisarvoa alennetaan, ja tällainen viesti on kyllä työ- ja toimintakykyä alentava. Mitä voimme odottaa sellaisen ihmisen innolta hakea työtä, kun häntä on ensin näin valtion tasolta nöyryytetty?

Lisäksi nyt on havaittu, että hakeudutaan työkyvyttömyyseläkkeelle jonoon. Pitääkö tämä paikkansa?

16.29 Juhana Vartiainen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä toivon kovasti, että aktiivimallia ei ryhdytä vesittämään sillä tavalla, että mikä tahansa helposti saatava koulutus tekee helposti mahdolliseksi aktiivisuusehdon täyttämisen. Silloin sen työttömyyttä alentava vaikutus poistuu. Ruotsalaisessa työvoimapolitiikan tutkimuslaitoksessa IFAU:ssa on tutkittu perinpohjaisesti erilaisten työvoimakoulutusten tehoa ja vaikuttavuutta, ja erittäin vahva tutkimustulos on, että kaikkein turhin ja vähiten tehoava työvoimakoulutus on sellaista, johon hakeudutaan siinä tarkoituksessa, että halutaan vain täyttää jokin työttömyysturvan saantiin liittyvä ehto. [Välihuutoja vasemmalta] Ja kun tapasin hiljattain juuri Ruotsin työvoimapolitiikan parhaita asiantuntijoita, akateemisia ja muita, he nimenomaan varoittivat tästä, että ryhdytään luomaan sellaisia koulutuksia, joiden ensisijainen tarkoitus koulutettavalle on se, että saadaan työttömyysetuus. Sen takia aktiivimallin järki on kuitenkin siinä, että aktiivisuusehdon voi täyttää mielekkäällä, järkevällä työpanoksella, ja niitä on nyt tarjolla kaikkialla valtakunnassa.

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

16.31 **Antti Lindtman sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä kannattaa tätä kansalaisaloitetta ja aktiivimallin hylkäämistä. Tuo, mitä äsken kuulimme edustaja Vartiainen, on kovin tyly linja. [Juhana Vartiainen: Se on tieteellinen!] Se on kovin tyly linja, [Leena Meri: Tieteellinen, me ollaan tosielämässä!] ettei haluta edes avata näitä aktiivisuuden osoittamiskeinoja.

Mutta se, mikä tässä on ydin, on se, että tämä aktiivimalli ei toimi ja se on epäoikeudenmukainen. Siis kun on sellainen työtön ihminen, joka tekee kaikkensa, kaiken, mitä kohdalla voidaan edellyttää, eikä siitä huolimatta työllisty — niin kuin nyt ollaan nähty, että 150 000 ihmistä hallitus on ajanut tähän leikkuriin — niin ei ole oikein, että näiltä ihmisiltä leikataan vielä kaikkien leikkausten päälle työttömyysturvasta.

Nyt kyse on siitä, että hallitus ajaa tylästi tämän kansalaisaloitteen nurin. Tämä jää nyt kansalaisten käsiin vaaleissa ratkaistavaksi. Tämän hallituksen linja tiedetään, nyt tarvitaan muutosta.

16.32 **Leena Meri ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ollut itse perustuskakivaliokunnassa laatimassa sitä lausuntoa vuonna 2017 ja muistan selkeästi, että me annoimme ohjeen, että tässä tulisi varmistaa se, että jos ihminen tekee kaikkensa, niin hän ei joudu tämän eteen. Tämä olisi pitänyt ilmeisesti laittaa ponteen, kun lainsäätämisyjärjestyksessä näitä ei kerran lueta.

Kuuntelen nyt edustaja Vartiain, ja nyt on tullut päivä, kun mikään ei riitä. Elikkä hän on sitä mieltä, että jos ihminen, joka on syrjäytynyt ja on siellä kotona, aktivoi itseänsä ja lähtee johonkin, niin se ei riitä — pitää tulla heti kunnon duunia, tai muuten leikkurit vaan peliin. Tämä on kyllä niin kylmää kyytiä, että olen aivan järkyttynyt. Oikeastaan ministerikin myönsi, että tässä on eriarvoisuusongelmia. Ja Filatov toi minusta hyvin esiin tämän tutkimuksen, Oivo ja oliko Kerätär, siellä oli yksi kolmasosa ei-työkykyisiä. Olisikohan se suoraan tämä StV:n luku? Sehän on melkein sama kuin niiden osalta, jotka joutuvat leikkurin kohteeksi. Eli ettemme me nyt leikkaisi [Puhemies koputtaa] tällä hetkellä henkilöitä, jotka eivät ole työkykyisiä.

16.33 **Silvia Modig vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ministeri Lindström sanoi puheenvuorossaan, että hän pitää tätä epärealistisena ja negatiivisia vaikutuksia sisältävänä lakina mutta ei kuitenkaan kannata sen kumoamista.

Sitten puhuitte filosofiasta. No minäkin ihmettelen tätä filosofiaa. Eli hallitus on sitä mieltä, että köyhää motivoidaan sillä, että leikataan siitä pienestä pois, mutta rikasta motivoidaan sillä, että hänelle annetaan enemmän rahaa, niin kuin te olette tehneet veronalennusten muodossa. Mimmainen ihmiskuva teillä oikein on? Suurin osa ihmisistä haluaa olla aktiivisia ja haluaa pyrkiä itselleen mielekkääseen elämään. Aktiivimallin ongelma on nimittäin se, että kaikilla ei ole mahdollisuutta täyttää näitä ehtoja, vaikka kaikkensa tekisi. En usko, että olen ainoa, joka on saanut useilta ihmisiltä sähköposteja siitä, että on halunnut TE-keskuksen kurssille ja ollut iloinen siitä, että nytkö se on mahdollista, mutta ei pääse sinne, vaikka kuinka haluaisi ja vaikka kuinka yrittäisi. Tämä on se epärealisuuden ongelma.

Ministeri Lindström, matalan kynnyksen työtoiminta. Oletteko te tietoinen, että sitä ei lueta riittäväksi aktiivisuudeksi, [Puhemies koputtaa] ja oletteko tekemässä jotain sen epäkohdan poistamiseksi?

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Vastauspuheenvuoro, edustaja Elo, ja hänen jälkeensä ministeri Mattilalla minuutin puheenvuoro.

16.34 Simon Elo sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sosiaalidemokraatit esittävät täällä näkemyksiään, joista voi olla montaa mieltä, mutta en kauhean luottavainen ole teidän talousosaamisenne suhteen tai ennustekykynne suhteen. 3. toukokuuta 2017 teidän puheenjohtajanne sanoi, että hallitus ei pääse edes puoliväliin työllisyystavoitteessaan, 110 000 — ja nyt on tullut lähemmäs 140 000 työllistä tänä aikana.

Te sanotte, että aktiivimalli ei olisi lisännyt työllisyyttä. Kyllä minun vastaukseni siihen on se, mikä tutkimuslaitos Etlan vastaus on, että kaikkien hallituksen toimet, mukaan lukien aktiivimalli, ovat lisänneet työllisyyttä. Työllisyyskehityksestä vähintään puolet heidän mukaansa on hallituksen ansiota. [Antti Lindtman: Ei ei!]

Mitä tulee sitten toimeentulotuen tarpeeseen, niin paljon selvempi syy kuin aktiivimalli on se, että toimeentulotuen siirtyminen Kelalle on lisännyt toimeentulotuen hakemuksia. Tätä vaikutusta on erityisesti mukana, kun tarkastelu viedään vuoteen 2017 asti. Jos taas katsotaan esimerkiksi vuoden 2018 tammikuuta, Kelan toimeentulotukea sai silloin noin 200 000 ihmistä, ja tämän vuoden tammikuussa sitä sai 194 000, eli pieneni se määrä. En minä pysty näkemään, että aktiivimalli olisi tätä aiheuttanut, [Puhemies koputtaa] vaan nimenomaan tämä Kela-kysymys.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Nyt ministeri Mattila, paikan päältä 1 minuutti.

16.35 Sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Pekonen, kyllä: Selvitetään, seurataan tai korjataan, tai mieluummin siinä järjestyksessä, että seurataan, selvitetään ja korjataan. Tämän täytyy olla nyt suunta.

Eläkeasiantuntijat ovat todellakin arvioineet työeläkehakemusten määrää, ja olen pyytänyt tästä myöskin tietoja. Keva ja Varma ovat arvioineet muun muassa seuraavasti: Ensinnäkin työllisyyden paraneminen on voinut osaltaan vaikuttaa siihen, että työelämään on päätyntä henkilöitä, joiden työkyky ja osaaminen ovat työttömyyden aikana heikentyneet, ja tämä realisoituu työhön palatessa. Toisaalta sitten myöskään ei voida sanoa, että ikäluokittain olisi selkeää nousua jossakin ryhmässä tai ei olisi. Mutta tästä varmasti saan lisää tietoa.

Sitten vielä edustaja Filatov, kun te nostitte tuon Oivo—Kerätär-tutkimuksen ja sen tulokset, niin kyllä minun on nyt pakko kysyä: miksi tällaista tutkimusta ei ole tehty aiemmin ja nyt on tehty ensi kertaa? [Antti Lindtman: No nyt on tehty!] Kuitenkin kun puhutaan työkyvyttömistä pitkäaikaistyöttömistä... [Puhemies koputtaa]

16.37 Suna Kymäläinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kenties näitä tutkimuksia ja seurantaa on ruvettu tekemään sen jälkeen kun te olette tehneet lain, jonka alla toimitaan.

Ministeri Lindström tietää varsin hyvin, että teidänkin vaalipiirinne alueella on TE-toimistoja, joissa aktiivitoimet täyttävän ihmisen ainoita mahdollisuuksia kurssituksen osalta on ollut mennä kurssille ”kuinka ryhtyä yrittäjäksi” tai vaihtoehtoisesti ”kuinka hakea töitä”.

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

Ministeri Lindström, lupasin Imatralla viikonloppuna vastaan tulleelle, Stora Ensolta eläkeputkeen vapaaehtoisesti jääneelle henkilölle, joka on joutunut aktiivitoimien piiriin, kertoa teille terveiset: tätäkö te mallillanne halusitte? Loppua noista terveisistä en nyt juuri muista.

Ministeri Mattila, selvitykset eivät auta, jos eivät ne johda tekoihin. Tässä on nyt kolme eri jaksoa, joiden selvitykset ovat selkeät, ja lähes 150 000 allekirjoittajaa kansalaisaloitteessa, [Puhemies koputtaa] ja te ette vielääkään halua muutoksia. Todellako?

16.38 Krista Mikkonen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Työministeri tässä pohtii, mikä on se filosofia, miten työttömiin tulisi suhtautua: kannustuksella vai rankaisemalla. Selvää on ainakin se, että hallituksen filosofia on se, että täytyy rangaista ja täytyy rangaista jopa sellaisia ihmisiä, jotka eivät yrityksistään huolimatta pysty täyttämään näitä ehtoja. Kuten tiedämme, alueelliset erot ovat suuret, alakohtaiset erot ovat suuret, tämä syrjii nimenomaan ikääntyneitä työttömiä ja vaikka tekisit mitä, niin välttämättä sitä koulutustakaan ei ole tarjolla.

Ministeri totesi, että tällä haluttiin puuttua nimenomaan lyhyiden pätkien vastaanottamiseen, että se olisi aina kannattavaa. No, tähän on meidän yhteinen tavoitteemme, että aina olisi työn vastaanottaminen kannattavaa. Mutta se pitää tehdä niin, että uudistamme sosiaaliturvaa niin, että kannustinloukut poistuvat eikä myöskään ihmisten talouteen tule katkoksia ja viivytyksiä sen takia, että väliaikaisesti tulot nousevat, ja siksi meidän täytyy liikkua perustulon suuntaan.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Vastauspuheenvuoro, edustaja Vartiainen. [Sosiaalidemokraattien ryhmästä: Kolmas kerta!]

16.39 Juhana Vartiainen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Kymäläinen kertoi täällä terveisiä työttömältä, joka oli jäänyt vapaaehtoisesti työttömyyseläkeputkeen ja oli nyt sitten aktiivitoimien kohteena. Edustaja Kymäläinen kysyi, oliko tämä nyt se, mitä hallitus halusi, että vapaaehtoisesti työttömyyseläkeputkeen jäänyt oli aktiivisuusvelvoitteen kohteena. Pitäisin tätä hyvän yhteiskuntapolitiikan näkökulmasta oikein hyvänä tavoitteena, että vähemmän jäätäisiin vapaaehtoisesti työttömyyseläkeputkeen ja oltaisiin kauemmin töissä. Työttömyyseläkeputki on ollut silta eläkkeelle, jota on käytetty yrityksissä juuri näin, yhteisymmärryksessä työnantajan ja työntekijän kesken. Siinä todella siis ryhdytään vapaaehtoisesti työttömäksi, ja aktiivimallilla meillä on mahdollisuus pienentää tätä työttömyyttä lisäävää, Suomen kansantaloutta heikentävää virtaa.

16.40 Suna Kymäläinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edustaja Vartiainen, en nyt tiedä, kuinka lähtisin tähän vastaamaan. Varmasti ministeri Lindström tietää erittäin hyvin sen, kun on itsekin työskennellyt paperitehtaassa, että suurissa tehtaissa tämä on ollut aivan normaalia käytäntöä, että myös nuoremmille vapautuu paikkoja. Ikäjakautuma on ollut tehtaissa ongelma.

Onko todella niin, että näiden eläkeputkeen jäävien ihmisten täytyy enemmän osallistua tämän aktiivimallin takia kurssille ”kuinka hakea töitä” tai ”kuinka ryhtyä yrittäjäksi”? En todellakaan usko näin. Nyt tämän mallin myötä kolmannes työttömyyskorvausten varassa olevista ihmisistä on jäänyt ulkopuolelle näistä etuuksista, joutunut leikkuriin. Tämä

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

on ikään kuin säästötoimenpide ilman, että näistä ihmisistä välitetään, että he aidosti aktivoituisivat.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Myönnän seuraavan puheenvuoron ministeri Lindströmille ja sitä ennen lausun näin: kun pyydetään debattipuheenvuoroja ja jos samasta ryhmästä on viisi taikka kymmenen puheenvuoroa, ne todennäköisesti ovat samansisältöisiä eikä niihin sisälly näiden edustajien keskinäistä väittelyä, ja siitä syystä, jos tulee oppositio—hallitus-ajan eri puolilta puheenvuoroja ja tulee selvää konfrontaatiota, pyrin siihen antamaan vastauspuheenvuoron.

16.42 Työministeri Jari Lindström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä ensiksi vastaan tähän edustaja Salosen ehkä väärinymmärrykseen: Minä en siis tarkoittanut tietenkään sitä, että aktiivimallin ansiosta Suomen työllisyysaste on 72,5, vaan niin kuin edustaja Vartiainen hyvin avasi, se on yksi toimi, joka on kiistatta vaikuttanut siihen työllisyysasteeseen. Minä en siis tarkoita, että se on selittänyt työllisyysasteen nousun.

Sitten me tulemme jälleen tähän keskusteluun, kun täällä jo epäillään allekirjoittaneen ihmiskuvaa. Voin kyllä, edustaja Modig, vakuuttaa, että kyllä minun ihmiskuvani kestää tarkastelun. Ihan varmasti. Minä en ajattele työttömistä, että he ovat jotain ylimääraistä tai että heitä pitäisi potkia. Minä olen sanonut koko ajan, että tässä laissa on ongelmia. Se on kolmikantaisessa valmistelussa sen takia, että sitä korjataan. Sitä on korjattu tässä matkan varrella, on tuotu lisää niitä aktiivisuutta osoittavia toimia, mutta se ei yksin riitä. Ja alusta saakka olen sanonut, heti silloin, kun kuulin tämän mallin, että tämä on se ongelma, se kivi pullassa, että jos ihminen tekee kaikkensa ja silti tulee leikkuri. Tämä pitää korjata. Mutta nyt me olemme siinä filosofisessa kysymyksessä: te sanotte, että tämä pitää kaataa, minä sanon, että tätä pitää korjata. Tässä on hyviä elementtejä. Väitän, että vasta siinä vaiheessa, kun VATT julkaisee tämän tutkimuksensa, voidaan käydä keskustelu koko tästä mallista ja sen kaikista vaikutuksista. Minä olen rampannut, niin kuin sanoin, TE-toimistoissa tässä maassa. Kun TE-toimiston virkailijat sanovat minulle, että liikkeelle ovat lähteneet sellaiset ihmiset, jotka eivät ole vuosiin lähteneet työtä hakemaan, niin eikö tämä ole hyvä asia? [Juhana Vartiainen: Joo!] Minun mielestäni se on ollut tässä se tarkoitus.

Ja eläkeputkesta: Edustaja Kymäläinen, minä tiedän näitä tapauksia. Tässä ongelma vain on se, että eläkelainsäädäntöä ei ole muutettu millään lailla mutta tämä aktiivimalli on nostanut esille sen, että nämä ihmiset eivät ole vielä eläkkeellä. He ovat työttömiä työnhakijoita olleet tähänkin saakka. Aktiivimalli on nostanut tämän ongelman esille, ja minun mielestäni se on hyvä, [Suna Kymäläisen välihuuto] ja nyt tästäkin asiasta pitäisi pystyä kolmikantaisesti keskustelemaan, että mitä me teemme tälle eläkeputkelle suhteessa muun muassa aktiivimalliin. Näin tätä keskustelua pitäisi käydä.

16.45 Anneli Kiljunen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Arvoisa ministeri Lindström, kun te puhuitte omasta filosofiastanne, niin haluan myös omalta osaltani tuoda sen näkemyksen, että kyse on nimenomaan myös siitä, minkälainen ihmiskäsitys meillä on. Kyse on ihmisistä, kyse ei ole prosenteista, kyse ei ole yleisistä asioista vaan jokaisesta ihmisestä, jota tämä koskee. Täytyy todeta, että ihmiset, jotka ovat nyt joutuneet tämän aktiivimallin piiriin, ovat kokeneet olevansa toisen asteen kansalaisia, ja he ovat kokeneet niin juuri sen takia, että he kokevat, etteivät ihmiset eikä yhteiskunta hyväksy heitä sellaisenaan, vaikka he yrittävät kaikkensa. Tämä on se filosofia, joka nyt on ristiriidassa

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

kansalaisten näkemyksen ja ministerin näkemyksen kanssa. Eivät ainoastaan työttömät, vaan myös työssä käyvät ihmiset ovat kokeneet epäoikeudenmukaisuutta ja järjettömyyttä tästä lakiesityksestä, ja heidän oikeudentajunsa ei myöskään [Puhemies koputtaa] ymmärrä hallituksen esitystä aktiivimallista. Elikkä tämä sotii monella tavalla monien kansalaisten, [Puhemies koputtaa] ei ainoastaan työttömien, oikeudentajua vastaan.

16.46 Jari Myllykoski vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Minä katson, että tämä koko lainsäädäntöhanke oli kyllä pelkästään säästölaki ja leikkauslaki. Olisitte voineet siinä vaiheessa jättää aktiivisuuden pois ja sanoa vain, että nyt haluamme säästää ja leikata, ja sillä hyvä. Niille pitkäaikaistyöttömille, jotka ovat tämän kohteena, ei ole samaan aikaan tarjottu sellaisia palveluita, että heidän kuntoutustaan ja työelämäänsä paluumahdollisuuksiaan oltaisiin edistetty. Niille ihmisille, jotka todella haluavat takaisin työelämään, ei ole luotu niitä polkuja. Siinä mielessä tämä on, voisiko sanoa, surullista kuultavaa. Tämä keskustelu, mitä nyt käydään, on sitä, että olemmeko vai emmekö ole — olkoon sitten mistä hyvänsä romaanista tai mistä hyvänsä. Ministeri Lindström, käsi sydämelle.

16.47 Pia Viitanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Lindström tässä esitteli filosofisia kysymyksiä. Minä haluaisin nyt ihan semmoisen perusfilosofisen vastakysymyksen tähän esittää, mihin mielestäni te ette ole kyllä vastannut. Se kysymys kuuluu: mihin tätä mallia tarvitaan? Mihin tätä mallia tarvitaan? [Jari Lindström: Mä sanoin jo!] On osoitettu se, että tämä malli ei toimi, ja on osoitettu se, että tämä malli on epäoikeudenmukainen. Ministeri Lindström, te omassa puheenvuorossanne sanoitte, että tämä malli on epäoikeudenmukainen, joten se filosofinen perusvastakysymys on, mihin tarvitaan mallia, joka on epäreilu ja joka ei toimi.

Sen sijaan ongelma on se, että kun on ollut niitä malleja myös, jotka toimivat, kuten vaikkapa se työllisyyskokeilu Tampereen seudulla ja muualla, niin niistä pyritään eroon, ne lakkautetaan, ja sitten pidetään väen vängällä tällaista oikeustajua loukkaavaa aktiivimallia yllä. Tämä on, kuten sanottu, kylmä, raju linja.

16.48 Arja Juvonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ministeri Mattila, mainitsitte, että selvitetään, seurataan ja korjataan tätä mallia. Kyllä selvityksessä kävi ilmi, että Itä-Suomi, Uusimaa ja Käsivarren Lappi ovat niitä, joissa alennettua työttömyysetuutta saaneita oli maantieteellisesti eniten.

Olen itse Uudeltamaalta, ja paljon on tullut yhteydenottoja juurikin siitä, kuinka aktivoitua. Täytyy kyllä olla työttömällä ihmisellä, niin ikääntyneellä kuin nuorella, vahva mieli, ja sitä voi vain ihailla, että kestää siinä oravanpyörässä. Täällä mainittiin tämä koulutus ja se, että mikä tahansa helppo koulutus ei olisi se vastaus. Kysyn teiltä, ministeri, koulutuspolitiikasta ja siitä, onko mahdollisesti joitakin ihan pitempiaikaisia ammattiin valmistavia koulutuksia tulossa tai lisätty, jotta saataisiin sieltä työttömyydestä sitten ehkä heitä, jotka ajattelevat uutta koulutusta itselleen, esimerkiksi koodarit. Tai puhutaan vaikka hoitoalasta: on puhuttu jopa, että tuodaan Filippiineiltä hoitajia, mutta eikö meidän pitäisi koulutuspolitiikalla tarttua näihin ongelmiin Suomessa. Kyllä mielestäni tarvitaan porkkanaa enemmän kuin sitä itse rangaistusta ja nöyryyttämistä.

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

16.49 Matti Semi vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuossa äsken ministeri Lindström myönsi, että tämä aktiivimalli eriarvoistaa ihmisiä alueellisesti, kun katsotaan, kuinka heillä on mahdollisuuksia saada töitä. Minä itse ajattelen, että kaikki työ, mitä tehdään yleensäkin, parantaa ihmisten työkuntoa, vähentää syrjäytymistä, luo turvallisuutta ja lisää oppimista siihen työhön.

Jäin miettimään, että kun katsotaan noita työllisyysmäärärahoja, niin meillä on siirtomäärärahoina tullut edellisiltä vuosilta käyttämättömiä työllisyysmäärärahoja, ja yksi syy siihen on, että on rajattu järjestöjen mahdollisuutta työllistää ihmisiä. Haluaisinkin kysyä, eikö nyt olisi aika purkaa tämä järjestöjen raja kokonaisuudessaan, että olisi mahdollista työllistää ja tarjota sitä työtä ja antaa ihmisten aktiivisesti toimia.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ja vastauspuheenvuoro, edustaja Paatero. — No, ministeri haluaa tähän vastata, ja kun näin on, myönnän hänelle 1 minuutin paikalta, olkaa hyvä.

16.50 Työministeri Jari Lindström (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Edustaja Semi, erittäin tärkeä kysymys. Mehän nostimme sen 3 000 henkilön katon 100 prosentin palkkatuessa 4 000:een. Ja meillä on nyt käynnissä lainsäädäntöpohdintaa sen suhteen, voitaisiinko luopua kokonaan tästä katosta ja mennä kriteerien kautta — tästä minä kiitän kyllä edeltäjääni, edustaja Ihalaista, joka on tämän idean käynyt esittämässä ministeriöön — ja tällä tavalla koetettaisiin kriteerien kautta määritellä, mitä ylipäätään sillä palkkatuella halutaan.

Palkkatuesta on kaksi selvitystä tehty. Palkkatukeen tulee todennäköisesti seuraavalla hallituskaudella muutoksia, että me saamme siitä vielä vaikuttavampaa kuin mitä se on.

16.51 Sirpa Paatero sd (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Nyt on siis todettu, ja myöskin sen takia tämä kansalaisaloite on tärkeä käsitellä, että tällä ei ole vaikutusta työllisyyteen. Semmoista osoitusta ei ole nähty, mutta jo hallituksen oman lain perusteissa luki, että toimeentulotukimenot kasvavat. Elikkä hallituksen linja... Tämä ei ole ainoa lakiesitys, jossa todetaan, että lain perusteella toimeentulotuen tarve kasvaa, elikkä ihmisiä halutaan ajaa viimesijaiselle tuelle, mikä on käsittämätöntä.

Täällä on hyvin tullut esille se, että meillä eri puolilla Suomea on erilaisia tilanteita ja erilaisilla ihmisillä on ihan kohtuuttomia kohtaloita, sillä näitä työllistymispaikkoja ei ole. Omalta osaltani seurasin koko viime syksyn yhtä nuorta, joka haki yli sataa työpaikkaa, ja koko ajan leikkuri nakutti 5 prosentin leikkauksen työttömyysturvasta. Hän työllistyi: hän lähti Ruotsiin.

16.52 Simon Elo sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on edelleen sanottu, että tämä ajaisi ihmisiä toimeentulotukiluukulle. Miksi sitten vuoden 2018 tammikuussa Kelalta toimeentulotukea haki 200 000 ihmistä ja sai sen ja sitten tämän vuoden tammikuussa 194 000, eli 6 000 vähemmän — vähemmän.

Mitä tulee sitten tähän itse malliin, niin onhan siinä jotain ironiaa, kun kuuntelee täällä vasemmisto-oppositiota, että tämän mallin isä on vasemmistotaustainen Ralf Sund STTK:sta. Ja kyllä olen Sundin kanssa samaa mieltä siitä, että työllisyysaste Suomessa on saatava nousuun — no, se on saatu nousuun — ja sen lisäksi työn tarjontaa on lisättävä, ja kolmantena listalla tulee työttömien aktivoiminen. Näin sanoo Ralf Sund. Kaikki mahdol-

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

linen pitäisi tehdä. Hän myös vakuuttaa, että hän henkilökohtaisesti pitää aktiivimallista kiinni, vaikka lunta on tullut paljon tupaan. Miksi? Koska sopimussyhteiskunnan hyvä periaate on, että kompromisseista pidetään kiinni, ja kompromissi tämä on, koska hän itse sanoo, että tämä oli lempein malli, mikä pöydällä oli. Lempein malli. [Puhemies koputtaa] Ja kun demarit ovat aina vaatineet sopimussyhteiskunnasta kiinni pitämistä, niin miksi ei pidetä tässä? [Välihuutoja sosiaalidemokraattien ryhmästä]

16.53 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuokaa sieltä se palansaajien keskusjärjestöjen kannanotto, jossa he ilmoittavat tukensa tälle aktiivimallille. Älkää yrittäkö puhua mustaa valkoiseksi.

Arvoisa puhemies! Edustaja Elo otti esiin toimeentulotukiriippuvuuden. Mihin perustuu se, että aktiivimalli lisää toimeentulotukiriippuvuutta? Jopa hallituspuolueiden tekemässä mietinnössä niin todetaan. Siihen tämä perustuu. Jopa teidän omat puoluetoverinne ovat täällä todenneet, että on selvää, ja myöskin lain perusteluissa lukee, että tämä lisää toimeentulotukiriippuvuutta, ja sieltä toimeentulotueltä, niin kuin varmasti edustaja Vartiainenkin tietää, on kaikkein vaikeinta nousta ylös.

Arvoisa puhemies! Aktiivimalli ei toimi. Se on epäoikeudenmukainen. Kun ihminen tekee kaikkensa, mutta ei saa työtä, niin häneltäkin leikataan. Filosofinen kysymys on se, kun talous kasvaa ja työllisyys nousee ja neljättä vuotta peräkkäin työttömiltä leikataan, ja vielä päälle tämä aktiivimalli: arvoisa hallitus, eikö mikään riitä?

16.55 Satu Taavitsainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvoisa ministeri Lindström, ensimmäisessä puheenvuorossanne kysyitte meiltä, että mitä tilalle, jos tämä kumotaan. Nyt kuitenkin, kun otatte huomioon sen, kuinka moni kansalainen tämän on allekirjoittanut, kuinka paljon eri järjestöt ja kansanedustajat ja meidän valiokunnat ovat kritisoineet tätä ja vaatineet tämän kumoamista, niin kun kysytte, että mitä tilalle, niin eikö niin, että tilalle tulee rakentaa kunnollinen työllistymistä tukeva malli, joka perustuu siihen, että panostetaan julkisiin työllisyyspalveluihin.

Esitän ihan muutaman asian tässä. Elikkä esimerkiksi työllisyysmäärärahoja korotetaan ja niitä ohjataan välittömästi kolmannen sektorin palkkatukeen ja poistetaan se 4 000 henkilötyövuoden raja, täysimääräinen palkkatuki varmistetaan heikossa asemassa olevien työllistämiseksi välityömarkkinoilla [Puhemies koputtaa] ja pitkäaikaistyöttömille vielä lisätään puolitoista vuotta [Puhemies koputtaa] siihen, miten kauan palkkatukea voi saada.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkari: Myönnän tässä debattivaiheessa vielä vastauspuheenvuorot edustaja Alanko-Kahiluodolle ja valiokunnan puheenjohtaja Kiurulle, ja sitten siirrytään puhujalistaan.

16.56 Outi Alanko-Kahiluoto vihr (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Arvoiset ministerit, tilanne on kyllä mielestäni se, että ne pelot, joita perustuslakivaliokunta esitti lausueensa tästä aktiivimallista, ovat käyneet toteen. [Vasemmalta: Kyllä, näin on!] Se voidaan ihan yksiselitteisesti todeta, että aktiivimalli kohtelee eriarvoisesti ihmisiä sen mukaan, missä päin Suomea ihmiset asuvat, mitä työttömien palveluita on saatavilla, ja sitten myöskin sen mukaan, mikä on ihmisen ikä ja asema, koulutus, asema työmarkkinoilla. Ihmiset eivät tule yhdenvertaisesti kohdelluiksi. Nämä olivat niitä varauksia, joita perustuslakivaliokunta esitti. Ne ovat nyt toteutuneet.

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

Lisäksi olen kyllä huolestunut siitä, että viimeisen vuoden aikana niiden ihmisten määrä, jotka ovat hakeneet työkyvyttömyyseläkkeelle, on voimakkaasti kasvanut, kasvanut jopa 10 prosenttia yhdessä vuodessa. Ja jos kysytään, mistä tämä johtuu, kun tässä meidän yhteiskunnallisessa tilanteessamme ei mitään muuta poikkeavaa ole tapahtunut, [Puhemies koputtaa] ei muuta kummallista lainsäädäntöä, [Puhemies koputtaa] työllisyysluvut muuten ovat menneet parempaan suuntaan, niin eikö nyt tälle laille pitäisi jotakin tehdä? Ministeri Lindström... [Puhemies keskeyttää puheenvuoron puheajan ylityttyä]

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Arvoisa edustaja, joudun palaamaan viimeviikkoiseen. Meillä on omat pelisääntömme, niitä nyt kutakuinkin pyritään noudattamaan. — Nyt valiokunnan puheenjohtaja Kiurulla on vastauspuheenvuoro.

16.58 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan sanoa, että jouduin yhtymään valiokunnassa sosiaalidemokraattien vastalauseeseen juuri siitä syystä, mistä itse asiassa valiokunta itsekin puhui säätäessään tästä aktiivimallista. Siis minun mielestäni aktiivimalli on hylättävä. Perusteet ovat varsin ilmeiset, kun otetaan huomioon, mitä valiokunta itse jo aikoinaan omassa mietinnössään totesi. Nimittäin valiokunta totesi, että sanktiona käytetyn etuuden epäämisen pitää olla asiallisesti perustellussa suhteessa siihen, mitä toimintoja on ollut tarjolla ja mitä työttömän henkilön syyksi voidaan lukea. Siis käytännössä etuuskien tason pitää olla kytketty niihin työnhakijan vaikutuspiirissä oleviin, tosiasiallisesti käytettävissä oleviin ehtoihin. Nyt tätä nimenomaan ei ole mahdollistettu sillä, että etuutta ei leikata silloin, kun ihminen ei pysty toimista huolimatta aktivoitumaan, tai jotenkin muutoin. Näin ollen totean, että tämä aktiivimalli pitäisi hylätä.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Puhujalistaan. — Edustaja Salonen. — Sillä aikaa, kun hän tulee puhujapöytäntöön, totean, että äsken käydyssä debatissa, joka kesti vähän yli 40 minuuttia, edellisen puhemiehen ja minun kirjanpitori mukaan kaikki edustajat, jotka pyysivät vastauspuheenvuoroa, saivat ainakin kerran sellaisen, osa sai kaksi, yksi sai kolme kertaa. — Edustaja Salonen, teillä nyt varsinainen puheenvuoro.

16.59 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Aluksi kannatan edustaja Kiljusen tekemää esitystä vastalauseen 1 mukaisesti.

Olisin vielä tuossa äskeisessä keskustelussa halunnut kysyä, mihin perustuu ministerin arvio siitä, että malli on lisännyt työllisyyttä. Nimittäin valiokunta ei tällaista selvitystä saanut vaan päinvastoin totesi, että vielä ei ikään kuin pystytä arvioimaan sitä, miten tämä on vaikuttanut työllisyyteen. Lisäksi haluaisin korjata edustaja Elon keskustelussa esittämän toimeentulotuen vaikutuksen. Toimeentulotuen hakeminen on kasvanut aktiivimallin jälkeen vajaalla 6 000 henkilöllä, ei vähentynyt. Nämä korjaukset edelliseen keskusteluun.

Mutta mitä tulee itse tähän kansalaisaloitteeseen, jokaisen työttömän elämäntarina on erilainen, ja juuri siksi jokainen heistä ansaitsee tulla kohdatuksi, kuulluksi ja autetuksi omista tarpeistaan lähtien. Yli 140 000 kansalaista on halunnut eduskunnan kuulevan heidän ajatuksensa aktiivimallista tämän kansalaisaloitteen kautta. Ministerit, eikö sillä ole valtava merkitys, että kansalaiset ovat asiassa itse aktivoituneet ja haluavat näin saada äänensä eduskunnan kuuluville?

Esimerkiksi ministeri Lindström nosti esille, että me haluamme vain kumota tämän. Ei ole kysymys siitä, mitä oppositio haluaa. Kansalaisaloite haluaa tämän kumota. Käden-

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

ojennus olisi varmasti ollut sekin, että aktiivimallia olisi korjattu siltä osin kuin ministeri esimerkiksi katsoo, että se korjausta vaatii, mutta ei tällaistaakaan elettä tässä kohtaa nähty.

Alennettua työttömyysetuutta sai ensimmäisellä aktiivimallin tarkastelujaksolla noin 150 000 henkilöä. Kelan työttömyysetuuksien saajista noin 40 prosenttia ja ansiopäivärahan saajista kolmasosa sai etuuden alennettuna. Lisäksi näyttää siltä, että aktiivimalli on lisännyt työkyvyttömyyseläkkeelle hakeutumista siitä syystä, että tämä suojaa heitä toimeentulon leikkurilta. Ei kai liene tarkoitus, että ihmiset joutuvat keinottelemaan järjestelmässä kohtuutta saadakseen?

He, jotka ovat olleet aktiivimallin kohteena, kertovat ammattiliittojen kyselyssä, että he kokivat aktiivimallin rangaistuksena, turhana ja aikaa vievänä byrokratiana sekä ihmisarvoa alentavana ja nöyryyttävänä toimenä. Erityisen ongelmallista vastaajien mielestä oli, että huolimatta aktiivisesta työhausta työttömyysturvaa leikataan. Eli juuri se, mistä mekin jo kysyimme.

Arvoisa puhemies! Työttömyys nähdään milloin rakenteellisena tai suhdanteista johtuvana, milloin omana syynä tai jopa laiskuutena. Etenkin talouden taantumana aikana, kun monilla on pulaa työstä ja rahasta, arvot ja toimet työttömiä kohtaan kovenevat, vaikka juuri silloin työttömyys on mitä suurimmassa määrin työpaikkojen puutteesta johtuvaa. Aktiivimalli ei nimittäin ratkaise työttömyyden keskeisintä ongelmaa, pulaa työpaikoista. Näyttää tällä kertaa kuitenkin siltä, että aktiivimallia halutaan jatkaa myös työllisyystilanteen kohentuessa. Työttömiä kohdellaan kuin jokainen heistä olisi järjestelmämme hyväksikäyttäjä.

Aktiivimalli on epäoikeudenmukainen alueellisesti, aloittain ja ikäryhmittäin. Työpaikkojen ja työvoimapalvelujen saatavuus vaihtelee alueellisesti todella paljon, ja malli on leikkannut erityisesti iäkkäiden työttömien etuuksia. SAK:n raportin mukaan vain 13 prosenttia ikääntyvistä onnistui täyttämään aktiivisuusehdon ensimmäisellä tarkastelujaksolla.

Työttömien aktivointi, ei siis rankaiseminen, on tärkeää, sillä jo lyhytkin työttömyys on omiaan heikentämään henkilön mahdollisuutta saada työtä. Ratkaisevia ovat kuitenkin aktivoinnin keinot. Hyvässäkin työllisyystilanteessa pitkittyneen työttömyyden taustalla on kuitenkin usein sairautta, osaamisvajetta, vanhentuneita tulkintoja tai kasautuneita elämäntilanteen ongelmia. Nämä voivat johtaa siihen, että kynnys työhön hakeutumiseen tai työntekijän töihin ottamiseen kasvaa korkeaksi.

Jos ajattelemme, että työttömyys on itse aiheutettua tai valittua, päädymme etsimään keinoja asian ratkaisemiseen rangaistuksista. Tällaisesta filosofiasta kumpuaa aktiivimallikin. Olisi reilua sanoa suoraan, että aktiivimalli on kiiltäviin kääreisiin piilotettu työttömyysturvan leikkaus. Positiivinen nimi ei sitä muuksi muuta.

Ei ole oikein, ettei ihmisten toimintakykyä huomioida yksilöllisesti vaan kaikilta edellytetään samanlaista aktiivisuutta, vaikka samalla nähdään, että he tarvitsisivat ohjausta esimerkiksi asianmukaiseen hoitoon, kuntoutukseen, työkyvyn selvitykseen tai muuhun tarpeenmukaiseen palveluun. Työtön kaipaa kohtaamisia työvoimavirkailijan kanssa rangaistuksen sijaan, jotta nämä työllistymisen esteet voitaisiin ylittää. Aktiivimallin epäoikeudenmukaisesta leikkurista on luovuttava, ja työvoimapalveluita on kehitettävä asiakaslähtöisesti.

17.05 Toimi Kankaanniemi ps: Herra puhemies! Ensiksi lämpimät kiitokset kansalaisaloitteen alullepanijoille ja sen allekirjoittaneille. On erittäin tärkeää, että juuri nyt vaalien

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

alla käydään tämä keskustelu ja myös äänestetään ja mitataan, mikä on eduskunnassa tämän epäonnistuneeksi todetun aktiivimallin kannatus eri ryhmien kesken.

Arvoisa puhemies! Minulla oli vaatimattomasti mahdollisuus olla hallitusneuvotteluissa vuonna 2011 ja 2015. Molemmilla kerroilla hallitusohjelmaan kirjattiin tavoitteet työllisyyden parantamisesta. 2011 kirjattiin tavoitteeksi satatuhatta uutta työpaikkaa. Lopputuloks oli se, että tuolla viime vaalikaudella satatuhatta työpaikkaa hävisi ja työttömyys paheni. 2015 kirjattiin tämä 72 prosentin työllisyysastetavoite, ja se on nyt saavutettu. Itse asiassa ne toimenpiteet, joilla se on saavutettu, siltä osin kuin ne ovat kotimaisesta politiikasta riippuvaisia, tehtiin silloin, kun perussuomalaiset olivat vastuussa maan asioista. Sen jälkeen on tehty muun muassa tämä aktivointimalli, leikkuri, joka on siis huonoksi osoittautunut ja valitettavasti tehoton työllisyyden hoitotoimenpide. Mutta tällä vaalikaudella on syntynyt noin 140 000 uutta työpaikkaa, ja se on hieno saavutus. Ja tässä nyt olemme.

Tietysti kaikki muistamme, että silloin 2015 talous maassa oli kaikin osin myös aivan kuralla. Olimme vaarassa tippua luottoluokituksessa useammankin luottoluokittajan toimesta roskalainatasolle, ja se olisi ollut todella vaarallista. Nyt ollaan paljon paremmassa asemassa. Suurelta osin tietysti kiitos kuuluu kansainväliselle talouskasvulle.

Arvoisa puhemies! Hallitusohjelmassa 2015 sivulla 15 on otsake Työn vastaanottamista estäviä kannustinloukkuja puretaan ja rakenteellista työttömyyttä alennetaan. Tämän otsikon varmaan kaikki oppositiopuolueetkin olisivat olleet valmiit hyväksymään. Täällä todetaan ihan tekstinä: ”Hallitus uudistaa sosiaali- ja työttömyysturvaa tavalla, joka kannustaa työn nopeaan vastaanottamiseen, lyhentää työttömyysjaksoja, alentaa rakenteellista työttömyyttä ja säästää julkisia voimavaroja.” Varmaan tämänkin kaikki vielä allekirjoittavat. Sitten täällä on alakohta: ”Hallitus valmistelee 15.10.2015 mennessä vuoropuhelussa työelämän osapuolten kanssa työttömyysturvan uudistuksen sisältäen työn vastaanottovelvoitteen tiukentumisen sekä velvoitteen osallistua aktivointitoimenpiteisiin.” Nämä ovat hallitusohjelman tekstejä, ja mitään muuta täältä ei tästä asiasta löydy.

Totean vain, että se, mihin me silloin 2015 toukokuussa sitouduimme, ei sisältänyt sellankaan tällaista aktivointimallia, minkä sitten hallitus syksyllä 2017 eduskuntaan toi.

Edustaja Arja Juvonen on sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsen, ja hän jätti 8.12.2017 vastalauseen numero 2 sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöön ja siinä esitti tämän hylkyä. Perusteet — luin ne äsken — ovat aika pitkälle ne, mitkä ovat nyt täällä valiokunnan mietinnössä, jopa ihan tässä koko valiokunnan mietinnössä. Eli tästä lyhyesti voi todeta, että homma on epäonnistunut.

Nyt tässä mietinnössä todetaan: ”Tilastotietojen perusteella aktiivimalli näyttää kohdistuvan työttömyysetuuden saajiin ikäryhmittäin ja alueittain epätasa-arvoisesti.” ”Alennettua työttömyysetuutta saaneita oli maantieteellisesti eniten Itä-Suomessa, Uudellamaalla ja Käsivarren Lapissa.” ”Perustoimeentulotuen saajien määrä on kasvanut aktiivimallin käyttöönoton jälkeen.” ”Ensisijaisen etuuden alentaminen aktiivimallin johdosta lisää viimesijaisen toimeentulotuen tarvetta ja myös uusia toimeentulotuen saajia.” Ja edelleen: ”Toimeentulokiriippuvuus nostaa työllistymisen kynnystä ja johtaa helposti työttömyyden pitkittymiseen.” Valiokunta katsoo, että ”aktiivimallissa on epäkohtia”.

Arvoisa puhemies! Kun valiokunta, koko valiokunta siis, mietinnössään toteaa, että ”johtaa työttömyyden pitkittymiseen” ja ”nostaa työllistymisen kynnystä”, kun hallituspuolueet ovat tämän allekirjoittaneet, niin johtopäätöksen pitäisi ehdottomasti olla se, että tästä mallista pitää luopua mahdollisimman pian.

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

Perussuomalaiset ovat nyt jättäneet vastalauseen, jossa pyrimme siihen, että tämä kumotaan ja tehdään oikeudenmukaista, kohtuullista, kaikkia mahdollisimman tasa-arvoisesti kohtelevaa työvoimapolitiikkaa.

17.11 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa puhemies! Kansalaisaloite tuo hyvin näkyväksi sen, että kansalaiset ovat kyllä ymmärtäneet asian, mitä hallitus ei vieläkaan tunnu tajuvan: ihmisten työllistämistä ei edistetä rankaisemalla, sitä edistetään heitä tukemalla.

Hallituksen aktiivimalli on paljastanut, että keskusta, kokoomus ja siniset ovat vieraantuneet työttömien arjesta. Se ei tunnista sitä, että työtä ei välttämättä saa, vaikka kuinka hakisi. Se ei ota huomioon sitä, että mahdollisuus keikkatöihin vaihtelee niin eri alueilla kuin eri aloilla, eikä sitä, että aktiivimalli ei takaa pääsyä ehdot täyttävien palveluiden piiriin, ei vaikka ehtoja on helpotettu. Aktiivimallin ongelma on, että ehtojen täyttäminen ei riipu pelkästään ihmisestä itsestään. Työpaikan saaminen ei ole työnhakijan omassa käsissä. Palveluihin pääseminen vaihtelee paikkakunnittain. Aktiivimalli ei auta ketään onnistumaan työhaussa. Siksi siitä onkin luovuttava kansalaisaloitteen vaatimalla tavalla.

Arvoisa puhemies! Kuten olemme jo tänään keskustelussa kuulleet, aktiivimalli on toteutunut juuri pelätyllä tavalla. Siitä on tullut työttömyysturvan leikkuri. Se pienentää perusturvaa entisestään niiltä, joilla se on jo ennestään ollut liian pieni. Se on leikannut työttömyystukea jopa 150 000 ihmiseltä. Se rankaisee epäreilulla tavalla erityisesti eläkeikää lähestyviä työnhakijoita. Se kohdistuu eri tavalla asuinpaikan mukaan, erityisesti Itä-Suomeen, Uudellemaalle ja Käsivarren Lappiin. Se ei huomioi työkyvyttömiä eikä osatyökyvyttömiä, jotka tarvitsevat hoitoa ja kuntoutusta, eivät sanktioita. Aktiivimalli ja muut sosiaaliturvan leikkaukset ovat sysänneet ihmisiä toimeentulotuelle. Se on myös lisännyt työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymistä. Tämä suunta on väärä. Toimeentulotuki nostaa työllistymisen kynnystä, ja työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisen sijaan pitäisi edistää ihmisten työkykyä. Suomen perusturvan taso on ilman aktiivimalliakin liian matala. Olemme saaneet siitä monet moitteet Euroopan neuvoston sosiaalisten oikeuksien komitealta. Suomi yhtenä maailman rikkaimmista maista rikkoo ihmisten perusoikeuksia. Perusturvaa onkin parannettava, ei leikattava.

Arvoisa puhemies! Vihreiden suunta työllisyyspolitiikan suhteen on toinen kuin hallituksen. Keinot Suomen työllisyysasteen nostamiseksi lähemmäksi pohjoismaista tasoa 75 prosenttiin löytyvät ihan muualta kuin aktiivimallista. Ensin on huolehdittava siitä, että jokaisella on työelämässä tarvittava koulutus ja osaaminen. Jokaiselle on taattava vähintään toisen asteen koulutus, myös niille työikäisille, joilta se puuttuu. Jokaisella on oltava mahdollisuus jatkuvaan oppimiseen läpi koko elämän, olipa sitten töissä tai työelämän ulkopuolella. Toiseksi, on tarjottava työllistämiseen tukea, ei kyykytystä. Työllisyyspalvelut on räätälöitävä ihmisen elämäntilanteen mukaan, ei järjestelmän mukaan. Jokaisen työllistymistä on tuettava hänen omista tarpeistaan lähtien. Palkkatukea on kehitettävä helpottamaan pitkäaikaistyöttömien ja osatyökykyisten työllistymistä. Kolmanneksi, on varmistettava, että töistä jää aina enemmän käteen. Tuloloukkuja on purettava. Nyt lyhyet työkeikat sekoittavat helposti koko perheen talouden, kun ne aiheuttavat katkoksia ja viivytyksiä esimerkiksi asumistukeen. Sivutoimisten yrittäjien oikeus työttömyysturvaan pitää taata. Nyt keikkatyötä tekevä saattaa tulla katsotuksi yrittäjäksi ja menettää työttömyyskorvauksensa.

Tarvitsemme sosiaaliturvan, joka poistaa toimeentulon byrokratialoukut, joka soveltuu kaikkiin elämäntilanteisiin ja antaa ihmiselle vapauden parantaa omaa tilannettaan. Tarvitsemme perustulon. Perustuloon olisi oikeutettu jokainen elämäntilanteesta riippumatta. Se

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

vähentää byrokratiaa, se ei katkea keikkatöiden takia tai elämäntilanteen muuttuessa. Sen varassa on helppo liikkua pätkätöiden, yrittäjyyden, opiskelun ja perhe-elämän välillä. Sen rinnalle on tuotava tiiviit palvelut ja taattava jokaiselle henkilökohtainen apu ja yksilöllinen palvelusuunnitelma. Se myös antaisi TE-toimiston työntekijöillekin enemmän mahdollisuuksia tehdä työtään eli tukea ihmisten työllistymistä. Perustulo ansaitseekin laajemman kokeilun, johon otetaan mukaan useampia ihmisryhmiä, jotta voimme testata sen toimivuutta.

Arvoisa puhemies! Jokainen työtön haluaa työllistyä. Yhteiskunnan tehtävänä on auttaa siinä. Se tapahtuu parhaiten kannustamalla, ei rankaisemalla. Vihreiden mielestä kansalaisaloite olisikin hyväksyttävä ja aktiivimalli kumottava.

17.17 Riitta Mäkinen sd: Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyssä oleva ansiokas kansalaisaloite palauttaa keskustelun jälleen hallituksen työllisyyspolitiikkaan, josta on puhuttu tässä salissa paljon. Niin sanotusta työttömyysturvan aktiivimallista äänestettiin syksyllä 2017, ja laki astui voimaan viime vuoden alussa. Mallin toimivuus ja oikeudenmukaisuus kyseenalaistettiin jo tuolloin niin asiantuntijoiden kuin poliitikkojenkin toimesta. Myös työllisyyden hoidon kentällä toimivat ammattilaiset toivat osaltaan esille huolensa siitä, ettei aktiivimallilla vähennetä pitkäaikaistyöttömyyttä vaan voidaan pahimmillaan lisätä byrokratiaa ja toimeentulotuen kustannuksia.

Malli on nyt ollut käytössä reilun vuoden. Kävimme viimeksi joulun alla kiivaan keskustelun malliin liittyvistä vakavista puutteista, ja työministeri Lindström myönsi jo tuolloin, kuten myöntää edelleenkin avoimesti, että ongelmia on runsaasti eivätkä tulokset ole olleet odotetun mukaisia. SDP vaati mallin kumoamista, mutta hallitus totesi korjaustoimenpiteiden riittävän. Nyt esitetyt korjaukset eivät edelleenkään pureudu ydinongelmiin. Se on nähtävissä jo nyt, ja tätä eivät todennäköisesti tulevat selvitykset tule muuksi muuttamaan.

Aktiivimalli suunniteltiin leikkaamaan suomalaisten työllisyysturvaa. Se vietiin läpi tietäen, ettei käytännön toteuttamisesta ollut jäsentynyttä käsitystä, yhtä vähän kuin sen vaikutuksista tai kustannuksista. Aktiivimalli oli ja on edelleen hallitukselle periaatekysymys. Sen taustalla vaikuttaa näkemys, jossa työttömyys nähdään omana vikana tai heikkoutena sen sijaan, että kyse olisi ensi sijassa työpaikkojen vähyydestä ja työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmista, osaamisvajeesta tai esimerkiksi työkyvyn alentumasta tai sen täydellisestä puuttumisesta. Kyse on myös laajemmasta yhteiskunnallisesta ja työllisyyspoliittisesta asiasta. Mielestäni jokaisella suomalaisella on oikeus työhön, jolla kykenee elättämään itsensä. On hyvin vaikea ymmärtää, miksi Suomeen halutaan tietoisesti rakentaa työtä tekevien köyhien luokka, sillä siihenhän tämä nykyinen silpputöihin pakottaminen auttamatta johtaa.

Aktiivimalli nöyryyttää ihmisiä, joilla on aidosti hätä omasta toimeentulostaan. Se kohtelee työttömiä epäoikeudenmukaisesti maantieteellisesti, sillä palvelujen saatavuus ja yli-päättään mahdollisuudet työllistyä vaihtelevat valtakunnallisesti. Se kohtelee työttömiä epäoikeudenmukaisesti riippuen eri ammattiryhmistä ja aloista. Se kohtelee työttömiä epäoikeudenmukaisesti myös suhteessa ikään. Malli asettaa työttömät työnhakijat keskenään eriarvoiseen asemaan myös suhteessa työkykyyn. Paitsi että aktiivisuuskriteerit ovat olleet epämääräisiä ja vaikeasti tulkittavissa, ne eivät ole huomioineet asianmukaisella tavalla niitä moninaisia tarpeita kuntouttaviin tai muihin työkykyä parantaviin palveluihin. On

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

kohtuutonta vaatia osallistumista sellaisiin palveluihin ja toimenpiteisiin, joita ei ole tarjolla.

Työllisyyden hoidon kentällä on nähty konkreettisesti, minkälaiseen kaaokseen aktiivimalli on johtanut. Se on lisännyt ennen kaikkea byrokratiaa ja työttömien ihmisten hätää toimeentulosta sekä ihmisten henkistä pahoinvointia entisestään. Sitähän nöyryyttäminen ja toivottomuuden tunteet saavat meissä aikaan. Ennen kansanedustajuutta tein vuosia töitä nimenomaan työllisyyden hoidon kentällä. Hallituksen tempoileva työllisyyspolitiikka aktiivimalleineen on vaikeuttanut tuota työtä merkittävästi. Julkisen vallan tulisi toiminnallaan ja lainsäädännöllään auttaa työllistymistä, ei vaikeuttaa sitä.

Työllisyysasteen nostaminen edellyttää valtiolta passiivisen työttömyysturvan leikkauksen sijasta aktiivista työllisyyspolitiikkaa. Sen lähtökohtana rankaisemisen sijasta on kannustavan tuen antaminen ja työttömän tarpeiden huomioiminen. Työllisyyspalvelujen tulee muodostaa kokonaisuus, jossa eri tuki- ja palvelumuodot yhdistyvät niin, että se oma polku työmarkkinoille on mahdollista rakentaa. Kyse on ohjauksesta, oman osaamisen tunnistamisesta, koulutuksesta, kuntoutuksesta, ylipäättään urasuunnittelusta sen nykyaikaisessa muodossa.

Työllisyyden hoidon kenttää tuntevana ja vastuullista, oikeudenmukaista politiikkaa vaativana kansanedustajana kannatan ehdottomasti aktiivimallin kumoamista.

17.22 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! Yli 140 000 suomalaista on allekirjoittanut aktiivimallin kumoamista vaativan kansalaisaloitteen, ja meidän pitää pysähtyä siihen. Emme voi ummistaa silmiämme siltä, että niin iso joukko suomalaisia kokee, että epäoikeudenmukaisuutta kylvetään tällä tavoin kuin nyt tällä hetkellä — se on kuitenkin kaikkien aikojen toiseksi eniten allekirjoituksia kerännyt kansalaisaloite. Myös kyselytutkimuksen mukaan kansalaisten enemmistö haluaa perua aktiivimallin. Pidän ehkä vielä tärkeämpänä, että näiden tutkimusten mukaan — edustaja Vartia, ei ole tieteellistä tutkimusta, mutta kansalaisten mielipide on sen mukainen [Juhana Vartiainen: Vartiainen!] — Vartiainen — tämä koetaan epäoikeudenmukaisena ja tämä pitää perua. Se on ehkä suurimpia asioita, mitä meidän pitäisi täällä kansanedustajina huomioida: kansalaisten mielipide. Ei meidän pidä olla kuoropoikia, jotka huutavat sen mukaan, mitä aina isoon ääneen huudetaan, vaan meidän pitää osata reagoida siihen ja asettaa oma asemamme siihen, mitenkä me haluamme asiaa viedä eteenpäin.

Työttömyys tai työkyvyn menettäminen voi kohdata kenet tahansa meistä. Haluamme uskoa siihen, että ihmisiä kohdellaan oikeudenmukaisesti ja inhimillisesti myös silloin, kun ei ole mahdollisuutta elättää itseään työllä — oli kyse sitten työttömistä, sairaista tai vanhuksista. Tästä olemme varmasti tässä salissa yhtä mieltä. Aktiivimalli toimii koko tätä hyvinvointivaltion perusajatusta vastaan, ja siksi kansalaiset oikeutetusti vaativat sen kumoamista. Tähän ei ole, arvoisa puhemies, tieteellistä tutkimusta, mutta tämä on kansalaisten oma kokemus ja kansalaisten mielipide. Meidän pitää uskaltaa myös kansanedustajina nähdä, kuinka kansalaiset kulloinkin toteavat, mikä on oikein ja mikä on väärin. Me muodostamme lainsäädäntöä Suomessa juuri siltä pohjalta, että meidän pitää osata katsoa, mitä mieltä meidän kansa on. Me olemme täällä sitä varten. Me olemme filteri tai suodatin niin, että me voimme tuoda päätöksentekoon kansalaisten mielipiteet, ja sitä pitää arvostaa.

Arvoisa puhemies! Aktiivimallista ovat erityisesti kärsineet ikääntyneet pitkäaikaistyöttömät, osatyökykyiset ja työttömät. Tämän tärkeän kansalaislakialoitteen myötä meillä on mahdollista valita, jatkammeko näiden ihmisten rankaisemista työttömyydestä vai kor-

jaamme vääryyden. Itse kannatan tämän kansalaislakialoitteen näkemystä siitä, että aktiivimalli tulee hylätä. Tämä ei kuulu suomalaiseen yhteiskuntaan. Emme voi sulkea silmiämme siltä, että kepillä voidaan ajaa ihmisiä töihin, kun pitäisi luoda mahdollisuuksia osallistua yhteiskuntaan, niin että annetaan ensin edellytyksiä osallistua yhteiskunnan toimiin. Tässä aktiivimallialoitteessa on se hyvä pohja, että jokaiselle annetaan myös mahdollisuus osallistua, osaltaan kuntoutua, osaltaan omasta sairaudestaan tai muusta huolimatta olla osa yhteiskuntaa.

Kun aktiivimalli tuli meille tänne, hallituspuolueet halusivat sen toteuttaa, ja nyt me olemme tässä. Jos tässä nyt jotain voisi tehdä, se olisi se, että tulisi itku, tippa silmään, koska olemme tässä kohtaa pohtimassa sitä, mikä on heikommassa asemassa olevan ihmisen mahdollisuus olla osa yhteiskuntaa ja mitä me olemme tarjoamassa heille.

Arvoisa puhemies! Olin melkoisen pitkän puheenvuoron kirjoittanut, mutta jätän tämän kaiken tähän, koska uskon, että täällä on käyty erittäin hyvää keskustelua debatissa. Olisin halunnut, että hallituspuolueitten kansanedustajat olisivat olleet täällä enemmän edustettuina, jotta me olisimme voineet käydä rakentavaa keskustelua siitä, kuinka asioita voidaan korjata. Meillä täällä taitaa olla kaikilla yhteinen tahto siitä, että me emme halua kehtää syrjäyttää — mutta aktiivimalli syrjäyttää.

17.29 Tarja Filatov sd: Arvoisa puhemies! Aktiivisuus on positiivinen sana, ja aktiivinen työvoimapolitiikka kuuluu pohjoismaiseen ajatteluun, jossa työttömyyden sattuessa valtio tai kunta auttaa ei pelkästään rahallisesti, vaan myös palveluiden avulla, kuten vaikkapa työnvälityksellä, koulutuksella, tukityöllä tai kuntoutuksella, jos työkyvyssä on ongelmia.

Tämä työttömyysturvan aktiivimalli on oikeastaan valtion passiivimalli. Se jättää valtiolle passiivisen roolin. Valtion ei tarvitse tarjota työpaikkaa, ei edes aktiivitoimia. Filosofia korostaa sitä, että valtiolla ei ole vastuuta työttömän auttamisesta ja että työttömyys on ihmisen omaa syytä. Jos työtön kieltäytyy tarjotusta työstä, niin mielestäni ei ole kohtuutonta, että hänen työttömyysturvaansa leikataan. Mutta mielestäni on kohtuutonta, että työttömyysturvaa leikataan, jos ihminen ei löydä työtä. Siitähän koko turvassa on kysymys: jos ei ole työtä, niin silloin saa työttömyysturvaa. Mutta tässä lähdetään siitä, että jos ei löydä työtä, niin työttömyysturvaa leikataan.

Työttömyysturvan aktiivimallin perumista vaativa kansalaisaloite syntyi ihmisten epäoikeudenmukaisuuskokemuksesta. Ja nyt kun tässä valiokunnan mietinnössä ei itse asiassa edes esitetä niitä korjausvaateita, joita tässä salissa on sekä hallituksen että opposition suulla moneen kertaan sanottu ja joita ministeritkin ovat tunnustaneet, että laki vaatisi, se mielestäni vähättelee aloitetta. Olisi ollut suotavaa, että olisi edes linjattu ne kipeimmät korjaustarpeet, joita tässä laissa kiistatta on. Osa hallituspuolueiden edustajista on sanonut, että tähän on tehty jo ne tarvittavat korjaukset. Koulutusta on hieman laajennettu, mutta muita korjauksia ei ole tehty.

Jos ajattelemme vaikkapa sitä Kerättären ja Oivon raporttia, näitä vastaavia on tehty aikaisemminkin ja niiden tulokset ovat itse asiassa olleet hyvin samansuuntaisia. Tällä hetkellä työttömistä noin 30 000 arvioidaan työkyvyttömiksi. Itse asiassa työkyvyttömien joukko, heidän suhteellinen osuutensa, vähän vaihtelee sen mukaan, olemmeko me noususuhdanteessa vai laskusuhdanteessa. Jos on hyvä työllisyystilanne, niin suhteessa näitä ihmisiä pitkäaikaistyöttömistä on enemmän, jos on taas huono tilanne, niin silloin vähemmän, koska pitkäaikaistyöttömyyteen ajautuu myös hyvin työkykyisiä ihmisiä.

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

Jos meillä on 30 000 ihmistä, jotka eivät ole työkykyisiä, niin ei kerta kaikkiaan ole kohtuullista vaatia, että heidän pitää löytää keikkatöitä tai heidän pitää työllistyä, jotta heidän työttömyysturvaansa ei leikata. On kohtuullista, että osoitetaan aktiivitoimia, mutta läheskään kaikille heille niitä ei ole pystytty osoittamaan. Ja kohtuutonta on se, että kun nämä 30 000 ihmistä tarvitsisivat terveydellistä kuntoutusta, niin tuo terveydellinen kuntoutus, Kelan kuntoutus, ei kelpaa aktiivisuuden osoitukseksi. Se on se ensimmäinen asia, joka tässä laissa olisi pitänyt korjata. Jos ihminen on sairas, niin hänen pitää päästä terveydellisiin toimenpiteisiin eikä häntä pidä osoittaa työvoimapoliittisiin toimenpiteisiin, jotka ovat täysin vääriä. Jos esimerkiksi päihdeongelmista kärsivä työtön menee päihdekuntoutukseen sen sijaan, että hän menisi kuntouttavaan työtoimintaan, jossa välttämättä ei aina päihdeosaamista ole tarjolla, niin hän menettää työttömyysturvansa, ja näin ei voi olla. Ihminen pitäisi osoittaa juuri siihen toimenpiteeseen, joka juuri hänelle on oikea. Suomessa on tapana sanoa, että yrittänyttä ei laiteta, mutta tämä laki laittaa ja hyvin pahalla tavalla.

Ministeri — itse asiassa aivan oikein — haastoi tässä keskustelussa myös sitä, mitä sitten pitäisi tehdä, mikä olisi se vaihtoehto. Vaihtoehto on palvelu. Itse asiassa tutkimukset osoittavat sen, että kepeistä ja porkkanasta kumpikaan ei oikeastaan toimi hirveän hyvin. Jos katsomme vaikkapa perustulokokeilua, mikä hallituksella on ollut, siinä on kaikki kannustimet työllistyä, koska jokaisen euron saa itsellensä, mutta työllistymistuloksia ei juurikaan ole tullut, vaikka jokaisen euron saisi itsellensä. Mutta sen sijaan jonkin verran hyvinvointituloksia on tullut. Elikkä kun ihmistä ei ahdisteta, niin hän voi paremmin.

Ja jos me toisaalta katsomme tätä niin sanottua aktiivimallia, niin sen leikkuri ei ole auttanut vaikeassa asemassa olevia ihmisiä työllistymään, koska heillä ei välttämättä ole kykyä löytää työtä tai ei ole kykyä tehdä työtä, eikä heille sopivia aktiivitoimiakaan ole. Ja jos niitä olisi, niin niitä ei välttämättä tarjota eikä niitä ole saatavilla. Sen sijaan olisi järkevää, että ensin arvioitaisiin ihmisen työkyky, ja jos työkyky on kohdallaan, niin silloin työhaakuvelvoite tietyin reunaehdoin ja työn vastaanottovelvoite on paikallaan, lyhyenkin työn. Reunaehtona pitää tietenkin olla se, että esimerkiksi lapset saa varhaiskasvatukseen. Tähän hallituksen subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajoittaminen on iskenyt kovalla kädellä, ja moni työtön, joka saisi niitä keikkatöitä, ei saa lastansa kokoaikaiseen päivähoitoon, vaikka tarvitsisi, ja joutuu sen vuoksi kieltäytymään tietyistä työtehtävistä.

Jos ajatellaan tätä aktiivimallia, niin eniten se on työllistänyt Kelan virkailijoita. Itse asiassa hallituksen esityksessäkin jo todettiin aika suuret kustannukset, jotka tulevat tämän byrokratian pyörittämisestä, ja sen jälkeen on vielä lisätty rahaa niiden virkailijoiden toimenpiteisiin, jotka vain käsittelevät siis papereita ja tätä työttömyysturvaetua, eivät auta asiakkaita. Tämä raha olisi pitänyt kohdentaa palveluun ja henkilökohtaiseen apuun.

Osatyökykyisten tai työkyvyttömiä kohdalla pitäisi turvata henkilökohtainen palvelu, jossa kartoitetaan työnsaannin esteet ja puututaan niihin. Osalla riittää, että työkykyä kompensoidaan palkkatuella, ja jos alenema on pysyvä, niin silloin myös tuon palkkatuen pitäisi olla pysyvä. Passiivista työttömyysturvaa voidaan käyttää paremmin aktiivisena palkkatukena, niin kuin vaikka SDP on Rinteen mallin mukaisesti esittänyt.

Jos työkyvyssä taas on isoja ongelmia, niin silloin tarvitaan aktiivitoimia, jotka ovat enemmän valmennusta, kuntoutusta ja työkykyä parantavia toimia. Terveysten ylläpitoon tai parantumiseen liittyvät toimet pitää ehdottomasti laskea aktiivitoimiksi, ja näiden laatua ja määrää on lisättävä. Jos työkyky taas on kokonaan menetetty, niin silloin pitää saada apua, jotta aidosti pääsee työkyvyttömyyseläkkeelle.

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

Aktiivitoimien kirjoa pitää laajentaa nykyisestään. Ministeritkin sanoivat julkisuuteen silloin, kun tämä malli tuli, että talkootyö tai vapaaehtoistyö riittää aktiivitoimeksi. No, ei riitä. Olisi pitänyt perehtyä siihen esitykseen, jota oma hallitus esitti. Eikä riitä vielä, koska näitä korjauksia lakiin ei ole tehty. Osallistuminen vaikkapa kansalaisopiston kursseille tai vapaaehtoistyöhön olisi syytä rinnastaa aktiivitoimiin sen vuoksi, että se pitää yllä ihmisen hyvinvointia ja pitää yllä ihmisen työkykyä. Edustaja Vartiainen sanoi, että ei saisi osallistua sellaisille kursseille, jotka eivät suoraan työllistä, mutta entäpä, jos ne pitävät elämänhallinnan kunnossa? Sillä on oma arvonsa meidän sosiaalipolitiikan näkökulmasta, vaikka ei ehkä samaa arvoa työllisyyspolitiikan näkökulmasta.

Työvoiman moniammatilliset palvelukeskukset hallitus on lakkauttamassa, vaikka ne ovat Euroopan tasolla palkittu malli ja ne ovat olleet juuri sitä monialaista ammatillista yhteistyötä, jota itse asiassa tarvitaan, jossa terveydenhuolto, sosiaalitoimi ja työvoimapolitiikka muodostavat ehjän kokonaisuuden ja jossa silloin, kun se parhaalla mahdollisella tavalla toimii, ihminen saa myös juuri sitä apua, mitä tarvitsee.

Lisäksi me tarvitsemme paljon laajempaa ja parempaa välityömarkkinat, joissa paino on sanalla ”työ”, ei pelkillä ikään kuin toimenpiteillä, jotka ovat jotakin muuta, tai palvelumarkkinoilla. Meillä on iso osa osatyökykyisiä ihmisiä, jotka pystyisivät antamaan oman työpanoksensa yhteiskunnalle, mutta he eivät siinä markkinaehtoisesti onnistu vaan tarvitsisivat pysyvämpiä tukimuotoja.

Ylipäätään palkkatuki pitäisi rakentaa sen mukaan, mikä ihmisen työkyvyn alenema on, sillä tavalla, että se voisi olla vaikkapa joku prosenttiosuus tuosta työkyvyn alenemasta, koska tällä hetkellä usein jätetään käyttämättä vammaisten ihmisten palkkatuen ikään kuin uusintaminen, edellytetään siihen väliin työttömyysjaksoja, kun tukirahaa ei ole tarpeeksi käytössä.

Ja viimeisenä, eikä suinkaan vähäisimpänä, on perusturvaremontti. Tämän uudistuksen ajatus oli lisätä keikkatöiden vastaanottamista, mutta se ei puuttunut siihen kaikkein tärkeimpään, siihen byrokraloukkuun ja sosiaaliturvan pyöritykseen, johon ihmiset joutuivat silloin, kun he keikkatöitä vastaanottavat, ja tämä puoli on korjattava.

17.39 Matti Semi vas: Arvoisa puhemies! Totta on, että tämä aktiivimalli on epäoikeudenmukainen, senhän jo ministeri Lindströmin todisti tuossa puheessaan, etenkin kun minä kysyin tästä mahdollisuudesta ottaa työntekijöitä palkkatukityöhön. Työllisyysmäärärahoja on jäänyt meillä käyttämättä parinakin vuonna johtuen siitä rajoituksesta, mikä meillä on näitten yhdistyksien työllistämismahdollisuuteen. Siellä on tarjolla paljon hyvää työtä, mikä aktivoi ihmisiä eteenpäin tekemään työtä ja hankkimaan ammattia itselleen ja jopa pitämään yllä työkuntoa.

Mutta se asia, mitä minä harmittelin tässä aktiivimallihommassa, on se, mikä nähtiin taas kerran, että tähän hallitukseen luottaminen on aika heikossa jamassa. Jos mietitään kiky-sopimuksen solmimista ja sen aikaansaamista, siinä vaiheessa sovittiin, ettei tule heikennyksiä. Ja nythän tämä heikennys, mikä lyötiin, lyötiin ihan suoraan näille heikoimmille osapuolille: katsottiin, että heikoimmilta on varaa ottaa, ja otettiin sieltä poikkeen. Jos miettii, että meillä on jo 140 000 työtöntä, joihinka tämä on iskenyt, niin on todella kovasti heikkojen asemaa heikennetty todellisuudessa. Näin minun mielestäni hallitus on menettänyt sen suhteen luottamuksen, niin että sen sanaan ei voi luottaa, lupasivat he mitä tahansa. He aina vetävät välistä ja huolehtivat siitä, että heikompiosaisilla on heikompi tilanne ja heikommat olosuhteet jatkossa olla.

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

17.40 **Leena Meri ps:** Arvoisa herra puhemies! Täällä on tullut esille se, että tämä on historian toiseksi eniten allekirjoituksia saanut kansalaisaloite, elikkä lähes 141 000 kansalaista on ollut tätä mieltä. Oikeastaan lukisin näitä perusteluita ihan lyhyesti tästä kansalaisaloitteesta.

Allekirjoittaneet henkilöt ovat sitä mieltä, että työttömyysturvaa siis leikataan aina, kun työnhakijan ponnistukset oman työllisyytensä edistämiseksi eivät ole tuottaneet tuloksia. Elikkä henkilöt kokevat näin, että vaikka kuinka ponnistelet, niin siitä huolimatta leikataan. Edelleen tässä aloitteessa todetaan, että työnhakija ei kuitenkaan päästä rekrytointiprosessin tuloksista. No, se on totta. Haastatteluissa työnantaja päättää, kenet hän ottaa. Työnantaja näistä päättää. Edelleen siellä todetaan, että työnhakija ei myöskään päästä siitä, onko omalla kotiseudulla hänen urasuunnitelmiaan tukevia työllisyyspalveluita edes tarjolla, saatikka siitä, tuleeko hän valituksi hänen hakemiinsa palveluihin, vaan TE-toimisto päättää molemmista. — Nämä ovat niitä keskeisiä asioita: ihan tavallisen kansan suulla sanottu suomeksi ja suoraan, mistä tässä on kysymys.

Työ- ja tasa-arvovaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Filatov piti hyvän puheenvuoron, jonka allekirjoitan, siitä, että totta kai aktiivisuus on hieno asia ja kaikkihan me haluaisimme olla aktiivisia kansalaisia, ja tunnen monia nuoria ja iäkkäämpiäkin, jotka kokevat ahdistuneisuutta ja toimettomuutta. He haluaisivat olla osallisia yhteiskunnassa. Aika harva valitsee sen tien, ettei halua osallistua mihinkään, mutta jos sellaisia henkilöitä on... Ministeri Lindström kertoi, että TE-toimistoissa käydessään sellaiset ihmiset, jotka eivät ole hakenneet koskaan töitä, ovat aktivoituneet, niin jos hän tarkoitti näitä henkilöitä, niin ehkä hyvä näin. En nyt ole nähnyt näitä hänen keskustelujaan enkä tilastojaan enkä tiedä oikeastaan, mitä hän tarkoittaa, mutta olen itsekin sitä mieltä, että jokainen tekee sen voitavansa, on se sitten lyhyempää tekemistä, se voi olla osallistumista vapaaehtoistyöhön, opiskeluun, ja osa näistä toimenpiteistä on täysin mahdottomia tällä hetkellä.

Edustaja Vartiainen on hyvin perillä asioista ja tuntee tilastot, mutta siitä täytyy kyllä nyt olla hieman ihmeissään, että onko todella kaikilla hallituspuolueilla sama ajatus. Kun ihminen yrittää aktiivisesti päästä elämään kiinni vaikka jonkinlaisella vapaaehtoistyöllä, hän kokee onnistumisen tunteita, ei sitä kautta syrjäydy, innostuu ja sitä kautta ehkä työllistyy, ja se voi olla pidempi jatkumo. Se ei ehkä ole niin suoraviivainen taloustieteilijän näkökulma, vaikka varmasti niistä tilastoista tiedättekkin hyvin paljon.

Olen itse perustuslakivaliokunnan jäsen, ja tänään jatkamme toisen asian parissa, joka on myös iso asia, eli sote-uudistus, mutta tämän osalta totesimme marraskuussa 2017, että tätä lakia tulisi muuttaa. Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että se on vakiintuneesti korostanut, että etuuden epäämisen pitää olla asiallisesti perustellussa suhteessa siihen, minkälaisia työllistymisen edistämistä tarkoittavia toimintoja on ollut tarjolla ja mitä työttömänä olevan henkilön syyksi voidaan lukea. Silloin todettiin voimassa olevasta laista, että nyt arvioitavassa hallituksen esityksessä on sitä vastoin sen omien perusteluidenkin mukaan kysymys ”kaavamaisesta laskusäännöstä” vailla yksilöllistä harkintaa.

Itse olen myös lakimies ja koen, että jos jonkintyyppisiä sanktioita ja rangaistuksia tulee, niin kuin tämä leikkuri tässä on henkilölle, jota nyt tämä laki ei koe aktiiviseksi, niin siinä pitäisi olla yksilöllistä harkintaa mukana. Näin me kai oikeusvaltiossa haluamme ajatella, että ei lopputulos voi kaikissa tapauksissa olla aina sama, tekipä ihminen mitä tahansa.

Perustuslakivaliokunta on todennut, että tähän lakiehdotukseen tulee tehdä muutoksia ja varmistaa se, että täytyy voida yksilöllisesti harkita, ettei se aina ole tämä kaavamainen

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

leikkuri, ja tämä olisi pitänyt poistaa. On hyvin harmillista, että tämmöistä ei tehty, ja oikeastaan jään miettimään nyt, kun me menemme jatkamaan iltaa tuonne, kun me keskustelemme siitä, minkä painoisia valtiosääntöoikeudellisia huomautuksia meidän tulisi perustuslakivaliokunnassa tehdä: meillä on edellytys, että me vaadimme, että tämä muutos tulee tehdä, tai muuten sitä ei voi käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä, ja sitten meillä on näitä toisenasteisia valtiosääntöoikeudellisia huomautuksia, joita ei oikein tunnuta otettavan vakavasti. Tämä onkin semmoinen keskustelun paikka, mitä meidän täytyy ryhtyä miettimään, että mikä se perustuslakivaliokunnan rooli on: jos me annamme vain sellaisia huomautuksia, jotka eivät ole lainsäätämisyjärjestyskysymyksiä, niin eikö niitä sitten enää huomioida lainkaan, vai kirjoittelemmeko me niitä siellä lämpimiksemme, että niistä voi sitten myöhemmin itse kukin vain ja ainoastaan keskustella?

Edustaja Filatovilla oli tuossa hyvä puhe, mutta ainoa asia, mikä minulla pikkusen särähti korvaan, oli se, että hän totesi tästä subjektiivisen päivähoito-oikeuden leikkauksesta, että henkilö ei voi ottaa töitä vastaan, kun hän ei voi pitää lapsia jatkuvasti päivähoidossa. Itse kyllä ajattelen näin, että ei kai se niinkään voi olla, että henkilön, joka on työtön, velvollisuus olisi pitää lapsia aina tarhassa, jotta henkilö voisi ottaa muutamankin työtunnin vastaan. Jotenkin tämä ajatus minusta tuntui oudolta. Itse katsoisin mieluummin niin, että henkilö valitsee, miten hän haluaa elämässään toimia, haluaako olla lapsien kanssa kotona — sehän on etuoikeus olla lasten kanssa kotona — vai haluaako, että he ovat päivähoidossa koko päivän tai sitten sen 20 tuntia, minkä jokainen nyt jo saa. Silloin tämä päivähoito ei ole tavallaan pelkästään tätä työllistämispolitiikkaa, vaan se on perhepolitiikkaa. Silloinhan se voisi olla näin, että jos sitä lasta ei saa hoitoon — meillä Hyvinkäällä on vakuutettu, että saa, olen siellä kaupunginhallituksessa tätä kysynyt — niin silloin se voisi olla perusteltu syy sille, ettei ole voinut esimerkiksi seuraavaksi päiväksi lähteä töihin. Mutta en minä näe sitä niin, että lasten täytyy olla aina päivähoidossa sen vuoksi, että siellä voi olla urhea soturi valmiudessa 24/7 vastaanottamaan työtä. Eli tästä olen eri mieltä.

Mutta tämä on ilmeisesti se päivä, kun hallitukselle ei mikään riitä, ja olen ehdottomasti [Puhemies koputtaa] sitä mieltä, että tähän täytyy tehdä tämä yksilöllinen harkinta. Se on kaiken edellytys.

17.48 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Muuten edustaja Meren puheenvuorosta olen samaa mieltä mutta en tästä päivähoito-osiosta, kun siihen tuli nyt tämä aktiivimallilinkki. Kun tämä jo ennestään lisää byrokratiaa, niin vielä sellaisen byrokratian lisääminen, että mikäli et kunnalta saa kokopäiväistä päivähoitoa lapsellesi, niin se olisi syy päästä aktiivimallileikkurista pois. Tämä ei ole oikea polku. Oikea polku on purkaa tämä aktiivimallileikkuri, ja myös oikea polku on purkaa tämä epäoikeudenmukainen päätös siitä, että työttömien lasten oikeutta kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen on rajattu, koska itse ajattelen niin, että tässä maassa kaikki lapset perhetaustasta riippumatta ovat yhtä arvokkaita.

17.49 Leena Meri ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minähän en todellakaan sanonut, etteivät kaikki lapset ole yhtä arvokkaita, vaan minähän sanoin, että on kunnia ja ilo, että saa lapsia hoitaa kotona. Totesin vain sen, minkä käsityksen minä sain edustaja Filatovin puheesta, että olisi parempi, että lapsi olisi hoidossa koko ajan, ettei se ainakaan olisi este.

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

Minunkin mielestäni on erittäin toivottavaa, että jos tätä aktiivimallia ei saada kumotua, hallitus nyt olisi ainakin korjannut juuri näitä virheitä, joka tämäkin on, että jos et sinä saa lapsia päivähoitoon, tai se on ihan samanlainen force majeure, jos sinulla ei ole liikennevälinettä tai liikennemahdollisuuksia. Semmoinenhan meillä yleisestikin yhteiskunnassa on.

Mutta en halua mennä siihen, että ihmisten täytyy viedä lapset hoitoon sen takia, että me teemme sellaista työllisyyspolitiikkaa. Meillä on työllisyyspolitiikka nähty välineenä sille, että me voimme melkein velvoittaa ihmisiä siihen, että pitää viedä lapset hoitoon. Jos joku haluaa hoitaa kotona, niin annettakoon ja suotakoon hänelle mahdollisuus. Se ei väheksy ollenkaan lapsien yhteisiä oikeuksia.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Puhujalistaan.

17.50 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Tänään käsittelyssä oleva kansalaisaloite kertoo siitä, että kansalaiset ovat havahtuneet yleistä oikeustajua ja moraaliakin vastaan kysymään, onko tämä aktiivimalli sellainen, joka on tämän ajan yhteiskunnassa oikeudenmukainen tapa hoitaa työllisyyspolitiikkaa. Asia on vaikea, ja itse olen sillä kannalla, että tämä aktiivimalli pitäisi hylätä. Valiokunnassa käsiteltiin tätä asiaa hyvin perusteellisesti, kuitenkin suhteellisen napakalla aikataululla. Minusta valiokunnan perustelut, jotka tässä esitetään eduskunnalle, ovat kyllä yksityiskohdissaan sellaisia, jotka puhuttelevat.

Ensinnäkin sosiaali- ja terveystyövaliokunta kiinnittää huomiota siihen, niin kuin perustuslakivaliokunnankin lausunnossa todetaan, että aktiivisuusedellytyksen täyttämiseen vaikuttaa työttömän työnhakijan oman aktiivisuuden lisäksi tosiasiallisesti myös se, että eri alueilla on tarjolla erilainen määrä työpaikkoja ja niiden laadussakin on eroa. Tältä osin tuo on tärkeä havainto.

Perustuslakivaliokunta kiinnitti huomiota jo aikoinaan, kun tätä aktiivimallia eduskunnassa säädettiin, siihen, millä tavalla voisi turvata tämän mallin oikeudenmukaisuuden. Silloin perustuslakivaliokunta ei esittänyt sellaista lukkoa, joka olisi laitettu ponneen taakse ja jossa olisi selkeästi haettu ratkaisua tähän, vaan pyysi perustelemaan sitä, miten voidaan välttää se, että kävisi niin, että sanktiona käytetty etuuden evääminen tapahtuisi sellaisissa tilanteissa, joissa ihmisellä ei olisi ollut toimintoja tarjolla tai työttömän henkilön syyksi olisi voitu lukea sellainen syy, joka on kohtuuton.

Tältä osin perustuslakivaliokunta kiinnitti minusta ihan oikeaan asiaan huomiota. Etuuden tason leikkaamisen ei tulisi olla kytketty sellaisiin asioihin, joihin työnhakija ei voi vaikuttaa. Eli näin ollen etuuden tason tulisi olla kytköksissä siihen, että työnhakijan vaikutuspiirissä ovat kaikki ne keinot ja mahdollisuudet, joilla sitten voi pitää huolta siitä, että tämä etuus olisi saatavilla. Näitä korjausvaihtoehtoja on nimenomaan se, mitä tässä kansalaisaloitteessa esitetään, että tämä nykyinen aktiivimalli hylättäisiin juuri sen vuoksi, että ihmisillä ei ole tosiasiallista mahdollisuutta koko Suomessa aktivoitua sillä tavalla kuin tässä aktiivimallissa tällä hetkellä vaaditaan. Siitä on olennaiset tiedot saatavilla tässä valiokunnan mietinnössä.

Kun te katsotte näitä tilastotietoja, joita valiokunnalle on toimitettu tämän asian käsittelyn yhteydessä, niin tätä alennettua työttömyysetuutta sai tosiasiallisesti ensimmäisellä aktiivimallin tarkastelujaksolla noin 150 000 henkilöä, ja kun tarkemmin katsotaan, niin heistä työmarkkinatuen tai peruspäivärahan saajia oli 38 prosenttia. Se on siis yli joka kolmas. Tämä on vakava viesti meille kysyä, onko tämä etuuden taso tosiasiallisesti kytketty sellaisiin

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

työnhakijan vaikutuspiirissä oleviin ehtoihin, että niihin voi itse vaikuttaa. Kyllä näyttää siltä, että näin ei ole. Tämä on vakava, vakava viesti. Ja jos otetaan huomioon se, kuinka moni näistä alennetun ansion saajista on ansiopäivärahalla, niin heitäkin on 32,8 prosenttia, joten voi sanoa, että noin joka kolmas.

Joten jälleen kerran herää se kysymys, joka perustuslakivaliokunnan lausunnossa on esitetty: onko tämä aktiivimalli liian kaavamainen käytäntö toteuttamaan sitä, että ihmiset aktivoituisivat? Pikemminkin kysymys on hyvin passiivisesta mallista, koska valtiolla ei ole velvollisuutta tarjota minkäänlaisia aktiivitoimia, vaikka henkilö nimenomaan sitä haluaisi. Ei siis ole olemassa subjektiivista oikeutta siihen, että voisi aktivoitua, mutta sen sijaan on raskas velvollisuus myöskin etuuden leikkaamisen uhalla siihen, että pitää aktivoitua. Siitä huolimatta se ei ole aina mahdollista, joten työnhakijalla pitäisi olla toiseksi mahdollisuus aktivoitua muulla tavalla, jos nämä perinteiset aktivointikeinot eivät ole käytettävissä. Myöskään tällaista ratkaisua ei esitetä. Se olisi siis toinen ratkaisu tälle aktiivimallille. Itse kannatan tätä kansalaisaloitteen ratkaisua, jossa käytännössä hylättäisiin tämä esitys.

Valiokunnassa selvisi myöskin, että perustoimeentulotuen saajien määrä on kasvanut aktiivimallin käyttöönoton jälkeen. Tuota kasvua on edelliseen vuoteen verrattuna 7,4 prosenttia. Valiokunta toteaa yhdellä suulla, että on selvää, että ensisijaisen etuuden alentaminen aktiivimallin johdosta lisää viimesijaisen toimeentulotuen tarvetta ja myös uusia toimeentulotuen saajia. Tämäkin on hyvin vakava kysymys. Näin ollen eduskunta ihan oikein täällä salikeskustelussa aikoinaan edellytti, että kun sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö tämän salin läpäisee, eduskunta vaatii, että tätä uudistusta tulee seurata tarkasti ja tarvittaessa laajentaa keinoja, joilla aktiivisuusedellytyksen voi täyttää, jos ilmenee, etteivät ehdotetut keinot ole riittäviä estämään aktiivisesti työnhakua tai palveluun pääsyä yrittäneen työnhakijan joutumista vähennetylle etuudelle.

Nyt on valitettavasti sanottava, että ei tämä kyllä kovin vakuuttavaa ole noin eduskunnan näkökulmasta. Kun katsotaan tätä eduskunnan tiukkaa yhteistä tahtoa, niin siltä osin aktiivimallin kehittäminen on jäänyt tässä tilanteessa vielä valitettavasti kesken. Mutta hyvää on se, että valiokunta pitää hyvänä, että näihin epäkohtiin nyt kiinnitetään huomiota, ja toteaa, että aktiivimallissa on epäkohtia. Lopputuloksena valiokunnassa ollaan eri mieltä siitä, mikä olisi tähän kansalaisaloitteeseen päätösehdotus. Toiset haluavat hylätä tuon kansalaisaloitteen, toiset hyväksyä. Itse kuulun näillä perusteluilla siihen porukkaan, joka [Puhemies koputtaa] tämän kansalaisaloitteen haluaisi kuitenkin hyväksyä.

17.57 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Kuten edellä jo varsin hyvin on käynyt ilmi, myös perussuomalaiset kannattavat tätä yli 140 000 suomalaisen allekirjoittamaa kansalaisaloitetta aktiivimallin kumoamiseksi.

Tämän aktiivimallin sekä periaatteellisesti että myös käytännössä suurin ongelma on nimenomaan se, että malli rankaisee työttömiä työnhakijoita epäonnistumisesta työnhaussa tai työllistymistä tukevaan palveluun pyrkimisessä huolimatta siitä, miten kovasti he yrittävät. Tällainen mentaliteetti ei kyllä sovi lainkaan suomalaiseen ajattelutapaan, jossa kaveria ei jätetä pulaan vaikeassakaan tilanteessa. Mutta näin hallitus kuitenkin näyttää monelle pienituloiselle työttömälle tekevän, mikä käy tilastoistakin ilmi.

Kuten tässä perussuomalaisten vastalauseessa todetaan, THL:n asiantuntijalausannon mukaan esimerkiksi perustoimeentulon hakijoiden määrä on kasvanut merkittävästi aktiivimallin käyttöönoton jälkeen. Valitettavasti tämä tieto ei tule meille opposition edustajille oikeastaan minkäänlaisena yllätyksenä, koska muun muassa siitä varoitimme useaan ot-

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

teeseen hallituksen ministereitä joulukuussa 2017 monien muiden jo tuolloin havaittujen ongelmien tavoin. Näihin ongelmiin kuuluvat esimerkiksi alueellisen yhdenvertaisuuden puute sekä työttömyysetuuksien leikkausten kohdistuminen erityisesti ikääntyviin ja vajaakuntoisiin työttömiin. Tämähän on todettu selkeästi myös valiokunnan mietinnössä.

Arvoisa puhemies! Tarkastelussa on käynyt ilmi, että vähintään kolmannes työttömyysetuuksien saajista on joutunut tämän leikkurin kohteeksi. Uskallan kuitenkin väittää, että suuri enemmistö heistä on tehnyt voitavansa päästäkseen töihin, mutta eivät siitä huolimatta ole siinä onnistuneet. Jopa ministeri Lindström on todennut julkisesti, että monet työttömät ovat joutuneet kärsimään heille osoitettujen palveluiden vähäisyydestä ja ovat joutuneet aktiivimallin leikkurin kohteeksi. Tästä kaikesta huolimatta hallitus ei näytä vieläkään olevan valmis kumoamaan epäoikeudenmukaiseksi koettua ja havaittua aktiivimallia, joka suhtautuu työttömiin kaavamaisesti ilman yksilöllistä harkintaa.

Arvoisa puhemies! Totean tähän loppuun, että perussuomalaiset ovat esittäneet lukuisia keinoja työllisyyskehityksen parantamiseksi siten, että työpaikkojen määrää saataisiin lisättyä. Esittämiimme keinoihin kuuluvat muun muassa järkevästi kohdennettu koulutus, pienen- ja keskituloisille kohdennetut veronalennukset sekä toimet yritystoiminnan aloittamisen ja uusien työntekijöiden palkkaamisen helpottamiseen. Työttömyydessä on kyse ensisijaisesti työpaikkojen puutteesta, ei työttömien laiskuudesta.

18.00 Antti Lindtman sd: Arvoisa puhemies! Sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä tukee tätä yli 140 000 suomalaisen allekirjoittamaa kansalaisaloitetta ja syvästi epäoikeudenmukaisen aktiivimallin leikkurin poistamista. Siitä tässä käsittelyssä on tänään kysymys, että aktiivimalli, joka on osoittautunut toimimattomaksi ja syvästi epäoikeudenmukaiseksi, tulee purkaa. Sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä tukee ja seisoo näiden ihmisten takana, joista useat ovat liikkeellä sen puolesta, että Suomi pidetään yhteiskuntana, jossa kaikki pidetään mukana, eikä sellaisena yhteiskuntana, jossa ensimmäiseksi leikataan heiltä, joilla jo ennestään vähiten on, heiltä, jotka jo ennestään ovat puolet tuloistaan menettäneet, ja heistä vielä juuri heiltä, jotka ovat kaikkein heikoimmassa asemassa.

Arvoisa puhemies! Niin sanottuun aktiivimalliin sisältyy monta erittäin epäoikeudenmukaista yksityiskohtaa. Ministerit täällä sanovat, että näitä korjataan — mutta ei ole korjattu, ja seuraavankin tarkastelujakson jälkeen taas kymmeniltätuhansilta suomalaisilta työttömyysturvaa leikataan.

On todella epäoikeudenmukaista, että niiltäkin ihmisiltä, jotka sairauden vuoksi ovat menettäneet oikeutensa, joilla on tullut sairaspäivärahojen katto täyteen ja jotka ovat pudonneet työmarkkinatuella, sairailta ihmisiltä, työttömyysturvaa leikataan. Ottaisiko edustaja Vartiainen sairaan ihmisen töihin? [Juhana Vartiainen välihuuto] — He, joilla on tullut sairaspäiväraha täyteen, putoavat työmarkkinatuella. Hekin ovat tämän teidän leikkurin piirissä. — Heistä jopa 17 000:lla on työsuhde mutta ei työkykyä, ja silti hallitus sanoo: mene töihin, ja jos et mene, me leikkaamme. Onko tämä oikein? Ei ole, ja nyt kun hallituksen kylmä linja on se, että tämä kansalaisaloite tullaan äänestämään ilmiselvästi nurin, niin tämä jää nyt kansalaisten käsiin ja tarvitaan muutos seuraavien vaalien jälkeen.

Kaikkein epäoikeudenmukaisinta on se, että tämä kohdistuu myös 30 000 työkyvyttömään, joka hallituksen tilaaman omankin selvityksen mukaan on se määrä, joka meillä on työmarkkinatuella työkyvyttömiä. Mikä vastaus on hallitukselta heille? Jos sinä, joka olet työkyvytön, et pääse töihin, sinulta leikataan. Jos menet kuntoutukseen, sinulta leikataan.

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

Onko se oikein? Työkyvyttömän polku on kuntoutuksen kautta työhön, ja nyt minkä tahansa valitsee, paitsi jos työkyvytön työllistyy, niin vaihtoehtona on leikkaus.

Tämä koskettaa myös 40 000:ta pitkäaikaissairasta, pitkäaikaissairaita, joiden me kaikki toivomme kuntoutuvan ja pääsevän töihin, mutta jos he eivät pääse töihin, hallituksen viesti on, että sinulta leikataan. Jos menet kuntoutukseen, jotta pääsisit työkykyiseksi, silti sinulta leikataan.

Ottaisivatko edustajat päihdekuntoutujan, päihdeongelmaisen töihin? Jos päihdekuntoutuja, jolle aivan ehdoton edellytys sille, että hän pääsee työmarkkinoiden aidosti käytettäväksi, on se, että hän kuntoutuu päihderiippuvuudestaan, päättää mennä päihdekuntoutukseen, niin tässäkin tilanteessa hallitus leikkaa työttömyysturvaa aktiivimallin kautta.

Tämä on syvästi epäoikeudenmukainen malli, hyvät edustajat. Minä pyydän — pyydän — että te kaikkien näiden ihmisten puolesta vielä kerran harkitsette. Onko tämä Suomi niin kylmä maa ja niin kova maa, ja onko tämän hallituksen linja todella niin kylmä, että näiltäkin ihmisiltä, jotka haluavat löytää polun työelämään, työttömyysturvaa leikataan?

Arvoisa puhemies! Erityisen epäoikeudenmukainen tämä on sen vuoksi, että tilanteessa, jossa Suomessa talous kasvaa ja työllisyys nousee ja eletään todennäköisesti suhdannehuippua, neljättä vuotta peräkkäin työttömiltä leikataan. Ensin lyhennettiin työttömyysturvaa, sitten ensimmäisen kerran leikattiin, toisen kerran, kolmannen kerran leikattiin, neljäs kerta putkeen leikattiin, ja sen lisäksi vielä asetettiin epäoikeudenmukainen aktiivimallileikkuri. Tilanteessa, jossa talous kasvaa ja työllisyys nousee, työttömiltä edelleen leikataan. Herää kysymys: Eikö mikään riitä? Onko koskaan olemassa sellaista suhdannetilannetta, jolloin raja tulisi vastaan? Kun taloustilanne oli huono, se oli syy leikata työttömiltä työttömyysturvaa, mutta se oli myös syy samaan aikaan antaa uusia veroetuja, jotka ovat tehottomia ja jotka menevät hallitusta lähellä oleville etupiireille. Nyt kun talous on hyvässä kunnossa, edelleenkin tästä aktiivimallileikkurista ei voida luopua, mutta ei kuitenkaan talous ole niin hyvä, että se antaisi syytä tarkastella näitä tehottomia, epäoikeudenmukaisia, rikkaita suosivia veroetuja.

Arvoisa puhemies! Käytän vielä hetken työllisyysvaikutuksiin:

Tässä on nostettu esiin, että tällä on työllisyysvaikutuksia. Ministeri Lindström sanoi, että aktiivimallilla on ollut kiistatta työllisyysvaikutuksia. No kiistatta se, mikä tiedetään ja on selvää, on se, että toimeentulotukiasiakkaiden määrä on lisääntynyt. Yhä useampi ihminen on joutunut toimeentulotuen varaan, ja uskon, että moni tietää, että se jos mikä on kaikkein pahin kannustinloukku nousta takaisin työelämään. Se on se tosiasia, mikä kiistatta tiedetään.

No nyt hallitus nojaa tähän niin sanottuun Etlan tutkimukseen ja arvioihin siitä, että kokonaisuudessaan hallitus on tehnyt toimenpiteitä, jotka ovat vaikuttaneet työllisyyden kasvamiseen. Käydäänpä se läpi: Etlan arvio ensinnäkin totesi, että ehdottomasti suurin työllisyysvaikutus on ollut kansainvälisellä suhdannetilanteella, 25 prosenttia on ollut työmarkkinasopimista, ja voi arvioida, että siellä lopussa 25 prosentissa on ollut hallituksen toimenpiteillä vaikutusta. Päivähoitomaksujen alentaminen on muun muassa yksi, joka on hyvä asia ja myös sen tavoitteen mukainen, jota sosiaalidemokraatit ovat ajaneet. Mutta sitten tämä aktiivimalli. Tämä Etlan raportti ei perustu suinkaan empiiriseen tutkittuun tietoon vaan oletuksiin työvoiman tarjontajousta, jotka taas perustuvat Kärkkäisen ja Tervolan laskelmiin. Niissä laskelmissa ei ole aktiivimalli mukana. Ei ole tutkittu, eikä Etlan raportin perusteella voi todeta, että aktiivimallilla olisi ollut työllisyysvaikutuksia, koska

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

se perustuu vain teoreettisiin oletuksiin työn tarjontajousta ja se perustuu arvioon, joka on tehty Kärkkäisen ja Tervolan raportin pohjalta, ja siinä mukana ei ollut aktiivimalli.

18.08 Juhana Vartiainen kok: Arvoisa puhemies! Suomalainen työttömyysturva on kauan nukkunut ruusunenuntaan. Järjestövetoisena ja heikosti tutkimustietoon perustuva se on tukenut työttömyyden nousua Pohjois-Euroopan kärkeen. Tämän hallituskauden aikana on Suomessa ministeri Lindströmin johtamisella otettu kuitenkin askelia pohjoismaiseen suuntaan, jossa olennaista on hyvän työttömyysturvan yhdistäminen työmarkkinoilla olemisen velvoitteisiin. Meillä on muodollisesti ollut velvoittava työttömyysturva tähänkin mennessä, mutta käytännössä velvoitteista ei ole piitattu. Mitä enemmän turvaan liittyy aktiivisuuden ja työnhaun velvoitteita, sitä alhaisempi on työttömyys ja sitä korkeampi työttömyysturva meillä voi olla. Aktiivimalli on ensimmäinen askel tällaiseen parempaan suuntaan. Totta kai me haluamme myös paremmat työvoimapalvelut, mutta tämä on se suunta, johon meidän kannattaa mennä.

Esimerkiksi edustaja Mikkonen täällä toivoi parempaa perusturvaa, mutta avain siihen on nimenomaan se, että sosiaaliturva velvoittaa. Mitä enemmän velvoitteita, sitä korkeampaa sosiaaliturvaa on mahdollista ylläpitää. Jos Vihreä liitto olisi osallistunut yhteisparlamentaarisen Toimi-hankkeen työhön, te olisitte olleet mukana oppimassa näistä asioista. Nyt otetaan pieniä askelia parempaan suuntaan siitä surkeasta tilanteesta, jossa aiemmin työttömyydestä ei välitetty mitään. Edellinen hallitus oli asettanut kunnianhimoisen työllisyys tavoitteen, muttei viitsinyt tehdä ainuttakaan oikeasti työttömyyteen vaikuttavaa uudistusta, [Välihuutoja sosiaalidemokraattien ja perussuomalaisten ryhmistä] ja tulokset olivat sen mukaisia: toistasataatuhatta miinusta työllisten määrässä hallituskauden aikana.

Täällä on kysely hallituksen ihmiskuvasta. No, aktiivimalli perustuu siihen, mitä ihmisen normaalista käyttäytymisestä tutkimuksen ja elämäkokemuksen valossa tiedetään. Työttömät ovat tietysti samanlaisia kuin muutkin ihmiset, ja kaikki järkevät ihmiset tietävät, että työttömyyteen vaikuttavat sekä kokonaistaloudellinen tilanne että työttömän oma käytös, tietenkin. En itse asiassa usko, että te itsekään oppositiossa ajattelette, että työttömän oma käytös ei vaikuttaisi työllistymisen todennäköisyyteen mitään, ja nythän me yritämme aktiivimallilla vaikuttaa työttömien omaan työnhakuaktiivisuuteen. Eihän meillä voikaan olla tieteellistä todistusta, kun ei sellaista ole tehty — emme tiedä, voiko sellaista tehdä — mutta tuskin se nyt on sattumaa, että sen jälkeen, kun aktiivimalli säädettiin, työttömyys laski nopeammin kuin yksikään talousennustaja oli osannut ennustaa. [Välihuutoja sosiaalidemokraattien ryhmästä — Antti Lindtman pyytää vastauspuheenvuoroa]

No, tämäkin keskustelu osoittaa politiikan polarisoivaa luonnetta. Normaalissa keskustelussa monet, jotka nyt täällä rusikoivat tätä mallia, olivat valmiita esittämään aivan samantapaisia keinoja. Vihreän liiton puheenjohtaja Touko Aalto esitti jo kauan aikaisemmin, että työttömyysturvassa olisi ajallinen porrastus alaspäin. Nyt hallitus toteutti mallin, joka on samansuuntainen, mutta kuitenkin lievempi, eli antaa mahdollisuuden välttää tämän aleneman, mutta nyt Vihreän liiton edustajat täällä hyökkäävät tätä vastaan.

Täällä on oltu huolestuneita mallin vaikutuksista köyhiin ja pitkäaikaistyöttömiin. Alun perin ajateltiin, että malli koskisi vain ansiosidonnaista, mutta todettakoon nyt, että nimenomaan työmarkkinajärjestöthän haluavat aina kaiken ulottaa: jos ansiosidonnaiseen tulisi jokin heikennys heidän mielestään, niin se pitää ulottaa myös perusturvaan. [Antti Lindtmanin välihuuto] Mutta onhan tässä ollut nyt se hyvä puoli, että tässä on paljastunut se surkea, kerta kaikkiaan surkea, välinpitämätön asiantila, että juuri ne ryhmät, joista

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

edustaja Lindtmankin täällä puhui — kuntoutusta tarvitsevat, sairaat, työkyvyttömät, päihdeongelmaiset — he ovat olleet työttömyysturvalla. Se on ollut pohjoismaisesta näkökulmasta aivan surkean leväperäistä sosiaalipolitiikkaa. Ymmärrätekö te työväenliikkeessä, mikä on pohjoismaisen työttömyysturvan ajatus? [Antti Lindtman: Kyllä!] Siinä pitää olla työmarkkinoiden käytettävissä niin, että voi ottaa työpaikan vastaan vaikka jo kahden tunnin kuluttua. Ja nyt kun tässä paljastuu, että on ollut näin paljon ihmisiä väärissä sosiaalipolitiikan ruuduissa, niin me pystymme jollain tavalla tätä tilannetta ryhdistämään. Ei olla kylmiä mutta ei kyllä haluta olla sillä tavalla leväperäisiä kuin mitä tähän mennessä tällaisessa hällä väliä -maassa on oltu.

Täällä on esitetty yksi hyvä ehdotus, ja se oli edustaja Tarja Filatovin ehdotus, että myös kuntoutus hyväksyttäisiin aktiivisuusehdon täyttäjänä, ja tähän suuntaan varmaan tullaankin menemään. Elämänhallinnan parantaminen on tärkeää, mutta jos mikä tahansa vapaaehtoistoiminta täyttää aktiivisuusehdon, silloinhan sen vaikutus työllistymistodennäköisyyteen nollautuu, koska on aivan liian helppoa täyttää aktiivisuusehto. Koko se käyttäytymisvaikutus työttömän omaan aktiivisuuteen tulee sitä kautta, että sen ehdon täyttäminen ei ole helppoa, ja sen takia se, että osalta leikataan, osoittaa, että tämä ehto on nyt asetettu suunnilleen oikein.

Täällä on myös vedottu siihen, että eri puolilla maata on erilaiset mahdollisuudet täyttää ehtoja, mutta totta kai laajassa maassa on erilaiset työllistymismahdollisuudet eri puolilla maata. Jos missään Suomessa ei olisi työpaikkoja, niin eihän silloin kannataisi ketään yrittää kannustaa tällaisilla ehdoilla. Jos taas kaikkialla olisi työtilaisuuksia, niin silloinhan olisi erittäin perusteltua, että meillä olisi isoja, painavia aktiivisuusvelvoitteita. Eihän siinäkään ole mitään järkeä, että ne velvoitteet asetetaan sen paikkakunnan mukaan, jossa on kaikkein vähiten työtilaisuuksia. Jos minä muuttaisin teltaan Savukosken erämaahan ja vaatisin sinne elämäni loppuun asti työttömyysturvaa, niin eihän koko työttömyysturvaa pitäisi minun, sen alueen, perusteella muovata.

Totta kai näiden aktiivisuusvelvoitteiden tarkoitus on myös se, että ihmiset muuttaisivat työn perässä — hyvä pohjoismainen ajatus sekin, joka on ollut olennainen osa ja on muuten ollut olennainen osa myös sosiaalidemokratian politiikkaa kaikkialla Pohjolassa. On ihan hassua, että nyt hyvää, velvoittavaa aktiivisuuspolitiikkaa kritisoidaan sillä perusteella, että eri puolilla maata on erilaiset mahdollisuudet toteuttaa tällaisia velvoitteita. Totta kai on. Eihän nyt kaikkialla voi olla samanlaista, ja yksi pyrkimys tällaisilla ehdoilla on se, että ihmiset hakeutuisivat työn perässä. Minun täytyy oikein ihmetellä tällaista suhtautumista. Kun minä itse aikoinani liityin sosiaalidemokraattiseen puolueeseen, niin minä liityin siihen siksi, että se oli nimenomaan työn ja korkean työllisyyden liike. Nyt se on mennossa jonnekin aivan muualle. Tanskassa, Saksassa ja Ruotsissa on nimenomaan sosiaalidemokraattien johdolla onneksi menty korkeamman työllisyyden suuntaan.

18.16 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Vartiainen vastasi tähän kritiikkiin, mikä koskee työllisyysvaikutuksia. No, nyt on kiistatta selvää, että aktiivimallin työllisyysvaikutuksista ei ole näyttöä. Ei Etlan raportista tule näyttöä. VM:n kannustinloukkutyöryhmässä todettiin, että päivähoitomaksujen alennukset ovat tehokkaita työn tarjontajoustoja.

Edustaja Vartiainen, joka valitettavasti lähtee salista pois, on kyllä minua huomattavasti korkeammin oppinut, mutta tohdin kuitenkin ottaa seuraavan näkökulman esiin: Nyt kun ei ole olemassa tieteellisiä todisteita tai edes arvioita työllisyysvaikutuksista, niin hän sanoi,

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

että voiko olla sattumaa, että työllisyys on noussut aktiivimallin käyttöönoton jälkeen. Et-lan raportissahan todetaan, että nimenomaan suhdanne on suurin selittävä tekijä. Mutta mitä tulee tähän käytettävään logiikkaan, niin silloin samalla periaatteellahan jäätelönmyyjiä voisi kesällä syyttää hukkumiskuolemista.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Puhujalistaan.

18.17 Outi Alanko-Kahiluoto vihr: Arvoisa puhemies! Kansalaisaloite aktiivimallin kumoamisesta on tehty hyvästä syystä, ja olen sitä mieltä, että se pitäisi hyväksyä, ja sen puolesta olen äänestänyt sosiaali- ja terveysvaliokunnassa. Vastustin työttömyysturvan aktiivimallia jo lain valmisteluvaiheessa, koska ennakoin sen kohtelevan työttömiä eriarvoistavasti. Juuri näin on tapahtunut, ja tästä varoitti myös perustuslakivaliokunta. Äänestin aktiivimallia vastaan, koska se leikkaa työttömän työttömyysrahaa, vaikka henkilö olisi tehnyt parhaansa työllistyäkseen edes väliaikaisesti.

Tässä muuten edustaja Vartiainen oli väärässä. Hänhän kritisoi oppositiota siitä, että me ikään kuin vastustaisimme sitä, että työttömiltä edellytetään aktiivisuutta. Nythän on niin, että nykyinen työttömyysturvalaki jo edellyttää työttömiltä aktiivisuutta, ja aktiivisuus on toki hyvä, ja sen vuoksi meillä on työttömien palveluita olemassa. Mutta nyt tässä työttömyysturvalaissa, jota me nyt käsittelemme, ja tässä aktiivimallissa on ongelmana juuri se, että vaikka henkilö olisi aktiivinen, häneltä voidaan silti leikata työttömyysturvaa. Ja tämä oli se syy, miksi perustuslakivaliokunta katsoi, että tämä tulee kohtelemaan työttömiä epäoikeudenmukaisesti ja eriarvoistavasti, koska työttömien palveluita ei ole saatavilla kaikkialla Suomessa yhtä lailla ja myöskin henkilön ikä ja koulutustaso vaikuttavat siihen, mikä hänen mahdollisuutensa ovat työllistyä, vaikka hän itse olisi miten aktiivinen.

Eli äänestin aktiivimallia vastaan, koska se on eriarvoistava. Työmahdollisuudet ovat hyvin erilaiset eri puolilla Suomea ja eri-ikäisille. Työpaikkojen puuttumiselle tai ikäsyynnälle työtön itse ei voi mitään. Äänestin vastaan, koska hallituksen julma aktiivimalli rankaisee myös tosiasiaa työkyvyttömiä, jotka ovat saaneet hylkäävän työkyvyttömyyspäätöksen. Äänestin vastaan, koska työttömän minimipäiväraha on jo ennen leikkausta alle köyhyysrajan ja työttömyysturva on jo entuudestaan syyperustainen. Myös tässä edustaja Vartiainen oli väärässä. Hän sanoi, että vihreät ovat kannattaneet porrastettua työttömyyspäivärahaa. Se pitää paikkansa. Mutta vihreät eivät koskaan ole kannattaneet sitä, että työttömän peruspäivärahaa voitaisiin leikata tällä tavalla kuin aktiivimallissa nyt leikataan.

Työttömyysturvan aktiivimalli on esimerkki hallituksen lakiesityksistä, jotka on runnottu eteenpäin asiantuntijoiden varoituksista piittaamatta ja perustuslakivaliokuntaa kuuntelematta. Aktiivimalli on käytännössä työttömyysturvan leikkuri. Hallitus ei kuunnellut perustuslakivaliokunnan vakavaa varoitusta. Perustuslakivaliokuntahan ennakoi, että tämä työttömyysturvalaki, jota aktiivimalliksi kutsutaan, tulee kohtelemaan työttömiä eriarvoisesti, ja koska työttömien palveluita on epäyhdenvertaisesti tarjolla työttömille eri puolilla maata, hallituksen olisi pitänyt ennen tämän lain säätämistä huolehtia siitä, että palveluita on kaikille työttömille tarjolla riippumatta henkilön asuinpaikasta, jos näihin aktiivipalveluihin osallistuminen on kerran tapa välttää työttömyysturvan leikkaaminen. Hallitus ei kuitenkaan näin tehnyt. Siksi kyseessä oli ja on köyhyyttä syventävä työttömyysturvan leikkuri.

Kelan työttömyyspäivärahan saajissa on ihmisiä, joita aktiivimalli rankaisee, ei auta. Leikkuriin on joutunut huomattava määrä pitkäaikaistyöttömiä, joista osa on käytännössä

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

työkyvyttömiä. Aktiivimallin leikkuri voi iskeä ja on iskenyt henkilöihin, jotka käytännössä ovat työkyvyttömiä tarkastelujakson aikana mutta eivät ole saaneet työkyvyttömyyden perusteella maksettavaa etuutta.

Aktiivimallin ensimmäisellä tarkastelujaksolla elikkä huhti—kesäkuussa 2018 työttömyysetuus aleni aktiivimallin vuoksi jopa 150 000 suomalaisella. Aktiivimallin ydinongelma on, että työttömyysturvaa, jopa kaikkein pienintä työttömyysturvaa, joka on alle köyhyysrajan, voidaan leikata, vaikka ihminen olisi tehnyt parhaansa. Työpaikan saaminen ei ole työnhakijan käsissä, ja työttömien palveluihin pääseminen vaihtelee paikkakunnittain.

Tilastoja tarkastellen aktiivimallin leikkuri on kohdistunut alueellisesti ja ikärakenteen kannalta epätasaisesti. Iäkkäistä työttömistä keskimääräistä suurempi osa ei ole täyttänyt aktiivisuusehtoa. Alueellisesti aktiivimalli on leikannut työttömyysturvaa erityisesti Itä-Suomessa, Uudellamaalla ja Käsivarren Lapissa.

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta kuuli asiantuntijoita, jotka ottivat esiin monenlaisia ongelmia jo ennen tämän lain säätämistä. Nyt Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö toteaa, että aktiivimalli kohtelee kansalaisia epätasa-arvoisesti maantieteellisesti ja ammattialoittain, kuten ennen lain säätämistä varoitettiin. STTK:n mukaan aktiivimalli on työttömyysturvan toimeenpanon kannalta tarpeettoman raskas, kun arvioidaan aktiivimallilla saavutettuja työllisyysvaikutuksia. Ja suuren hinnanahan maksavat itse asiassa juuri ne, joiden kaikkein pienintä työttömyysturvaa on leikattu ja jotka ovat joutuneet turvautumaan toimeentulotukeen, joka on, kuten toivottavasti hyvin tiedämme, eräänlainen köyhyysloukku, koska siltä on hyvin vaikea ponnistaa takaisin työelämään, koska siinä ei ole vastaavaa suojaosaa kuin työttömyysturvassa.

SAK korostaa, että lähtökohtaisesti pieniin tuloihin kohdistuva leikkaus on tuntuva työttömän arjessa, ja näin se juuri on. Viitataan siis valiokunnan kuulemiin asiantuntijoihin. Työttömien Keskusjärjestön mukaan kaikille työttömille ei ole tarjolla työpaikkoja eikä palveluita, joten tosiasiallisesti aktiivimalli leikkaa työttömien perusturvaa, kuten me näemme siitä, miten paljon toimeentulotuen hakijoiden määrä on noussut.

Aktiivimalli on ongelmallinen, sillä se ei ota riittävästi huomioon työkyvyttömyyttä ja osatyökyvyttömyyttä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen lausunnon mukaan osalla pitkäaikaistyöttömistä on tarve työkykyä kohentavalle hoidolle ja kuntoutukselle, eivätkä nämä henkilöt sovellu nykymuotoisen aktiivimallin kohteeksi. Sanktion sijaan he tarvitsisivat ohjauksen asianmukaiseen hoitoon, kuntoutukseen tai muuhun palveluun. Euroopan neuvoston [Puhemies koputtaa] sosiaalisten oikeuksien komitea on puolestaan useaan otteeseen antanut Suomelle moitteet sosiaaliturvan vähimmäisetuuksien liian pienestä tasosta. Meillä todellakin työttömän perusturva on noin 72 prosenttia kansalaisen minimibudjetista. Se on todellakin alle köyhyysrajan jo ennen aktiivimallin leikkuria. [Puhemies: Aika!]

Haluan ottaa lopuksi vielä esiin sen, että aktiivimalli on leikannut useimmin etuuden tasoa ikääntyvillä työttömillä työnhakijoilla. Osa osatyökykyisistä on kokenut ehtojen täyttämisen hyvin vaikeaksi. Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan kuulemisessa on käynyt todellakin ilmi, että viimeisen vuoden aikana työkyvyttömyyseläkkeelle hakeneiden määrä on Suomessa kasvanut 10 prosenttia — 10 prosenttia tilanteesta, [Puhemies koputtaa] jossa työllisyys on muuten kohentunut eikä lainsäädännössä ole tapahtunut muuta erityistä kuin aktiivimallin säätäminen. [Puhemies koputtaa] Mielestäni hallituksen pitäisi ottaa tämä vakavasti.

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Pysytään näissä yhdessä sovituissa aikarajoissa.

18.26 Anneli Kiljunen sd: Arvoisa rouva puhemies! Pidin aikaisemmin tänään pidemmän puheenvuoron, jossa analysoin tätä tilannetta. Oikeastaan kaksi asiaa, joihinka haluan vielä sanani ja ajatukseni tuoda, on jäänyt vaivaamaan minua, kun tätä aktiivimallia käsiteltiin sosiaali- ja terveysvaliokunnassa ja sen jälkeen olen huomannut sen, että oikeastaan ne asiat, joista silloin tämän asian yhteydessä keskusteltiin, ovat konkretisoituneet tämän vuoden aikana ja myös tämän kansalaisaloitteen selvitysten seurauksena.

Ensimmäinen asia näistä on se, että kun aktiivimallilainsäädäntöä Suomeen hallitus esitti, niin sosiaali- ja terveysvaliokunnassa oltiin erittäin kriittisiä, koska hallitus ei ollut tehnyt tähän todellisia vaikutusarvioita lainkaan, ja tämän seurauksena me tiesimme, että aktiivimalli tulee lisäämään pysyvää köyhyyttä, masentuneisuutta, pitkittynyttä sairautta ja syrjäytymistä sekä siirtää ihmisiä entistä enemmän toimeentulotuen asiakkaaksi, kuten täällä on useissa puheenvuoroissakin tänään todettu, ja lakiesityksen seurauksena on todellinen riski, että suomalainen yhteiskunta jakaantuu eri ryhmiin ja eriarvoistuminen kasvaa. Tämä kaikki lähtee siitä, että vaikutusarviointeja ei ole tehty.

Kuten me tänään olemme kuulleet ministeri Lindströmin ja Mattilan ja myös muutamien hallituspuolueidenkin puheenvuoroista, niin lähtökohta perustuu siihen, että kun laki on tehty, niin nyt seurataan ja arvioidaan ja tehdään erilaisia selvityksiä, jotka jo lähtökohdaisesti osoittavat, että kaikki ne alkuperäiset riskitekijät, jotka olivat tiedossa, kun aktiivimalli hyväksyttiin, konkretisoituvat nyt kansalaisten päivittäisessä arjessa. Hallituspuolueiden jäsenet perustelevat yleistä tilannetta sillä, että koska työllisyys on parantunut, niin aktiivimallilla olisi tähän myös iso merkitys. Kuitenkin on pystytty jo useissa muissa puheenvuoroissa toteamaan, että tämä ei pidä paikkaansa.

Toinen asia, joka on vaivannut tämän asian käsittelyä, joka ehkä nyt tänä iltanakin näkyy, joka tulee esille, on se, mikä on perustuslakivaliokunnan näkemysten tilanne, kun he antavat lausuntoja mietintövaliokunnalle. Kun tätä aktiivimallia käsiteltiin sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, niin silloin kävimme hyvin vahvaa keskustelua siitä, että kun perustuslakivaliokunta kritisoi tilannetta ja esitystä siitä, että kyse on kaavamaisista laskusäännöksistä vailla yksilöllisiä harkintoja, niin perustuslakivaliokunta katsoi, että hallitus asettaa lähtökohdaisesti työttömät ihmiset eriarvoiseen asemaan keskenään eikä työttömällä itsellään ole todellista mahdollisuutta vaikuttaa työttömyyspäivärahan leikkaukseen. Perustuslakivaliokunta puuttuikin juuri tähän ongelmaan ja edellytti, että sosiaali- ja terveysvaliokunta korjaa tilanteen esimerkiksi tuomalla yksilökohtaisen harkinnan osaksi työttömyysturvaa. Mutta kun tästä asiasta keskusteltiin, niin hallituspuolueet kokoomus, keskusta ja siniset eivät kuitenkaan halunneet puuttua tähän perustuslakivaliokunnan antamaan huomioon eivätkä halunneet muuttaa esitystään perustuslakivaliokunnan toivomusten mukaan, ja tämän seurauksena tämä perustuslakivaliokunnan ihan oleellinen osa tätä aktiivimallia jäi huomiotta.

Nyt me olemme siinä tilanteessa, että kansalaiset ovat kokeneet epäoikeudenmukaisuutta ja he ovat lähteneet vaatimaan itselleen oikeudenmukaisuutta ja parempaa demokratiaa ja haluavat tulla kuulluiksi tämän asian yhteydessä. Tästä syystä toivoisin, että kun perustuslakivaliokunta asioita toteaa, niin niihin puututtaisiin vakavasti, eikä se välttämättä edellytä ponnin taakse menemistä vaan sitä, että kaikkiin niihin huomioihin, jotka sieltä tuodaan, suhtaudutaan vakavasti.

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

Jälkikäteen harmittaa, ettei perustuslakivaliokunta laittanut tätä ponnen taakse. Se olisi varmaan muuttanut koko tämän jatkokäsittelyinkin aivan toisenlaiseksi.

18.31 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Kansalaisaloite aktiivimallin kumoamisesta on erittäin perusteltu. Mallin toimivuudesta tähän mennessä saadut tulokset viittaavat lähinnä siihen, että malli toimii etuusleikkurina ja muut vaikutukset jäävät vähäisiksi.

Mallissa on monia vakavia epäkohtia, ja malli kertoo paljon hallituksen ihmiskäsityksestä:

Ensinnäkin, malli on epäoikeudenmukainen sekä alueellisesti, aloittain että ikäryhmittäin. Työpaikkojen ja työllistymistä edistävien palveluiden saatavuus vaihtelee alueellisesti ja aloittain paljon, joten malli vaarantaa kansalaisten tasa-arvoisuuden kohtelemalla eri alueilla asuvia ja eri ammateissa olevia työttömiä epätasa-arvoisesti riippumatta työttömän aktiivisuudesta. Lisäksi aktiivimalli näyttää leikkaavan erityisesti iäkkäiden työttömien etuuksia.

Toiseksi, malli on epäinhimillinen, eikä se huomioi ihmisten toimintakykyä. Työttömissä työnhakijoissa on paljon henkilöitä, joilla on työ- tai toimintakykyä alentava sairaus tai toimintakyvyn rajoite. Suurella osalla pitkäaikaistyöttömistä työkyky on merkittävästi heikentynyt esimerkiksi mielenterveyden häiriöiden takia. Merkittävällä osalla pitkäaikaistyöttömistä on työkykyä kohentavan hoidon ja kuntoutuksen tarve. Nämä henkilöt erityisesti kokevat aktiivimallin ihmisarvoa alentavana rangaistuksena itselleen, koska esimerkiksi kuntoutus ei ole hallituksen mielestä oikeaa aktiivisuutta.

On epäoikeudenmukaista olla huomioimatta ihmisten toimintakykyä ja edellyttää kaikilta samanlaista aktiivisuutta, vaikka he tarvitsisivat työ- ja toimintakyvyn sekä terveydellisten rajoitteiden selvitystä sekä ohjausta asianmukaiseen hoitoon, kuntoutukseen, työkyvyn selvitykseen tai muuhun tarpeenmukaiseen palveluun.

Kysyttäessä ihmisiltä itseltään kokemuksia aktiivimallista he kertovat mallin lisänneen arvottomuuden ja alemmuuden tunteita. Osa kertoo myös vihan tunteiden yhteiskuntaa kohtaan kasvaneen. Monet kokevat, että heitä halutaan nöyryyttää tietoisesti. Näiden tietojen pitäisi herätellä meitä kaikkia.

Kolmanneksi, malli lisää byrokratiaa eikä tarjoa riittäviä palveluita. Malli on työttömyysturvan toimeenpanon kannalta kohtuuttoman raskas verrattuna sen työllisyysvaikutuksiin. Mallin keskeinen epäkohta on se, että aktiivistakaan omatoimista työnhakua ei katsota mallin mukaan sellaiseksi aktiivisuudeksi, jolla itsessään voisi välttää työttömyysturvan aleneman.

Työttömien aktiivisuuden valvonnan ja sanktioiden sijasta tulisi panostaa työttömien työllistymistä edistäviin palveluihin ja positiivisiin kannusteisiin. Pitkäaikaistyötön tarvitsee työllistyäkseen koulutusta, henkilökohtaista tukea, rinnalla kulkemista, työnetsintäpalveluita, työhön valmennusta ja niin edelleen, ei rangaistuksia. Usein tarvitaan myös sosiaalityön, terveydenhuollon ja psykologin palveluita.

Neljäs mallin vakava epäkohta on se, että se lisää toimeentulovaikeuksia. Pieniin tuloihin kohdistuva leikkaus on tuntuva työttömän arjessa. Kelan maksamat työttömyysetuudet ovat ilman lapsikorotuksia kuukaudessa bruttona keskimäärin 696 euroa, johon leikkuri tarkoittaa yli 32 euron leikkausta kuukaudessa. Toimeentulotuella on toki mahdollisuus täydentää toimeentuloa, jos tuen ehdot täyttyvät. Toimeentulotuki on kuitenkin väärässä käytössä, jos etuuden tarpeen aiheuttaa lainsäädäntö ja ensisijaisen etuuden leikkaus. [Toi-

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

mi Kankaanniemi: Näin on!] Lisäksi aktiivimallin vuoksi asioiminen usean viranomaisen luona lisää tukijärjestelmän byrokraattisuutta ja heikentää työllistymisen kannustimia en-
tisestään.

Arvoisa puhemies! Mitä sitten pitäisi tehdä? Erityisen tärkeää olisi selvittää, millaisia työllisyyttä tukevia palveluja eri kohderyhmät tarvitsevat. Palvelujen vaikuttavuutta on mahdollista arvioida esimerkiksi laatimalla mittareita, joilla arvioidaan, miten työllisyyttä tukevat palvelut ovat edistäneet työ- ja toimintakykyä ja työmarkkinoille siirtymistä. Samalla olisi mahdollista selvittää työ- ja toimintakykyä tukevien palvelujen sisältöä tarkem-
min.

On myös huomioitava, että kaikki pitkäaikaistyöttömät eivät pysty työllistymään avoi-
mille työmarkkinoille, ja siksi hyvinvointitalouden näkökulmasta meidän tulisi investoida
sellaisiin palvelurakenteisiin ja toimintamalleihin, jotka tehokkaalla tavalla tukevat toi-
mintakykyä, lisäävät osaamista ja torjuvat syrjään joutumista. Vaikka lyhyellä tähtäimellä
ihmisten tukemiseen panostaminen tuottaa taloudellisia kustannuksia esimerkiksi julkisen
työllistämisen muodossa, niin pitkällä aikavälillä toteutuvat hyvinvointihyödyt tekevät pa-
nostuksista taloudellisesti kannattavia. Mikäli panostukset ihmisten hyvinvointiin jätetään
tekemättä, se näkyy väistämättä yhteiskunnan huono-osaisuutena, syrjään joutumisena ja
niistä aiheutuvina lisäkustannuksina. Hyvinvointitalousajattelussa on tärkeää osata arvioi-
da ja laskea näiden vaihtoehtoiskustannusten hinta.

Yksi käyttökelpoinen mahdollisuus olisi pitkäkestoisten työpaikkojen luominen järjes-
töihin. Järjestöissä tehdään paljon yhteiskunnallisesti merkittävää ja tärkeää työtä, mitä mi-
kään muu taho ei yhteiskunnassa tällä hetkellä hoida. Työntekijän näkökulmasta pienikin
työnteko parantaa työhyvinvointia ja lisää kokemusta yhteiskuntaan kuulumisesta. Jo osal-
listuminen on voimaannuttavaa ja palkitsevaa, mutta sen hyöty heikkenee, jos työssä käy-
minen ei johda riittävään toimeentuloon. Tämän mahdollistamiseksi tarvitaan sosiaalitur-
vauudistus, joka huomioi joustavasti ihmisten erilaiset tilanteet. Työnteko, yhteiskunnalli-
nen aktiivisuus ja eri syillä maksettavat sosiaalietuudet on nykyistä paremmin yhdistettä-
vä, jolloin ihmisten toimeentulo on kaikkina aikoina turvattava.

Meidän on luotava siis malli, joka varmistaa sen, etteivät ihmiset joudu tilanteidensa
muutuessa tulottomiksi tai byrokraloukkuihin, jotka estävät työnteon ja osallistumisen
yhteiskuntaan. Tämä hallituksen aktiivimalli ei ole sitä.

18.37 Hanna Sarkkinen vas: Arvoisa puhemies! Aktiivimalli koettelee kansan oikeusta-
jua. Muutkin kuin työttömät kokevat aktiivimallin erittäin epäoikeudenmukaiseksi. En tie-
dä, ymmärtävätkö ministerit ja hallituspuolueiden edustajat, kuinka syvästi epäreiluksi ja
epätarkoituksenmukaiseksi aktiivimalli koetaan. En tiedä, ymmärretäänkö, kuinka suures-
ti tämä on vaikuttanut myös Suomen henkeen ja siihen, kuinka epäoikeudenmukaisena yh-
teiskuntana Suomi monien ihmisten mielissä koetaan. Vai onko kyse kuitenkin siitä, että ei
vain välitetä?

Arvoisa puhemies! Pahinta aktiivimallissa on se, että se rankaisee ihmisiä työttömyy-
destä silloinkin, kun ihminen on tehnyt kaikkensa työpaikan löytämiseksi ja että se rankai-
see myös tosiasiallisesti työkyvyttömiä, joita on valitettavan paljon työttömyyskortistossa.
Erityisen hankala aktiivimalli on ikääntyneille työttömille, joille ei välttämättä ole työnan-
tajien keskuudessa paljon kysyntää ja joilla saattaa olla paljon ongelmia myös työkyvyssä.
On korniuden huipentuma, että hallituspuolueen edustaja täällä sanoo, että he ovat työky-
vyttömiä asialla leikatessaan heidän toimeentulostaan. Arvoisa puhemies! Edustaja Var-

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

tiaiselle sanottakoon, että pitkäaikaistyöttömät ja osatyökyvyttömät tai kokonaan työkyvyttömät tarvitsevat tukea, eivät raippaa ja rangaistuksia.

Arvoisa puhemies! Sen lisäksi, että aktiivimalli on epäoikeudenmukainen, aktiivimalli voi johtaa valtiontalouden kannalta epätyytyttävään lopputulokseen, kun ihmiset ajautuvat toimeentulotukiriippuvuuteen tai epätarkoituksenmukaisiin palveluihin, jotka voivat pahimmillaan olla lähinnä rahan- ja ajanhukkaa ja syödä ihmisten motivaatiota. Työllisyyden kannalta tarvelähtöiset työvoimapalvelut, koulutus ja joissain tapauksissa kuntoutus ja työkyvyn tukeminen ovat pitkällä jänteellä kaikista vaikuttavinta työllisyyspolitiikkaa.

Arvoisa puhemies! Aktiivimalli, jos joku, on turhaa byrokratiaa. Hallitus puhuu paljon byrokratian keventämisestä ja normien purusta. Nyt olisi hyvä tilaisuus purkaa normeja ja keventää turhaa byrokratiaa hyväksymällä tämä kansalaisaloite ja poistamalla aktiivimalli. Nyt olisi viimein aika laittaa aktiivimalli roskakoriin.

18.40 Antti Lindtman sd: Arvoisa puhemies! Suomi on maa, joka on noussut lyhyessä ajassa, itsenäisyyden aikana, sadassa vuodessa, takapajuisesta maasta yhdeksi maailman parhaimmista maista. Mihin tämä nousu on perustunut? Siihen, että tässä maassa kenestä tahansa on voinut tulla mitä tahansa, ja siihen ajatukseen, että täällä kaikki pidetään mukana. Suomen menestys perustuu siihen ajatukseen, että jokainen tässä maassa on voinut luottaa siihen, että olosuhteista tai taustasta riippumatta ahkeruudella, työnteolla ja sillä, että elämässä haluaa mennä eteenpäin, voi vaikuttaa paitsi omaan myös läheisten ja koko kansakunnan elämään. Suomi on maa, jonka menestys perustuu siihen, että jokainen ihminen täällä voi luottaa tummallakin hetkellä siihen, että jos haluat mennä eteenpäin, viedä elämäsi eteenpäin ja löytää polun takaisin osalliseksi tähän yhteiskuntaan, huomenna on paremmin.

Arvoisa puhemies! Hallituksen niin sanottu aktiivimalli ei edusta mitään niistä arvoista, joilla Suomi on rakennettu. Hallituksen niin sanottu aktiivimalli ei kannusta aktiivisuuteen. Se itse asiassa jopa kannustaa ihmisiä toiseen suuntaan: Jos olet ikääntynyt työtön, lähes 90 prosentin todennäköisyydellä työttömyysturvaasi leikataan. Jos olet nuori työtön mutta asut alueella, jolla ei ole työmahdollisuuksia tai palveluja saatavilla, hallituksen vastaus sinulle on: työttömyysturvaasi leikataan. Jos olet sairastunut työssä ja joudut sairauden vuoksi pois työstä ja olet joutunut olemaan sairauslomalla niin pitkään, että sairauspäivärahat ovat tulleet täyteen, ja sen vuoksi olet pudonnut työmarkkinatuella eli sinulla on työhalua muttei mahdollisuutta tehdä työtä, niin hallituksen aktiivimalli leikkaa sinulta. Jos olet työkyvytön mutta et työhaluton ja sinulla ei ole mahdollisuutta päästä työhön, hallituksen vastaus on: sinulta leikataan työttömyysturvaa. Jos olet työkyvytön mutta et työhaluton ja haluat parantaa mahdollisuuksia päästä takaisin työkykyiseksi ja menet kuntoutukseen, siinäkin tilanteessa sinulta leikataan. Jos olet päihdeongelman vuoksi syrjäytynyt työmarkkinoilta ja olet työmarkkinatuella ja päätät tehdä parannuksen ja haet päihdekuntoutukseen, että voisit päästä työhön, hallitus leikkaa myös sinun työttömyysturvaasi.

Arvoisa puhemies! Aktiivimalli lisää ihmisten toimeentulotukiriippuvuutta. Sen viesti on se, että vaikka menisit kuntoutukseen, jos sinulla ei ole työkykyä, mutta et pääse töihin ja rahasi eivät riitä, joudut toimeentulotuella. Sieltä jos mistä on vaikea uudelleen työllistyä.

Sen vuoksi, hyvät kollegat, hyvät ystävät, hallituksen niin sanottu aktiivimalli ei toimi, ja sen lisäksi se on syvästi epäoikeudenmukainen erityisesti niitä ihmisiä kohtaan, jotka il-

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

man omaa syytään ovat menettäneet jo ennestään puolet tuloistaan, ja erityisesti niitä ihmisiä kohtaan, joilla olisi työhalua mutta ei työkykyä.

Edustaja Vartiainen täällä puhui pohjoismaisesta sosiaalidemokraattisesta aktiivisen työvoimapolitiikan ajattelusta. Itse edustan ja tuen voimakkaasti aktiivista työvoimapolitiikkaa. Tämä hallituksen niin sanottu aktiivimalli vain ei sitä edusta. Pohjoismaiseen sosiaalidemokraattiseen aktiiviseen työvoimapolitiikkaan kuuluu se, että jos olet sairas tai työkyvytön ja menet kuntoutukseen, niin sinua ei siitä rangaista. Pohjoismaiseen sosiaalidemokraattiseen työvoimapolitiikkaan ei kuulu se, että heiltä leikataan, jotka ovat kaikkein heikoimmassa asemassa ja kaikkensa tekevät ja pyrkivät hakemaan työtä tai pyrkivät työvoimakoulutukseen ja siitä huolimatta siihen eivät pääse. Tämä ei edusta aktiivista työvoimapolitiikkaa. Eikä sosiaalidemokraattista pohjoismaista aktiivista työvoimapolitiikkaa edusta myöskään sellainen työttömyysturvajärjestelmä, jossa tuhansia ja tuhansia ihmisiä pudotetaan viimesijaiselle toimeentulotuella, josta työllistyminen on kaikkein vaikeinta.

Arvoisa puhemies! Ehkä syvästi kaikkein epäoikeudenmukaisimmalta aktiivimallileikkuri kaikille heillekin, jotka olisivat työhaluisia mutta joilla ei ole syystä tai toisesta mahdollisuutta työhön, näyttäytyy niiden päätösten valossa, joita hallitus on tämän vaalikauden aikana kohdistanut työttömiin. Talous kasvaa, ja työllisyys nousee, mutta neljättä vuotta peräkkäin työttömiltä leikataan. Kun taloustilanne oli huono, se oli syy hallitukselle leikata työttömyysturvaa, lyhentää työttömyysturvaa. Nyt kun taloustilanne on hyvä, se on hallitukselle edelleen tänä vuonna syy leikata työttömyysturvaa ja sen lisäksi tällä niin sanotulla aktiivimallileikkurilla tehdä vielä lisäleikkaus heidän turvaansa, jotka ennestään ilman omaa syytään ovat jo menettäneet puolet tuloistaan.

Hallituksen aktiivimallileikkuri ei toimi. Ei ole minkäänlaista näyttöä sen työllisyysvaikutuksista. Etlan raportti ei millään tavalla kerro aktiivimallin työllisyysvaikutuksista. Ja nyt kun hallituksen piiristä edustaja Vartiainen on myöntänyt, että tästä ei löydy [Puhemies koputtaa] tutkittuja työllisyysvaikutuksia, niin hän otti argumentikseen sen, että kun kerran aktiivimallin kanssa samaan aikaan työllisyys on noussut, [Puhemies koputtaa] niin täytyyhän näillä joku vaikutus olla.

Arvoisa puhemies! Jos tällä argumentilla lähdetään perustelemaan ja etenkin jos se tapahtuu, niin kuin sanottu, minua oppineemman edustaja Vartiainen toimesta, niin silloin ollaan helposti sillä tiellä, että voimme syyttää jäätelönmyyjiä hukkumiskuolemista kesällä, vaikka hyvin tiedämme, että vaikka jäätelönmyynnillä ja hukkumiskuolemilla olisi joku syy-yhteys, korrelaatio, niin emme voi jäätelönmyyjiä tästä syyttää.

Arvoisa puhemies! [Puhemies: Aika!] Aktiivimalli on toimimaton, syvästi epäoikeudenmukainen, ja koska hallitus on osoittanut kylmän linjansa ja aikoo kaataa tämän kansalaisaloitteen, niin hyvät ystävät, arvoiset edustajat, suomalaisten käsissä on nyt se, tehdäänkö muutos sen puolesta, että ihan kaikilla, myös heillä, jotka ennestään ovat puolet omista tuloistaan menettäneet [Puhemies koputtaa] ilman omaa syytään, on oikeus siihen, [Puhemies koputtaa] että huomenna on paremmin.

18.49 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa rouva puhemies! Aktiivimallista olen edustaja Lindtmanin kanssa täysin samaa mieltä. Mutta tämä kaunis kuvaus sosiaalidemokratiasta on kyllä 90-luvulta alkaen, EU-jäsenyydestä ja Lipposen ensimmäisestä hallituksesta lähtien, kärsinyt aikamoisen inflaation. Me elämme raakaa markkinataloutta, johon silloin mentiin, ja se näkyy nyt. Valuuttakurssi on sidottu. En haikaile mitään devalvaatioaikaa,

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

mutta ne ovat nyt olleet työttömyys ja työllisyys, jotka ovat joustaneet 90-luvun lopulta lähtien, kun Lipponen väkisin runnoi meidät tähän yhteisvaluuttaan, joka nyt on syvässä kriisissä. Meillä ei ole mitään kovin kaunista tulevaisuutta näköpiirissä sosiaalidemokratienkaan johdolla, valitettavasti. Jos te nyt vallan saatte, niin te olette tämän saman työttömyysongelman ja heikon talouskehityksen uhreja ja vankeja, ja siitä ei kovin helppo ole eteenpäin mennä. Vaihtoehtoa nyt tarvittaisiin, ja on mielenkiintoista, kun teiltä löytyy vain menolisäyksiä vaihtoehdoksi.

18.50 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Siitä olen iloinen, että edustaja Kankaanniemi on tämän vaalikauden aikana muuttanut käsitystään siitä, onko työttömiltä leikkaaminen oikein ja luoko se uusia työpaikkoja. Olen iloinen, että hän nyt vastustaa tätä aktiivimallia. Mutta kun hän nyt ryhtyi käymään läpi näitä 90-luvun asioita, jolloin itse olin vielä peruskoulussa, niin en voi olla ajattelematta, johtuuko se siitä, että vielä alkukaudesta edustaja Kankaanniemi antoi tukensa työttömyysturvan lyhentämiselle, antoi tukensa työttömyysturvan leikkaamiselle, antoi tukensa työttömyysturvan leikkaamiselle toisen ja kolmannen kerran.

Arvoisa puhemies! Jokainen perussuomalainen kansanedustaja tässä salissa on äänestänyt sen puolesta, että heiltä, jotka ilman omaa syytään ovat jo ennestään puolet tuloistaan menettäneet, leikataan lisää. Ja, edustaja Kankaanniemi, luulenpa, että suomalaiset tämän muistavat.

18.51 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa puhemies! Kyllä kannattaa katsoa sinne vähän kauemmaksi, minkälaisella uralla olemme olleet tässä EU- ja euroaikana, ja se on ollut synkkää aikaa siinä mielessä, kun työttömyys on ainoa, joka on joutanut.

Mitä tulee näihin leikkauksiin, minä olen monta kertaa sanonut, että keväällä 2015 Suomi oli katastrofin partaalla Antti Rinteen luovuttua valtiovarainministerin tehtävästä. Silloin oli kerta kaikkiaan pakko tehdä aika voimakkaita toimenpiteitä, kun te ette olleet niitä tehneet viime kaudella, vaan oli ajaututtu 100 000 uuden työttömän armeijaan, ja silloin eivät kyllä vaihtoehdot olleet kovin hyvät. Aktiivimallia me vastustimme joulukuussa 2017 [Antti Lindtman: Pitää paikkansa!] — joo, tämä pitää paikkansa — mutta toki leikkasimme monia, niin kuin teki Lipposen hallitus 1996, kun oli aika lailla samanlainen tilanne, joskin oli jo paljon parempi taloustilanne. Nyt kun Suomi on saatu nousuun, niin nyt ei tällaisia leikkauksia pidä tehdä, vaan nyt pitää työttömyysturvaa ja eläketurvaa ja muita perusetuuksia parantaa. Siihen on nyt varaa, mutta kolme—neljä vuotta sitten ei kerta kaikkiaan ollut. Suomi oli syöksyssä.

18.53 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Katsotaan, onko tämä osaltani viimeinen vastauspuheenvuoro. — Edustaja Kankaanniemi, olen iloinen siitä, että nyt te olette sitä mieltä, että työttömiltä leikkaaminen ei tuo yhtään uutta työpaikkaa siitä huolimatta, että elämme talouden korkeasuhdannetta ja talous ja työllisyys kasvavat. Mutta vuonna 15, vuonna 16 ja vielä vuonna 17, edustaja Kankaanniemi, te olitte sitä mieltä — niin kuin äsken sanoitte — että pitää tehdä kovia toimenpiteitä, joihin kuului muun muassa työttömiltä leikkaaminen. Huonossa taloussuhdanteessa, kun talous ja työllisyys eivät kasvaneet, te, edustaja Kankaanniemi, olitte sitä mieltä, että työttömiltä leikkaaminen on oikein. Minusta se ei ollut oikein, ja olen iloinen, että teidän ajattelunne on

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

kehittynyt. Mutta se ei unohdu, että silloin, kun yö oli synkkä, te olitte sitä mieltä, että työttömiltä leikkaaminen [Puhemies koputtaa] on oikein. Sitä suomalaiset eivät unohda.

18.54 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa puhemies! Vaihtoehto keväällä 2015 olisi ollut se, että Suomen luottoluokitus olisi romahtanut. Valtavat ongelmat olisivat kaatuneet syliin, niin kuin kaatuivat vuonna 90, 91. Tiedän sen, kun olin silloin vastuussa, ja Suomea ei kerta kaikkiaan ollut mahdollisuutta päästää tähän tilanteeseen. Tältä pohjalta lähdettiin nousuun. Sitten 2017 joulukuussa tehtiin virhe, kun tämmöinen aktiivimalli tehtiin, mutta sitä aikaisemmille toimenpiteille ei teilläkään ollut vaihtoehtoa. Miksi te annoitte silloin viime vaalikaudella tilanteen mennä niin huonoksi kuin se meni?

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Tässä ollaan jo aika kaukana tästä itse aihepiiristä. Mutta yleiskeskustelu on nyt päättynyt.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 248/2018 vp

Valiokunnan mietintö YmVM 20/2018 vp

Toinen käsittely

Asia poistettiin päiväjärjestyksestä.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi hiilen energiakäytön kieltämisestä ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 2 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 200/2018 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 33/2018 vp

Toinen käsittely

Asia poistettiin päiväjärjestyksestä.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi arvopaperimarkkinalain ja osakeyhtiölain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 305/2018 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 34/2018 vp

Toinen käsittely

Asia poistettiin päiväjärjestyksestä.

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 320/2018 vp

Valiokunnan mietintö PeVM 12/2018 vp

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

Toinen käsittely

Asia poistettiin päiväjärjestyksestä.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eläintautilain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 288/2018 vp

Valiokunnan mietintö MmVM 25/2018 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 288/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

12. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammattipätevyyden tunnustamisesta annetun lain 21 ja 30 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 285/2018 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 16/2018 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 285/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

13. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi avioliittolain 4 ja 109 §:n sekä lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 211/2018 vp

Lakialoite LA 8/2015 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 17/2018 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 211/2018 vp sisältyvät 1.-2. lakiehdotuksen. Eduskunta pysyi ensimmäisessä käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteeseen LA 8/2015 vp sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Eduskunta hyväksyi mietintöön sisältyvät lausumaehdotukset. Asian käsittely päättyi.

14. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 29/2018 vp

Lakialoite LA 1/2015 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 18/2018 vp

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 29/2018 vp sisältyvät 1.-51. ja 53. lakiehdotuksen. Eduskunta pysyi ensimmäisessä käsittelyssä tekemässään päätöksessä hallituksen esitykseen HE 29/2018 vp sisältyvän 52. lakiehdotuksen hylkäämisestä. Eduskunta pysyi ensimmäisessä käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteeseen LA 1/2015 vp sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

15. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi arpajaislain sekä rahanpesun ja terrorismin raioittamisen estämisestä annetun lain 1 luvun 3 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 213/2018 vp

Lakialoite LA 106/2016 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 31/2018 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 213/2018 vp sisältyvät 1.-2. lakiehdotuksen. Eduskunta pysyi ensimmäisessä käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteeseen LA 106/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

16. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi arvonlisäverolain 85 a §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 303/2018 vp

Lakialoite LA 32/2015 vp, 40, 97/2016 vp, 2, 79/2017 vp

Toimenpidealoite TPA 44/2018 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 33/2018 vp

Toinen käsittely, ainoa käsittely

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Toiseen käsittelyyn ja ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 16. asia. Nyt voidaan toisessa käsittelyssä hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toimenpidealoitteesta.

Keskustelua ei syntynyt.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 303/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Eduskunta pysyi ensimmäisessä käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteisiin LA 32/2015 vp, 40, 97/2016 vp, 2, 79/2017 vp sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Eduskunta yhtyi valiokunnan ehdotukseen toimenpidealoitteen hylkäämisestä. Asian käsittely päättyi.

17. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ympäristönsuojelulain ja vesilain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 268/2018 vp

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

Valiokunnan mietintö YmVM 21/2018 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 268/2018 vp sisältyvät 1.-2. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

18. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain sekä työnantajan sairausvakuutusmaksusta annetun lain 4 ja 5 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 296/2018 vp

Valiokunnan mietintö StVM 31/2018 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 296/2018 vp sisältyvät 1.-3. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

19. Hallituksen esitys eduskunnalle vesiliikennelaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 197/2018 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 41/2018 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 197/2018 vp sisältyvät 1.-10. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

20. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lentoliikenteen päästökaupasta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 265/2018 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 42/2018 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 265/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

21. Vammaisten henkilöiden välttämättömän avun ja tuen kilpailuttamisen lopettaminen

Kansalaisaloite KAA 2/2018 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 35/2018 vp

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Asia poistettiin päiväjärjestyksestä.

22. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi osakesäästötilistä ja laiksi Finanssivalvonnasta annetun lain 40 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 279/2018 vp

Toimenpidealoite TPA 21/2017 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 36/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 20.2.2019 pidettävään täysistuntoon.

23. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Jehovan todistajien vapauttamisesta asevelvollisuuden suorittamisesta eräissä tapauksissa annetun lain kumoamisesta ja asevelvollisuuslain 3 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 139/2018 vp

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 20.2.2019 pidettävään täysistuntoon.

24. Hallituksen esitys eduskunnalle kansallisen turvallisuuden huomioon ottamista alueiden käytössä ja kiinteistönomistuksissa koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 253/2018 vp

Valiokunnan mietintö PuVM 6/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 20.2.2019 pidettävään täysistuntoon.

25. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi veteraanietuuksien tasokorotuksiksi

Hallituksen esitys HE 322/2018 vp

Valiokunnan mietintö StVM 34/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 20.2.2019 pidettävään täysistuntoon.

26. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vankeuslain ja tutkintavankeuslain, pakkokeinonlain ja rikoslain 6 luvun 13 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 222/2018 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 19/2018 vp

Pöytäkirja PTK 161/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 20.2.2019 pidettävään täysistuntoon.

27. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tuloverolain ja rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 304/2018 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 34/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 20.2.2019 pidettävään täysistuntoon.

28. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tuloverolain 9 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 306/2018 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 35/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 20.2.2019 pidettävään täysistuntoon.

29. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on keskiviikkona 20.2.2019 klo 14.00. Täysistunto lopetettiin klo 19.01.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen